

Bankaleynd : lagaumhverfi og framkvæmd á Íslandi og í öðrum Evrópuríkjum

Skýrsla unnin fyrir viðskiptaráðuneytið í mars 2009.
Dóra Guðmundsdóttir, Cand. Jur., LL.M.

06.04.2009

Bankaleynd: lagaumhverfi og framkvæmd á Íslandi og í öðrum Evrópuríkjum

Skýrsla unnin fyrir viðskiptaráðuneytið í mars 2009. Dóra Guðmundsdóttir, Cand. Jur., LL.M.

Yfirlit

Bankaleynd: lagaumhverfi og framkvæmd á Íslandi og í öðrum Evrópuríkjum	2
1 INNGANGUR : Skilgreiningar. Markmið verkefnisins og umfang.....	7
1.1 Skilgreiningar	7
1.1.1 Lögfræðileg afmörkun	7
1.1.2 Reglur á öðrum sviðum réttarins.....	9
1.1.3 Reglur þjóðréttarsamninga og alþjóðleg samvinna.....	10
1.2 Afmörkun	10
2 Íslenskur réttur	11
2.1 Almenn	11
2.2 Þagnarskylda	12
2.2.1 Lög um fjármálafyrirtæki.....	12
2.3 Undantekningar frá þagnarskyldu	14
2.3.1 Einkaréttarlegar undantekningar.....	14
2.3.2 Fjármálaeftirlit	15
2.3.3 Skatteftirlit	19
2.3.4 Réttarvarsla	21
2.3.5 Annað.....	23
2.4 Samantekt.....	23
3 Danskur réttur	24
3.1 Almenn.....	24
3.2 Þagnarskylda	25
3.2.1 Lög um fjármálafyrirtæki.....	25

3.3	Undantekningar frá trúnaðar- og þagnarskyldu	27
3.3.1	Einkaréttarlegar undantekningar	27
3.3.2	Fjármálaeftirlit	27
3.3.3	Skatteftirlit	28
3.3.4	Réttarvarsla	28
3.4	Samantekt og samanburður	29
4	Noregur	30
4.1	Almennt	30
4.2	Þagnarskylda	31
4.2.1	Lög um fjármálafyrirtæki	31
4.3	Undantekningar frá þagnarskyldu	31
4.3.1	Einkaréttarlegar undantekningar	31
4.3.2	Fjármálaeftirlit	32
4.3.3	Skatteftirlit	33
4.3.4	Réttarvarsla	33
4.3.5	Annað	34
4.4	Samantekt og samanburður	34
5	Þýskaland	35
5.1	Almennt	35
5.2	Þagnarskylda	36
5.3	Undantekningar frá trúnaðar- og þagnarskyldu	37
5.3.1	Einkaréttarlegar undantekningar	37
5.3.2	Fjármálaeftirlit	37
5.3.3	Skatteftirlit	38
5.3.4	Réttarvarsla	38
5.3.5	Annað	39
5.4	Samantekt og samanburður	39
6	Bretland	40
6.1	Almennt	40

6.2	Þagnarskylda	41
6.3	Undantekningar frá trúnaðar- og þagnarskyldu	41
6.3.1	Einkaréttarlegar undantekningar	41
6.3.2	Lögbundnar undantekningar	41
6.3.3	Skattrannsóknir	42
6.3.4	Fjármálaeftirlit	42
6.3.5	Annað	43
6.4	Samantekt og samanburður	43
7	Samanburður við Lúxemborg, Sviss og Liechtenstein	45
7.1	Lúxemborg	45
7.2	Sviss	45
7.3	Liechtenstein	46
8	Evrópusambandið og EES	47
8.1	Samræming löggjafar – innri markaðurinn, fjármálastarfsemi og eftirlit	47
8.2	Reglur um peningaþvætti og innherjaviðskipti	50
8.3	Reglur um skatta og skatteftirlit	51
9	Þjóðréttarreglur og lagaskilareglur	52
10	Niðurstöður	53
10.1	Niðurstöður almennt	53
10.2	Ákvæði laga nr. 161/2002 um þagnarskyldu	55
	Viðauki	58
	Danmörk	58
	Lov om finansiel virksomhed	58
	117	58
	373	60
	347	61
	354	61
	Skattkontrolloven	64
	Noregur	67

Lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (finansieringsvirksomhetsloven) 10 juni Nr. 40 1988.	67
§ 1-2. Finansieringsvirksomhet.....	67
§ 3-14. Taushetsplikt.....	67
§ 5-1. <i>Straff</i>	68
Lov om sparebanker.....	68
Lov om forretningsbanker.....	68
Kredittilsynsloven.....	69
1.....	69
§ 4.....	71
§ 7.....	72
Ligningsloven	72
§ 6-4. Om fordringer og gjeld m.v.....	72
§ 6-5. Om finansielle instrumenter m.v.	73
Pýskaland	75
<i>Strafprozeßordnung</i>	75
Section 53. [Right to Refuse Testimony on Professional Grounds].....	75
Section 53a. [Right of Professional Assistants to Refuse Testimony].....	76
Section 54. [Authorization for Judges and Officials to Testify].....	76
Section 55. [Refusal of Information]	76
Section 161a. [Witnesses and Experts before the Public Prosecution Office]	76
Kreditwesengesetz (KWG).....	77
13. Large exposures of non-trading book institutions	77
13a. Large exposures of trading book institutions.....	78
13b. Large exposures of groups of institutions and of financial holding groups.....	80
9 Secrecy.....	81
44. Information from and audits of institutions, ancillary banking services enterprises, financial holding companies and enterprises included in supervision on a consolidated basis	82
Bretland.....	84

Financial Services and Markets Act	84
165 Authority's power to require information.....	84
175 Information and documents: supplemental provisions	85
348 Restrictions on disclosure of confidential information by Authority etc.....	85

1 INNGANGUR : Skilgreiningar. Markmið verkefnisins og umfang.

Reglur um bankaleynd eru hluti gildandi réttar í öllum ríkjum Evrópu og víðar en inntak þeirra og útfærsla eru með mismunandi hætti. Í sumum ríkjum er þagnarskylda starfsmanna fjármálafyrirtækja um upplýsingar um viðskiptavinum lögbundin og varðar brot gegn ákvæðum um þagnarskyldu refsingu. Er þagnarskylda lögbundin hér á landi, sem og í Noregi og Danmörku. Það sama á við í Austurríki, Grikklandi, Svíþjóð, Finnlandi og Portúgal. Í öðrum ríkjum byggist þagnarskyldan á samningi aðila og varðar brot á þagnarskyldu einkaréttarlegum viðurlögum fremur en refsiviðurlögum. eru Þýskaland, Bretland, Írland, Belgía og Spánn dæmi um Evrópuríki þar sem þagnarskylda byggist á meginreglum samningaréttar.

Markmið skýrslunnar er að bera saman lagaumhverfi og framkvæmd varðandi bankaleynd á Íslandi annars vegar og í nokkrum ríkjum Evrópu hins vegar. Samanburðurinn nær til Danmerkur, Noregs, Bretlands og Þýskalands og almennur samanburður til Sviss, Lúxemborgar og Liechtenstein. Með samanburðinum er leitað svara við eftirfarandi spurningum:

- eru reglur um bankaleynd hér á landi frábrugðnar reglum valinna nágrannaríkja?
- Veita íslenskar reglur um bankaleynd einstaklingum og fjármálafyrirtækjum ríkari vernd gegn því að upplýsingar um viðskipta- og einkamálefni séu látnar af hendi en reglur í samanburðarlöndunum?
- eru undantekningar frá bankaleynd þrengri eða rýmri héraðs en í samanburðarríkjunum, þegar litið er til löggjafar og framkvæmdar?

1.1 Skilgreiningar

Bankaleynd er ekki skilgreint hugtak. Í almennri umræðu er hugtakið rýmra en lagaleg afmörkun þess bendir til, þar sem hugtakið vísar til reglna á öðrum sviðum réttarins (s.s. þagnarskyldu opinberra starfsmanna sem fara með eftirlit með fjármálafyrirtækjum (1.1.2)) og til atriða sem varða þjóðréttarreglur og samvinnu milli ríkja í skattamálum (1.1.3).

1.1.1 Lögfræðileg afmörkun

Lögfræðilega vísar hugtakið *bankaleynd* fyrst og fremst til samningsbundinna reglna og lagareglna sem banna stjórnendum og starfsmönnum banka og fjármálafyrirtækja að veita

upplýsingar um málefni viðskiptavina sinna sem leynt eiga að fara (trúnaðarskylda). Reglur um bankaleynd eru einkaréttarlegar reglur sem eiga uppruna sinn í reglum um gerð samninga, en einnig eru viðurkenndir samfélagshagsmunir sem liggja að baki því að viðskiptasamband banka og viðskiptavina sé verndað með lagaákvæðum um þagnarskyldu.

Rök að baki reglum um bankaleynd eru margvísleg og hafa mismikið vægi. Helstu rök eru:

- Vernd samningssambands aðila og samningsfrelsis
- Vernd viðskiptahagsmuna (banka og fjármálastofnana)
- Vernd trúnaðarsambands milli starfsstétta (sérfræðinga) og viðskiptavina þeirra, sambærilegt og það sem á við um trúnað milli lögmanna og skjólstæðinga þeirra; lækna og sjúklinga
- Vernd grundvallarréttinda (þagnarvernd einkalífs – rétturinn til friðhelgi einkalífs)

Regur um bankaleynd sæta margvíslegum undantekningum. Skýrast þær undantekningar af tvennu.

Í fyrsta lagi hefur banka- og fjármálastarfsemi orðið sífellt flóknari og hefur það leitt til þess að einkaréttarlegar undantekningar frá bankaleynd hafa verið viðurkenndar, en með einkaréttarlegum undantekningum er átt við það að bankar veiti einstaklingum eða fyrirtækjum upplýsingar um málefni viðskiptavina sinna þannig að lögmætt sé. Heimild til að veita öðrum upplýsingar er þá talin undirskilin í samningi aðila eða venjubundin. Eins er viðurkennt að viðskiptavinir geta gefið samþykki sitt til þess að upplýsingum um þá sé miðlað til annarra. Þessar einkaréttarlegu heimildir hafa þrengst á síðari árum vegna aukins eftirlits með fjármálafyrirtækjum og vegna reglna um persónuvernd sem banna eða setja skilyrði fyrir kerfisbundinni öflun og miðlun upplýsinga um persónuleg málefni.

Í öðru lagi leiðir aukið eftirlit til undantekinga frá bankaleynd sem byggjast á almannahagsmunum, s.s. skatteftirliti, fjármálaeftirliti, samkeppniseftirliti, eftirliti með og baráttu gegn refsiverðum brotum (s.s. peningabætti) o.s.frv. Víkur bankaleynd almennt fyrir heimildum yfirvalda til að afla upplýsinga en framkvæmd er mismunandi eftir ríkjum.

Almennt er talið að bankaleynd verði best lýst með vísan til þeirra reglna sem eiga við um trúnaðar- og þagnarskyldu fjármálafyrirtækja gagnvart viðskiptavinum sínum annars vegar og með vísan til þeirra undantekinga sem viðurkenndar eru frá trúnaðar- og þagnarskyldu hins vegar. Verður miðað við þetta við athugun á bankaleynd hér á landi og í samanburðarríkjunum. Í skýrslunni verður yfirleitt talað um trúnaðar- og þagnarskyldu og undantekningar frá trúnaðar- og þagnarskyldu fremur en bankaleynd og undantekningar frá bankaleynd. Þegar talað er um bankaleynd er hugtakið notað í sömu merkingu og trúnaðar- og þagnarskylda.

1.1.2 Reglur á öðrum sviðum réttarins

Reglur á öðrum sviðum réttarins hafa áhrif á trúnaðar- og þagnarskyldu og framkvæmd reglna um þagnarskyldu, þó að þær teljist ekki strangt til tekið til reglna um bankaleynd. Eftirfarandi reglur koma helst til álitu:

- Reglur um persónuvernd koma til fyllingar reglum um bankaleynd. Reglur um persónuvernd koma í veg fyrir að persónulegum upplýsingum sé kerfisbundið safnað saman. Þessar reglur geta því komið til álitu samhliða reglum um trúnaðar- og þagnarskyldu, einkum þannig að þær þrengja heimildir fjármálafyrirtækja til að safna og miðla upplýsingum, s.s. upplýsingum um greiðslustöðu viðskiptavina, til annarra einkaaðila. Þessar reglur skarast þó ekki við reglur um trúnaðar- og þagnarskyldu nema að því leyti sem varðar *kerfisbundna* upplýsingaöflun banka- og fjármálafyrirtækja. Í þeim ríkjum sem samanburðurinn nær til eru reglur um persónuvernd samræmdar með reglum Evrópursambandsins (ESB), í tilskipun 95/46/EB sem tekur hafa verið upp í EES-samninginn og innleiddar hér á landi með lögum nr. 77/2000 um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga. Ekki verður fjallað sérstaklega um þessar reglur í skýrslunni.
- Reglur um þagnarskyldu opinberra starfsmanna og tiltekinna starfsstétta sem vegna starfa sinna komast að upplýsingum um einstaklinga sem leynt eiga að fara eru skyldar reglum um trúnaðar- og þagnarskyldu.¹ Reglur um þagnarskyldu taka til opinberra eftirlitsaðila sem fá upplýsingar vegna undantekninga frá trúnaðar- og þagnarskyldu. Fjallað verður um þessar reglur í skýrslunni vegna þess hversu náíð að þær tengjast framkvæmd trúnaðar- og þagnarskyldu.
- Upplýsingalög gilda í flestum ríkjum Evrópu og mæla fyrir um skyldu stjórnvalda til að veita einstaklingum sem þess krefjast upplýsingar og gögn í tengslum við stjórnslu ríkis og sveitarfélaga. Gildandi íslensk lög eru lög nr. 50/1996. Réttur til upplýsinga viku þó fyrir einkahagsmunum sem sanngjarnt er og eðlilegt er að leynt fari. Samkvæmt 5. gr. laga nr. 50/1996 taka slíkir einkahagsmunir til einka- og fjárhagsmálefna einstaklinga og myndu upplýsingar sem trúnaðar- og þagnarskylda fjármálafyrirtækja tekur til því oft falla undir undantekningarákvæði upplýsingalaga. Ekki verður fjallað sérstaklega um upplýsingalög í skýrslunni.

¹ Um nógildandi íslenskt ákvæði laga um þagnarskyldu starfsmanna ríkisins, sjá 2.1.

1.1.3 Reglur þjóðréttarsamninga og alþjóðleg samvinna

Oft er talað um bankaleynd með vísan til vísvitandi undanskots fjármuna frá skattlagningu og í sambandi við refsiverða starfsemi, innherjaviðskipti og peningabætti. Aðeins verður að litlu leyti fjallað um þessar reglur hér og þá einkum reglur sem settar hafa verið innan ESB (sjá [kafla 8.2](#)). Meginmarkmið skýrslunnar er að bera saman reglur tiltekinna ríkja um bankaleynd, en aðgangur að upplýsingum um bankareikninga og fjárhagslega starfsemi í öðrum ríkjum fer eftir reglum tvíhliða eða marghliða þjóðréttarsamninga (einkum á sviði skattaréttar) eða reglum og framkvæmd sem falla undir alþjóðlega samvinnu. Sjá frekar [kafla 9](#).

1.2 Afmörkun

Skýrslan fjallar um reglur um trúnaðar- og þagnarskyldu fjármálafyrirtækja og eftirlitsaðila í íslenskum, dönskum, norskum, þýskum og breskum rétti. Megináherslan er lögð á að fjalla um þær undantekningar sem koma fram í lögum og takmarka trúnaðar- og þagnarskyldu fjármálafyrirtækja en ekki verður fjallað eins ítarlega um einkaréttarlegar undantekningar. Skýrslan byggist á tiltækum heimildum úr rétti viðkomandi ríkja auk fræðiskrifa og opinberra upplýsinga eftirlitsstofnana.

Til hægðarauka eru ákvæði úr erlendri löggjöf sem vísað er í tekin upp í Viðauka.

2 Íslenskur réttur

2.1 Almennt

Reglur um trúnaðar- og þagnarskyldu stjórnenda og starfsmanna fjármálafyrirtækja eru lögbundnar í íslenskum rétti og hafa verið það frá því að lög voru fyrst sett um einstaka viðskiptabanka. Á þeim tíma er fyrstu lögini voru sett voru bankar ríkisreknir og svipar ákvæðum um þagnarskyldu starfsmanna þeirra til þágildandi reglna um þagnarskyldu opinberra starfsmanna.²

Með lögum um viðskiptabanka, nr. 86/1985 var ákvæði um þagnarskyldu tekið upp í 25. gr. þeirra laga, og sambærilegt ákvæði í 29. gr. laga nr. 87/1985 um sparisjóði. Voru þessi ákvæði síðan tekin nær óbreytt upp í 43. gr. laga um viðskiptabanka og sparisjóði nr. 113/1996. Var þar mælt fyrir um þagnarskyldu um allt það er varðar hagi viðskiptamanna og um önnur atriði sem leynt skulu fara samkvæmt lögum eða eðli máls, sbr. nánar 2.2.1.1.

Það ræðst af túlkun á ákvæðum laganna hvað felst í trúnaðar- og þagnarskyldu starfsmanna fjármálafyrirtækja. Ekki er mikilli dómaframkvæmd fyrir að fara hér á landi um inntak þagnarskyldunnar og er það í samræmi við framkvæmd í Danmörku og Noregi. Í Danmörku hefur það verið talið sýna að sátt hafi verið um skilning á ákvæðunum. Hér á landi hefur fremur reynt á lögbundnar takmarkanir á trúnaðar- og þagnarskyldunni fyrir dómstólum, einkum að því er varðar heimildir skattýfirvalda til að fá upplýsingar frá fjármálafyrirtækjum og verður fjallað um það í 2.3.3.

Það leiðir af orðalagi ákvæða um þagnarskyldu að þau víkja fyrir ákvæðum laga sem mæla fyrir um skyldu til að veita upplýsingar eins og fjallað verður um í 2.3.

² Núgildandi ákvæði 18. gr. laga nr. 70/1996, um starfsmenn ríkisins er svohljóðandi: „Hverjum starfsmanni er skylt að gæta þagmælsku um atriði er hann fær vitneskju um í starfi sínu og leynt skulu fara samkvæmt lögum, fyrirmælum yfirmanna eða eðli málsins. Þagnarskyldan helst þótt látið sé af starfi.“ Ákvæði í sérlögum mæla einnig fyrir um þagnarskyldu tiltekinna starfsstétta.

2.2 Þagnarskylda

2.2.1 Lög um fjármálafyrirtæki

2.2.1.1 Þagnarskylda

Í lögum um viðskiptabanka og sparisjóði, nr. 113/1996, var svohljóðandi ákvæði um þagnarskyldu í 43. gr.:

43. gr. Bankaráðsmenn, stjórnarmenn sparisjóðs, bankastjórar og sparisjóðsstjórar, endurskoðendur og aðrir starfsmenn viðskiptabanka eða sparisjóðs eru bundnir þagnarskyldu um allt það er varðar hagi viðskiptamanna hlutaðeigandi stofnunar og um önnur atriði sem þeir fá vitneskju um í starfi sínu og leynt skulu fara samkvæmt lögum eða eðli máls nema dómari úrskurði að upplýsingar sé skylt að veita fyrir dómi eða lögreglu eða skylda sé til að veita upplýsingar lögum samkvæmt. Þagnarskyldan helst þótt látið sé af starfi.

Lög um fjármálafyrirtæki nr. 161/2002 sameinuðu ákvæði eldri laga um banka og aðrar fjármálastofnanir og taka lögin til innlendra fjármálafyrirtækja og erlendra fjármálafyrirtækja hér á landi samkvæmt nánari skilgreiningu laganna.³ Ákvæði um þagnarskyldu fjármálafyrirtækja eru í 58. – 60. gr. laga um fjármálafyrirtæki nr. 161/2002. Í 58. gr. segir:

58. gr. Þagnarskylda.

Stjórnarmenn fjármálafyrirtækis, framkvæmdastjórar, endurskoðendur, starfsmenn og hverjir þeir sem taka að sér verk í þágu fyrirtækisins eru bundnir þagnarskyldu um allt það sem þeir fá vitneskju um við framkvæmd starfa síns og varðar viðskipta- eða einkamálefni viðskiptamanna þess, nema skylt sé að veita upplýsingar samkvæmt lögum. Þagnarskyldan helst þótt látið sé af starfi.

Sá sem veitir viðtöku upplýsingum af því tagi sem um getur í 1. mgr. er bundinn þagnarskyldu með sama hætti og þar greinir. Sá aðili sem veitir upplýsingar skal áminna viðtakanda um þagnarskylduna.

³ Lögin taka til viðskiptabanka, sparisjóða, lánaþyrirtækja sem hafa starfsleyfi samkvæmt lögnum, rafeyrisfyrirtækja, verðbréfafyrirtækja, verðbréfamíðlunar og rekstrarfélaga verðbréfasjóða sbr. frekar 4. gr., sbr. 6. gr., laganna. Lög um verðbréfasjóði og fjárfestingarsjóði nr. 30/2003 vísa til ákvæða laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki varðandi þagnarskyldu (63. gr.) og 68. og 70. gr. leggja sambærileg viðurlög við brotum á þagnarskyldu og framangreind ákvæði laga um fjármálafyrirtæki.

Með 110. gr. laganna er Fjármálaeftirlitinu veitt heimild til að leggja á sektir vegna brota á 58. gr. og samkvæmt 112. gr. b varðar það sektum eða fangelsi allt að tveimur árum, liggi þyngri refsing ekki við broti samkvæmt öðrum lögum, að brjóta gegn ákvæðum 58. gr.

Eins og samanburður á orðalagi framangreindra ákvæða ber með sér er núgildandi 58. gr. laga nr. 161/2002 þrengri en fyrri ákvæði um þagnarskyldu. Með öðrum orðum virðist ákvæðið veita ríkari vernd en ákvæði eldri laga. Má sérstaklega benda á eftirfarandi atriði:

- Þagnarskylda um *allt það sem varðar viðskipta- eða einkamálefni viðskiptavina* kemur í stað þagnarskyldu um *allt þar sem varðar hagi viðskiptamanna og um önnur atriði sem leynt skulu fara samkvæmt lögum eða eðli máls.*
- Þagnarskylda er lögð á fleiri aðila en áður var, sbr. orðalagið „hverjir þeir sem taka að sér verk í þágu fyrirtækisins.“
- Ný málsgrein leggur sömu þagnarskyldu á *hvern þann sem tekur við upplýsingum.* Ákvæðið á sér samsvörun í dönskum lögum. Í greinargerð er tekið fram að þeir sem ákvæðið tekur til myndu í mörgum tilvikum vera bundnir þagnarskyldu en að það þurfi ekki að vera. Ekki eru frekari skýringar á ákvæðinu í greinargerð með frumvarpi til laganna.
- Tilvísun til þess að dómari úrskurði að upplýsingar sé skylt að veita er felld niður og vísað til þess að lög mæli fyrir um að upplýsingar skuli veittar. Í greinargerðinni er því lýst að þessi skilyrði séu sama efnis.
- Þá er tekið fram í greinargerð að „þótt beiting ákvæðisins hljóti ávallt að vera háð mati líkt og núgildandi ákvæði yrði í vafatilvikum að telja að upplýsingar sem fjármálafyrirtæki byggja yfir um viðskiptamann sinn félli undir þagnarskyldu, nema atvik bentu til annars.“
- Breyting á orðalagi varðandi skyldu til að veita upplýsingar „samkvæmt lögum“ í stað þess að áður var vísað til að upplýsingar skyldu veittar „lögum samkvæmt“. Þótt um blæbrigðamun geti verið að ræða bendir orðalagið „samkvæmt lögum“ til sterkari skírskotunar í skráð lög.

Til samanburðar má benda á að ákvæði um þagnarskyldu í lögum nr. 36/2001, um Seðlabanka Íslands, svipar meira til eldri ákvæða, auk þess sem það verndar einnig málefni bankans sjálfs. Í greininni segir:

35. gr. Bankaráðsmenn, bankastjórar og aðrir starfsmenn Seðlabanka Íslands eru bundnir þagnarskyldu um allt það sem varðar hagi viðskiptamanna bankans og málefni bankans sjálfs,

svo og um önnur atriði sem þeir fá vitneskju um í starfi sínu og leynt skulu fara samkvæmt lögum eða eðli máls, nema dómari úrskurði að upplýsingar sé skylt að veita fyrir dómi eða til lögreglu eða skylt sé að veita upplýsingar lögum samkvæmt. Þagnarskyldan helst þótt látið sé af starfi.

□Bankaráðsmönnum, bankastjórum og öðrum starfsmönnum Seðlabankans er óheimilt að nýta sér trúnaðarupplýsingar, sem þeir komast yfir vegna starfs síns í bankanum, í þeim tilgangi að hagnast eða forðast fjárhagslegt tjón í viðskiptum....

Með orðalagstúlkun á ákvæði 58. gr. laga nr. 161/2002 virðist samkvæmt framangreindu vera um ríkari þagnarskyldu að ræða í íslenskum rétti en áður var. Í greinargerð með frumvarpi til laga nr. 161/2002 kemur þó fram að ákvæðið samsvari efnislega ákvæðum eldri laga, þrátt fyrir orðalagsbreytingar. Greinargerðir með lagafrumvörpum eru meðal helstu lögskýringargagna í íslenskum rétti. Samkvæmt því yrði því að miða við það við túlkun ákvæðisins að ekki hafi verið um efnisbreytingar á ákvæðinu að ræða, þrátt fyrir breytt orðalag.

2.3 Undantekningar frá þagnarskyldu

Eins og fram er komið má skipta undantekningum eða takmörkunum á trúnaðar- og þagnarskyldu í tvo flokka. Annars vegar er um að ræða einkaréttarlegar undantekningar, sem heimila að upplýsingar séu veittar öðrum einkaaðilum eða fjármálafyrirtækjum og hins vegar undantekningar frá trúnaðar- og þagnarskyldu sem byggjast á almannahagsmunum. Eru slíkar takmarkanir yfirleitt lögbundnar eða leiða má þær af lögbundnu hlutverki yfirvalda.

2.3.1 Einkaréttarlegar undantekningar

Ekki er mikið um aðgengilegar heimildir um túlkun ákvæða um trúnaðar- og þagnarskyldu hér á landi.⁴ Gera má ráð fyrir að samningsskilmálar banka þar sem samþykki viðskiptavina er fengið til að nota eða miðla upplýsingum standist ákvæði laganna, að því marki sem samþykki er ótvírætt og að teknu tilliti til laga um persónuvernd. Ekki virðist hafa reynt á þetta álitafni fyrir dómstólum⁵ eða Fjármálaeftirlitinu (FME).

⁴ Páll Sigurðsson, prófessor við Háskóla Íslands (samtal). Þakkir til Daða Ólafs Elíassonar, laganema við HÍ, fyrir upplýsingar um eldri íslenska dómafrankvæmd.

⁵ Í eldri dómum Hæstaréttar má sjá dæmi um ólögmetta upplýsingagjöf. Í dómi Hæstaréttar frá árinu 1949 (Hrd. 1949,427) reynir óbeint á reglur um þagnarskyldu, en þar var einstaklingur ákærður fyrir að hafa rofið þagnarskyldu með því að gefa hagsmunaaðila upplýsingar um samning um endurtryggingar, sem líkur voru á að hann hefði komist að í starfi sínu sem símritari. Í málinu reyndi fyrst og fremst á reglur um þagnarskyldu opinberra starfsmanna, en viðkomandi starfsmaður starfaði einnig hjá váttryggingafélagi. Af forsendum dómsins er ljóst að ákvæði um

Í lögum nr. 161/2002 er nú einnig vísað til samþykkis viðskiptavina í 60. gr. laganna, þar sem sú regla er lögfest að viðskiptavinir geti samþykkt að bankaleynd sé aflétt. Sá skilningur er yfirleitt hluti reglna um bankaleynd, enda byggjast þær á því sjónarmiði að vernda hagsmuni þess einstaklings sem upplýsingar varða, sem sá hinn sami getur afsalað sér með samþykki sínu. Í 60. gr. eru gerðar kröfur um skriflegt samþykki og að í samþykkinu komi fram til hvaða upplýsinga samþykkið tekur, til hverra má miðla upplýsingum og í hvaða tilgangi.

Í 59. gr. er fjármálafyrirtækjum heimilað að miðla upplýsingum milli fyrirtækja í samstæðu og er þar fyrst og fremst miðað við nauðsyn vegna áhættustýringar innan samsteypunnar. Er bakgrunnur ákvæðisins sá að reglur um trúnaðar- og þagnarskyldu ná almennt einnig til aðgreindra fyrirtækja, þrátt fyrir stjórnunar- og eignatengsl. Undantekningunni eru markaðar þröngar skorður. Í greininni segir:

- Þrátt fyrir ákvæði 58. gr. er heimilt að miðla upplýsingum til móðurfélags fjármálafyrirtækis ef móðurfélagið er einnig fjármálafyrirtæki í skilningi laga þessara eða eignarhaldsfélag á fjármálasviði, sbr. 4. mgr. 97. gr. Slík upplýsingamiðlun má þó aðeins eiga sér stað að því marki sem nauðsynlegt er vegna áhættustýringar og má ekki ná til einkamálefna einstakra viðskiptamanna. Sama gildir um miðlun upplýsinga vegna eftirlits á samstæðugrunni.
- Fjármálaeftirlitið setur nánari reglur um heimila upplýsingamiðlun skv. 1. mgr.

2.3.2 Fjármálaeftirlit

Fjármálaeftirlit á sér jafnlanga sögu og fjármála- og bankastarfsemi og hefur aukist með auknum umsvifum í fjármálastarfsemi.⁶ Fjallað verður um reglur ESB og EES um eftirlit með fjármálastarfsemi í [kafla 8](#) til fyllingar því sem er skoðað í þessum hluta, en hafa verður í huga að reglur ESB og EES samræma ekki reglur um fjármálaeftirlit, stofnanir eða starfsheimildir þeirra nema að litlu leyti og miðast einkum við það að eftirlitsstofnanir innan ESB og EES geti haft eftirlit með skilyrðum fyrir stofnsetningu og starfrækslu fyrirtækja á innri markaðnum og skiptst á upplýsingum sem fengnar eru innan hvers ríkis í þeim tilgangi.

þagnarskyldu vernda viðskiptahagsmuni aðila, og að tekið yrði mið af þeim tilgangi ákvæðanna við skýringu þeirra. Sama má segja um nýlegan dóm Héraðsdóms Reykjavíkur í sakamáli [nr. 1776/2008](#): Ákærvaldið gegn Jafet Ólafssyni. Þar var ákærði dæmdur til greiðslu sektar vegna brota á 58. gr. laga nr. 161/2002. Ákærði var stjórnarformaður og starfsmaður fjárfestingabanka sem veitti viðskiptavini sínum, sem leitaði eftir kaupum á hlutabréfum, upplýsingar um sölu hlutabréfanna til annarra aðila, og byggðust þær upplýsingar á samtali hans við seljanda. Var þetta talið varða við ákvæði 58. gr. laganna.

⁶ Sjá skýrslu um sögu fjármálaeftirlits í Viðauka I með greinargerð að frumvarpi sem varð að lögum nr. 87/1998 um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi (sjá [hér](#)).

Hér verður fjallað um heimildir eftirlitsstofnana til að krefjast upplýsinga, en í þeim heimildum felst takmörkun á trúnaðar- og þagnarskyldu fjármálafyrirtækja. Þá verður fjallað um þagnarskyldu starfsmanna eftirlitsaðila og mörk hennar.

2.3.2.1 Heimildir fjármálaeftirlits

Í lögum um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi, nr. 87/1998, er fjallað um eftirlitsheimildir FME. Í 9. gr. 3. mgr. laganna segir:

Í tengslum við eftirlit og athuganir mála samkvæmt ákvæðum sérlaga er einstaklingum og lögaðilum skylt að láta Fjármálaeftirlitinu í té allar upplýsingar og gögn sem það telur nauðsynleg. Skiptir ekki máli í því sambandi hvort upplýsingarnar varða þann aðila sem beiðninni er beint til eða þau skipti annarra aðila við hann er hann getur veitt upplýsingar um og varða athuganir og eftirlit Fjármálaeftirlitsins. Lagaákvæði um þagnarskyldu takmarka ekki skyldu til þess að veita upplýsingar og aðgang að gögnum. Þetta gildir þó ekki um upplýsingar sem lögmaður öðlast við athugun á lagalegri stöðu skjólstæðings í tengslum við dómsmál, þ.m.t. þegar hann veitir ráðgjöf um hvort höfða eigi mál eða komast hjá máli, eða upplýsingar sem hann öðlast fyrir, á meðan eða eftir lok dómsmáls, ef upplýsingarnar hafa bein tengsl við málið.

Ljóst er að víðtækar heimildir til að krefjast upplýsinga og gagna felast í ákvæðinu og er tekið fram berum orðum að þagnarskylda takmarki ekki aðgang að upplýsingum. Þagnarskylda víkur því fyrir upplýsingaskyldu. Skilyrði eru að upplýsingarnar varði athuganir og eftirlit Fjármálaeftirlitsins og fer það frekar eftir mati FME á nauðsyn upplýsinganna hvort réttmætt er að láta þær í té.⁷ Miðast aðgangur FME að upplýsingum og gögnum við eftirlitshlutverk þess, en í 8. gr. kemur fram að FME skuli fylgjast með að starfsemi eftirlitsskyldra aðila sé í samræmi við lög, reglugerðir, reglur eða samþykktir sem um starfsemina gilda og að starfsemin sé að öðru leyti í samræmi við heilbrigða og eðlilega viðskiptahætti. Þó svo að eftirlit FME beinist fremur að stofnunum sjálfum og starfsemi þeirra, en ekki í sama mæli að atriðum sem varða beint viðskiptahagsmuni einstaklinga, er ljóst að lögbundin upplýsingaskylda getur leitt til þess að upplýsingar um viðskiptahagsmuni einstaklinga verði látin FME í té.

Samkvæmt sérreglum laga nr. 161/2002, um fjármálafyrirtæki, hefur fjármálaeftirlitið (FME) eftirlit með starfsemi fjármálafyrirtækja sem falla undir ákvæði laganna, og getur eftirlitið einnig tekið til starfsemi innlendra fjármálafyrirtækja erlendis, nema annað leiði af alþjóðasamningum.⁸

⁷ Frekari kröfur eru gerðar samhliða heimildum til að leggja hald á gögn; fer haldlagning eftir ákvæðum laga um meðferð sakamála og er áskilið að ríkar ástæður sé til að ætla að eftirlitsskyldur aðili, einstaklingar og lögaðilar hafi brotið gegn lögum eða reglum.

⁸ Reglur um mörk eftirlits heimaríkis og gistiríkis samkvæmt reglum ESB og EES eru um margt ófullkomnar. Í meginatriðum er gert ráð fyrir eftirliti heimaríkis, en á því eru undantekningar. Ekki er fjallað frekar um þetta hér.

Við eftirlitið hefur FME heimildir til að afla upplýsinga og gagna skv. 2. – 7. gr. 107 gr., sem einkum miða að eftirfarandi eftirliti

- Eftirlit með þeim sem eiga eða hyggjast eiga eignarhlut í fjármálafyrirtækjum til að taka afstöðu til þess hvort tilkynningaskylda samkvæmt ákvæðum um eignasamsetningu fyrirtækja eiga við
- Eftirlit með dóttur-eða hlutdeildarfyrirtækjum, eignarhaldsfélögum, blönduðum eignarhaldsfélögum o.s.frv.
- Eftirlit með viðskiptum fjármálafyrirtækis við dóttur- og hlutdeildarfélag (og við dóttur- og hlutdeildarfélag þeirra) auk eftirlits með viðskiptum fjármálafyrirtækis við einstaklinga sem eiga 20% hlut eða stærri í framangreindum félögum

Sérreglur um eftirlit með samstæðum eru í 109. gr. laganna og varðar ákvæðið fyrst og fremst heimildir FME til að hafa eftirlit með því að fjármálasamsteypur fari eftir ákvæðum laganna (en fjármálasamsteypa er samstæða félaga, eða félög sem hafa með sér nánin tengsl skv. frekari skilgreiningu í 18. gr. laganna).

Eftirlit með samstæðum, sem og almennt eftirlit með fjármálafyrirtækjum, felur m.a. í sér eftirlit með veðsetningu eigin hlutabréfa skv. 29. gr. laganna og hámarksáhættu vegna eins eða fleiri innbyrðis tengdra viðskiptamanna skv. 30. gr. svo að dæmi séu nefnd. Þessar reglur hafa verið í lögum um fjármálafyrirtæki frá því áður en núgildandi lög voru sett, og hafa síðar verið aðlagðar kröfum í tilskipunum ESB sem teknar hafa verið upp í EES-samninginn, sbr. nánar í [kafla 8.1](#). Þá eru ákvæði í lögum nr. 161/2002, (82. gr. og 92. gr.) sem leggja skyldu eigendur og stjórnendur fyrirtækja að tilkynna til FME ef áhyggjur vakna um eiginfjárgrunn fyrirtækisins og sambærileg skylda hvílir á endurskoðendum. Eru þessar reglur settar í samræmi við reglur EES-samningsins.

Samkvæmt þessu er ljóst að heimildir FME til að fá upplýsingar til að sinna eftirlitshlutverki sínu geta stangast á við þagnarskyldu fjármálafyrirtækja og hagsmuni einstakra viðskiptavina.⁹ Er þó ljóst samkvæmt lögnum að þagnarskylda víkur fyrir upplýsingaskyldu.

Dómstólar eiga úrskurðarvald um ágreining um það hvort upplýsingar skuli veittar samkvæmt ákvörðun FME, sbr. 18. gr. laga nr. 87/1998.¹⁰ Ef tekið er mið af niðurstöðum dómstóla um heimildir skattfyrivalda (sjá 2.3.3) verður að telja að dómstólar færu varlega í að hnekkja mati stofnunarinnar á því hvort nauðsyn sé á því að afla upplýsinga, svo framarlega sem um málefnalega ákvörðun er að ræða sem miðast við heimildir stofnunarinnar.

⁹ Í skýrslu Kaarlo Jännäri um reglur og eftirlit með bankastarfsemi á undanförunum árum (sjá [hér](#)) kemur fram að FME hafi hafið eftirlit með þessum atriðum fyrir nokkru og óskað eftir eða sótt upplýsingar til fjármálafyrirtækja. Einnig kemur fram að deilur hafi verið um heimildir FME til aðgerða.

¹⁰ Vafi virðist vera um það hvort málskotsréttur á ákvörðunum FME leiðir til þess að málum um ákvarðanir stofnunarinnar verði ekki komið fyrir Umboðsmann Alþingis og virðist þetta vera óútkljáð.

2.3.2.2 Þagnarskylda fjármálaeftirlits

Í 13. gr. laga nr. 87/1998 er ákvæði um þagnarskyldu FME og tekur sú þagnarskylda til stjórnar, forstjóra og starfsmanna FME og einnig til lögmanna, endurskoðenda, tryggingastærðfræðinga og sérfræðinga sem starfa fyrir eða á vegum FME, sbr. einnig um sérfræðinga 2. mgr. 9. gr. Þessi ákvæði eru einnig í samræmi við reglur tilskipana ESB, sem teknar hafa verið upp í EES-samninginn. Inntak þagnarskyldunnar kemur fram í 1. mgr. 13. gr:

[...]Þeir mega ekki að viðlagðri ábyrgð samkvæmt ákvæðum almennra hegningarlaga um opinbera starfsmenn skýra óviðkomandi aðilum frá því er þeir komast að í starfi sínu og leynt á að fara um starfsemi Fjármálaeftirlitsins, viðskipti og rekstur eftirlitsskyldra aðila, tengdra aðila eða annarra, nema dómari úrskurði að upplýsingar sé skylt að veita fyrir dómi eða lögreglu eða skylda sé að veita upplýsingar lögum samkvæmt. Sama gildir um lögmenn, endurskoðendur, tryggingastærðfræðinga og sérfræðinga sem starfa fyrir eða á vegum Fjármálaeftirlitsins. Þagnarskyldan helst þótt látið sé af starfi og er óheimilt að nýta í atvinnuskyni upplýsingar sem bundnar eru þagnarskyldu.

Þagnarskyldan gildir einnig um upplýsingar sem FME fær frá eftirlitsaðilum í öðrum ríkjum, sbr. 14. gr. laganna, sem hefur að geyma ákvæði um samvinnu við önnur aðildarríki EES-samningsins. Þær reglur sem koma fram hér eru í meginatriðum í samræmi við reglur EES. Fyrir skiptum á upplýsingum eru sett þrjú skilyrði: 1) að skipti á upplýsingum sé liður í samstarfi ríkjanna; 2) að upplýsingagjöf sé gagnleg til að unnt sé að framfylgja lögmæltu eftirliti og 3) að þagnarskylda gildi um upplýsingarnar í viðtökuríki¹¹

Þagnarskyldan takmarkast einnig af upplýsingaskyldu þeirri sem mælt er fyrir um í 12. gr. laganna, þar sem FME er gert að vísa til lögreglu málum þar sem FME telur einstaklinga eða lögaðila hafa með refsiverðum hætti brotið gegn lögum eða reglum sem því er ætlað að framfylgja. Undantekningar frá þagnarskyldu FME er einnig að finna í 112. gr. d laga um fjármálafyrirtæki, nr. 161/2002, en þar er FME gert skylt að láta lögreglu og ákærvaldi í té upplýsingar og gögn sem aflað hefur verið og tengjast brotum sem varða bæði stjórnvaldssektum og refsingu (og sem kært er til lögreglu). Þá er FME skylt að veita Seðlabanka Íslands upplýsingar skv. 15. gr. laga nr. 161/2002. Í ákvæðum sérlaga er einnig að finna heimildir eftirlitsstofnana á ýmsum sviðum (s.s. samkeppnisfirvöld, skattfirvöld o.s.frv.) til að skiptast á upplýsingum og fer um slíka upplýsingagjöf eftir sérreglum. Reglur EES-samningsins gera ráð

¹¹ Svipuð skilyrði gilda um afhendingu upplýsinga og gagna vegna framkvæmdar laga um fjarsölu á fjármálaþjónustu. Er gert ráð fyrir því að upplýsingar verði aðeins veittar að þau verði notuð í þeim tilgangi sem leiðir af samstarfinu og að gögn verði ekki afhent áfram nema með samþykki FME og í þeim tilgangi sem samþykkið kveður á um.

fyrir slíkum reglum, sem ganga framur þagnarskyldu, enda hvílir sambærileg þagnarskylda á stjórnvöldum eftir almennum reglum.

2.3.3 Skatteftirlit

Í 2. og 3. mgr. 92. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt, eru eftirfarandi ákvæði um skyldu banka og fjármálastofnana til að afhenda skattstjóra upplýsingar að eigin frumkvæði :

Allir aðilar, þar með taldir bankar, sparisjóðir og aðrar peningastofnanir, verðbréfamarkaðir og aðrir sem annast kaup og sölu, umboðsviðskipti og aðra umsýslu með hlutabréf, skulu ótilkvaddir afhenda skattstjóra eða umboðsmanni hans skýrslu um slík viðskipti og aðila að þeim, ókeypiss og í því formi sem ríkisskattstjóri ákveður.

[Bankar, sparisjóðir, önnur fjármálafyrirtæki og aðrir þeir aðilar skv. 1. mgr. 3. gr. laga nr. 94/1996, sem taka við fjármunum til ávöxtunar, skulu ótilkvaddir veita skattyfirvöldum ókeypiss og í því formi sem ríkisskattstjóri ákveður upplýsingar um greidda eða greiðslukræfa vexti á árinu skv. 8. gr. laga þessara og afdregna staðgreiðslu og innstæður eða inneignir á bankareikningum í árslok.]¹⁾

Þá segir í 94. gr. laganna

94. gr. Öllum aðilum, bæði framtalsskyldum og öðrum, er skylt að láta skattyfirvöldum í té ókeypiss og í því formi, sem óskað er, allar nauðsynlegar upplýsingar og gögn er þau beiðast og unnt er að láta þeim í té. Skiptir ekki máli í því sambandi hvort upplýsingarnar varða þann aðila sem beiðninni er beint til eða þau skipti annarra aðila við hann er hann getur veitt upplýsingar um og varða skattlagningu þeirra aðila eða eftirlit með eða rannsókn á henni. Með skattyfirvöldum í þessari grein er átt við skattstjóra, skatransóknarstjóra ríkisins og ríkisskattstjóra.

Vegna skatteftirlits samkvæmt lögum þessum getur skattstjóri, ríkisskattstjóri og menn, sem þeir fela skatteftirlitsstörf, krafist þess að framtalsskyldir aðilar leggi fram til könnunar bókhald sitt og bókhaldsgögn, svo og önnur gögn er varða reksturinn, þar með talin bréf og samningar. Enn fremur hafa þessir aðilar aðgang að framangreindum gögnum og aðgang að starfsstöðvum framtalsskyldra aðila og birgðageymslum og heimild til að taka skýrslur af hverjum þeim sem ætla má að geti gefið upplýsingar er máli skipta. Sömu heimildir hefur skatransóknarstjóri ríkisins vegna rannsókna skv. 103. gr.

Skattyfirvöld hafa enn fremur heimildir þær er um getur í 2. mgr. þessarar greinar gagnvart þeim aðilum sem ekki eru framtalsskyldir.

□Nú verður ágreiningur um skyldu aðila samkvæmt þessari grein og getur ríkisskattstjóri eða skattrannsóknarstjóri ríkisins þá leitað um hann úrskurðar héraðsdóms. Gegni einhver ekki upplýsingaskyldu sinni má vísa máli til [rannsóknar lögreglu].¹⁾

Með frumvarpi til laga um breyting á lögum nr. 90/2003, um tekjuskatt og lögum nr. 45/1987 um staðgreiðslu opinerra gjalda, sem liggur fyrir Alþingi (sjá [hér](#)) er lagt til að breytingar verði gerðar á fyrrgreindum ákvæðum til að rýmka upplýsingaskyldu fjármálafyrirtækja þannig að upplýsingar um greidda og greiðslukræfa vexti, afdregna staðgreiðslu og innistæður á bankareikningum og hvers konar verðbréfa og fjárfestingarsjóðum verði gefnar ótilkvatt, samkvæmt 92. gr. Þá er lagt til að fjármálstofnunum verði gert skylt að veita upplýsingar um viðskipti sem íslenskir skattaðilar hafa við útibú þeirra erlendis eða dótturfélög þar. Er þar lagt til að reglur verði teknar upp um það að móðurfélag verði ábyrgt fyrir að veita upplýsingar um dótturfélög og útibú. Í frumvarpinu er einnig lagt til að tekin verði af öll tvímæli um það að ákvæði í lögum um þagnar- eða trúnaðarskyldu víki fyrir ákvæðum skattalaga.

Af athugasemdum með frumvarpinu má ráða að óvissa hafi verið um mörk þagnarskyldu og upplýsingaskyldu varðandi skatteftirlit. Það er þó ljóst af dómaframkvæmd að þagnarskylda samkvæmt ákvæðum um fjármálafyrirtæki víkur fyrir upplýsingaskyldu samkvæmt skattalögum.

- Í Hrd. 1965, 930 (Landsbanki Íslands gegn Ríkisskattstjóra) hafði Landsbanki neitað að svara upplýsingum ríkisskattstjóra um reikninga tiltekinna aðila, innistæður, skuldir og önnur viðskipti á þeim grundvelli að það væri óheimilt vegna ákvæða 1. mgr. 17. gr. laga nr. 11/1961 um Landsbanka Íslands.¹² Hæstiréttur staðfesti úrskurð sakadóms þess efnis að samkvæmt ákvæðum skattalaga (þáverandi 36. gr. laga nr. 90/1965) væri viðkomandi „skýlaust gert að skyldu að láta í té slíkar upplýsingar til tilekins aðilja“. Ákvæði skattalaga væru sérákvæði, sem auk þess væru yngri, og gengju frammar almennu ákvæði laga um Landsbanka Íslands. Jafnframt var tekið fram í úrskurði sakadóms að það væri komið undir mati skattyfirvalda hvort þörf væri á upplýsingum og að ekki væri þörf dómsúrskurðar í hverju tilviki.

Þessi niðurstaða hefur verið staðfest í nýrri dómum.

- Í hæstaréttarmálum nr. 333/2006 (Glitnir banki hf. gegn ríkisskattstjóra) og nr. 345/2006 (Kaupþing banki hf. gegn ríkisskattstjóra) var deilt um heimildir ríkisskattstjóra til að krefjast upplýsinga samkvæmt 2. mgr. 92. gr. laga nr. 75/1981 um viðskipti með hlutabréf, en um var að ræða kröfu um sundurliðaðar upplýsingar á formi frá ríkisskattstjóra. Taldi héraðsdómur að miðað við hlutverk skattyfirvalda væri tilgangur lagaheimildarinnar málefnalegur og beiting skattyfirvalda innan meðalhöfsreglu. Þá var

¹² Í greininni kom fram að bankaráð, bankastjórar og allir starfsmenn bankans séu bundnir þagnarskyldu um allt það, er snerti hagi viðskiptamanna bankans og þeir fá vitneskju um í starfi sínu.

tekið fram að þagnarskylda samkvæmt 58. gr. laga nr. 161/2002 viki fyrir heimildum skattalaga. Niðurstaðan var staðfest í Hæstarétti í báðum málum, sem voru sambærileg.

- Í Hæstaréttarmáli nr. 156/1999 (Landsbanki Íslands hf. gegn ríkisskattstjóra) var einnig staðfest að þagnarskylda viki fyrir heimildum skattyfirvalda samkvæmt 15. gr. laga nr. 94/1996 um staðgreiðslu skatts á fjármagnstekjur, sem er sambærileg við 94. gr. þágildandi laga nr. 75/1981, og mælir fyrir um skyldu allra, bæði framtalsskyldra aðila og annarra til að láta skattyfirvöldum í té allar nauðsynlegar upplýsingar og gögn er þau biðja um. Í niðurstöðu Hæstaréttar sagði að játa bæri skattyfirvöldum rúmar heimildir til mats um það hvenær slíkra upplýsinga sé þörf, með þeim takmörkunum að slíkt mat yrði að vera málefnalegt. Var könnun skattyfirvalda á framkvæmd laga nr. 94/1996, með samanburði á framtöldum fjármagnstekjum rúmlega 1300 skattgreiðenda og fjárhæð sem bankar og sparisjóðir höfðu reiknað saman, innan þeirra marka. Hæstiréttur staðfesti að 71. gr. stjórnarskrárinnar kæmi ekki í veg fyrir að umbeðnar upplýsingar yrðu veittar.
- Loks var staðfest í hæstaréttarmáli nr. 514/2008 (Ríkisskattstjóri gegn Valitor hf.) að þagnarskylda viki fyrir upplýsingaskyldu samkvæmt 94. gr. laga nr. 90/2003 um tekjuskatt. Var fjármálafyrirtæki skylt að veita ríkisskattstjóra yfirlit yfir hreyfingar á greiðslukortum, þótt ekki væri óskað upplýsinga um tilgreinda aðila. Ákvæði 94. gr. laga nr. 90/2004 voru talin fela í sér sérákvæði og voru talin fela í sér skýra skyldu til að veita upplýsingar, sem ákvæði um þagnarskyldu viku fyrir. Þó tók Hæstiréttur fram að vegna lögmætisreglu íslensks réttar um að íþyngjandi ákvarðanir stjórnvalda verði að byggjast á skýrri lagaheimild hefðu ákvæði reglugerðar 373/2001 ekki þýðingu við skýringu á heimildum ríkisskattstjóra til að krefjast aðgangs að gögnum (en einnig var tekið fram að ekki væri mælt fyrir um upplýsingaskyldu í lagaheimild reglugerðarinnar). Tilvísun í lögmætisreglu íslensks réttar verður að lesa í þessu ljósi og verður ekki talin draga úr þeirri niðurstöðu að dómstólar hafa viðurkennt ríkar heimildir skattyfirvalda til að krefjast gagna í samræmi við lagaheimildir um það efni.

2.3.4 Réttarvarsla

Lög um meðferð sakamála nr. 88/2008 gilda um rannsókn og ákæru vegna ætlaðra refsiverðra brota. Í 2. þætti, VII kafla eru ákvæði um rannsókn mála, þar sem m.a. kemur fram að fá má atbeina dómstóla ef vitni neitar að svara spurningum. Getur héraðsdómur úrskurðað um lögmæti aðgerða á rannsóknarstigi og á það við t.d. ef vitni neitar að gefa skýrslu, sem og um ágreining um lögmæti rannsóknarathafna lögreglu eða ákæranda, sbr. 102. gr., sbr. 59. gr. laganna. Það veltur því á úrskurði dómara hvort einstaklingi er skylt að bera vitni, sbr. nánar 119. gr. laganna.

...

Vitni er óheimilt án leyfis þess sem í hlut á að svara spurningum um:

...

b. einkahagi manns sem því hefur verið trúað fyrir í starfi sem endurskoðandi, félagsráðgjafi, lögmaður, læknir, prestur, forstöðumaður trúfélags eða sálfræðingur ellegar í öðru starfi sem viðlíka trúnaðarskylda fylgir,

c. atriði sem það hefur komist að í opinberu starfi og á að fara leynt,

d. leyndarmál um viðskipti, uppgötvanir eða önnur slík verk sem það hefur komist að í starfi.

Nú telur dómari að vitnisburður geti ráðið úrslitum um niðurstöðu máls og getur hann þá þrátt fyrir fyrir mæli 1. og 2. mgr. ákveðið að vitni skuli svara spurningum um tiltekin atriði, enda séu ríkari hagsmunir af því að spurningunum verði svarað en trúnaði haldið. Þetta á þó ekki við um það sem ákærði hefur trúað verjanda sínum, presti eða forstöðumanni trúfélags fyrir um málsatvik.

Ef dómari telur óvíst hvort skilyrðum 3. mgr. sé fullnægt getur hann lagt fyrir vitni að tjá sér fyrst í trúnaði hvers efnis svar þess yrði.

Tekið er fram í greinargerð með lögnum að þau séu samin með hliðsjón af dönskum og norskum lögum á þessu sviði. Lögin eru sérlög gagnvart ákvæðum laga um fjármálastarfsemi og færi ágreiningur um skyldu stjórnenda og starfsmanna fjármálafyrirtækja, sem og opinberra starfsmanna, um að bera vitni um atriði sem þagnarskylda getur náð til eftir skýringu á ákvæðum þessarar laga.

Ekki kemur fram í greinargerð að ákvæðum laganna um vernd trúnaðar tiltekinna starfsstétta sé ætlað að taka til starfsmanna fjármálafyrirtækja og verður að telja ólíklegt að svo sé ef ákvæðið er borið saman við sambærilegt ákvæði danskra og norskra laga. Hvað sem öðru líður er ljóst af 3. og 4. mgr. að það veltur á úrskurði dómara hvort hagsmunir af því að gefa upplýsingar teljast ríkari en hagsmunir þeir sem trúnaðarskylda ver.

Þó að ekki sé komin reynsla á framkvæmd laganna má gera ráð fyrir því að almennar reglur um vitnaskyldu gildi um starfsmenn fjármálafyrirtækja, þannig að þeim sé skylt að gefa nauðsynlegar upplýsingar, eftir nánari ákvörðun dómara, að teknu tilliti til ákvæða laga um rétt til að fella ekki sök á sjálfan sig og nána ættingja, sbr. 118. gr. laganna. Í greinargerðinni kemur jafnframt fram að undantekningar frá vitnaskyldu yrði að túlka þrengra í sakamálum en í einkamálum og er þar gengið út frá meginreglu réttarins um að tilgangur sakamála sé að leiða hið sanna í ljós.

Sambærileg ákvæði við ofangreind ákvæði 119. gr. eru í 53. gr. laga um meðferð einkamála nr. 91/1991. Þá eru ákvæði í 52. gr. um undanþágu frá vitnaskyldu vegna skyldleika, vegna réttarins til að fella ekki sök á sjálfan sig eða nána ættingja og vegna atriða sem geta valdið siðferðilegum hnekki eða tilfinnanlegu fjárhagstjóni. Líkur eru á að þessi ákvæði, sem velta á mati dómara, yrðu skýrð rýmra þegar um einkamál er að ræða en þegar um sakamál er að ræða.

2.3.5 Annað

Með lögum nr. 135/2008 um embætti sérstaks saksóknara og lögum nr. 142/2008 um rannsókn á aðdraganda og orsökum falls íslensku bankanna 2008 og tengdra atburða, hafa verið lögfestar sérstakar heimildir til að rannsaka atriði sem tengjast starfsemi íslenskra fjármálafyrirtækja á liðnum árum. Um sérstök úrræði er að ræða, sem ætlað er að gilda í ákveðinn tíma. Þeir sem fara með rannsóknina fá með lögnum víðtækar heimildir sem ganga framur þagnarskyldu fjármálastofnana, þar sem þær eiga við. Ekki er ástæða til þess að fjalla um þessi ákvæði í skýrslunni.

2.4 Samantekt

- Reglur um trúnaðar- og þagnarskyldu fjármálafyrirtækja eru lögbundnar í íslenskum rétti og koma upphaflega fyrir í lögum um einstaka banka og síðan í lögum um viðskiptabanka frá 1985. Þagnarskylda er nú lögð á stjórnarmenn, starfsmenn og aðra þá sem vinna fyrir fjármálafyrirtæki, sem og þriðju aðila sem fá upplýsingar sem eru háðar þagnarskyldu. Tekur þagnarskyldan til viðskipta- og einkamálefna viðskiptavina. Takmarkast þagnarskyldan eftir orðum ákvæðisins aðeins af því að skylt sé að veita upplýsingar samkvæmt lögum. Brot gegn ákvæðinum varða sektum eða fangelsi. Orðalag ákvæðisins er þrengra en ákvæði eldri laga en samkvæmt skýringum í greinargerð er ekki um efnisbreytingu að ræða.
- Einkaréttarlegar undantekningar eru viðurkenndar. Slíkar einkaréttarlegar undantekningar felast í samningum banka við viðskiptavini og samþykki viðskiptavina.
- Þagnarskylda viku fyrir lagaákvæðum sem mæla fyrir um upplýsingaskyldu. Þar er einkum um að ræða
 - Heimildir fjármálaeftirlits. Víðtækum heimildum eftirlitsstofnana til að krefjast upplýsinga fylgir rík upplýsingaskylda einstaklinga og stofnana og eru heimildir fjármálaeftirlits miðaðar við tilgang eftirlitsins. Beiting þeirra heimilda ræðst af mati fjármálaeftirlitsins.
 - Heimildir skattyfirvalda. Þagnarskylda viku fyrir heimildum skattyfirvalda til að fá allar nauðsynlegar upplýsingar og hefur Hæstiréttur talið ótvírætt að þagnarskylda víki fyrir upplýsingaskyldu og að skattyfirvöld hafi rúmar heimildir til mats. Heimildir skattyfirvalda eru þó túlkaðar í samræmi við lögætisreglu íslensks réttar þannig að ákvæði stjórnvaldsyfirmaela verða að hafa skýra heimild í lögum.

- Þagnarskylda vÍkur fyrir heimildum lögreglu og þeirra sem fara með rannsóknar- og ákærvald í opinberum málum. Þagnarskylda vÍkur einnig fyrir ákvæðum laga um vitnaskyldu við meðferð einkamála og opinberra mála eftir nánari ákvörðun dómara.
- Heimildir sérstaks saksóknara til rannsóknar mála og aðgangs að upplýsingum í lögum nr. 135/2008 og lögum sem breyta þeim lögum, fela í sér lögbundna skyldu til að veita upplýsingar og vÍkur þagnarskylda fyrir þeim heimildum.
- Engar vÍsbendingar eru um að þagnarskylda sé talin njóta stjórnskipulegrar verndar 71. gr. stjórnskrárinnar og hefur Hæstiréttur hafnað því að svo sé (Hrd. nr. 156/1999).
- Yfirvöld sem fá upplýsingar sem háðar eru þagnarskyldu bera þagnarskyldu samkvæmt ákvæðum laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, auk sérlaga (þ.m.t. laga um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi). Undantekningar frá þeirri þagnarskyldu eru þröngar og miðast við eftirlit og refsivörslu (að miðla upplýsingum áfram til lögreglu og / eða til annarra eftirlitsstofnana, þ.m.t. erlendra eftirlitsstofnana samkvæmt samningum við önnur ríki). Auk þess vÍkur þagnarskylda opinberra starfsmanna fyrir vitnaskyldu í einkamálum og opinberum málum eftir frekari ákvæðum laga og ákvörðun dómara.
- VÍðtækar heimildir eru í lögum nr. 142/2008 um rannsókn á aðdraganda og orsökum falls íslensku bankanna 2008 og takmarka þær heimildir þagnarskyldu að því er varðar málefni sem rannsóknin tekur til. Þá er þagnarskylda nefndarmanna háð undantekningum sem miðast við mat á almannahagsmunum.

3 Danskur réttur

3.1 Almennt¹³

Í dönskum rétti er bankaleynd byggð á meginreglu samningaréttar og var ólögfest til ársins 1974, þegar ákvæði var tekið upp í bankalöggjöf. Í 54. gr. 2. mgr. laga um banka og sparisjóði (*Bank og sparekasseloven 1991*) var mælt fyrir um bankaleynd sem fólst í því að hver sá sem í starfi sínu fengi upplýsingar um viðskiptavini, sem leynt skyldu fara, skyldi ekki veita öðrum þær upplýsingar. Í greininni voru sérstaklega tilteknar persónulegar upplýsingar á borð við kynþátt, trúarbrögð o.s.frv., en að því er varðaði upplýsingar um fjárhag voru viðamiklar

¹³ Denis Campbell (ed). *International Bank Secrecy*, London, Sweet and Maxwell, 1992. Finn Martensen og Anders Tolborg, 157-167. Andreas Tamasuskas: *Om Pengeinstitutters Tavshedspligt*, U 2005 B 33.

undantekningar frá reglunni. Í núgildandi lögum um fjármálastarfsemi eru ítarlegar reglur um trúnaðar- og þagnarskyldu og einkaréttarlegar undantekningar frá henni (3.3.1). Þá takmarkast trúnaðar- og þagnarskylda af almannahagsmunum, s.s. heimildum fjármálaeftirlits, skattyfirvalda og annarra til að fá upplýsingar. Er almennt talið í dönskum rétti að samfélagssjónarmið vegi þungt og að trúnaðar- og þagnarskylda víki fyrir almannahagsmunum í ríkum mæli.

3.2 Þagnarskylda

3.2.1 Lög um fjármálafyrirtæki

Í dönskum rétti gilda [Lov om finansiel virksomhed](#) (Lovbekendtgørelse 2008-09-04 nr. 897) um trúnaðar- og þagnarskyldu og eins og héraendis koma lög um persónuvernd þeim til fyllingar.

[117. gr.](#) laganna bannar stjórnarmönnum, starfsmönnum, endurskoðendum og öðrum þeim sem tileknir eru að *veita* eða *nýta* upplýsingar *sem leynt eiga að fara*, nema réttmætt sé að veita upplýsingarnar. Jafnframt leggur greinin þagnarskyldu á þá sem fá upplýsingar samkvæmt ákvæðinu, eins og sambærilegt ákvæði íslenskra laga.

Refsiákvæði í [373 gr.](#) tiltekur ákvæði um bankaleynd sem lögð er refsing við (sektir eða fangelsi allt að 4 mánuðum): 117, gr., 118;3, 119, 120; 1 2. liður og 2; og sektir er brotið er gegn 121:1, 122 og 123.

Ljóst er af orðalagi og uppbyggingu ákvæðisins að hér eru lögfestar meginreglur um trúnaðar- og þagnarskyldu og hafa þær tvíþættan tilgang. Annars vegar þjónar ákvæðið þeim tilgangi að vernda viðskiptahagsmunum fjármálafyrirtækja. Falla viðskiptaleyndarmál undir ákvæðið, eins og m.a. kemur fram í því að bannað er að veita og nýta upplýsingar sem starfsmenn fá vitneskju um í starfi sínu.¹⁴ Upplýsingar um málefni viðskiptavina, bæði fjárhagsleg og persónuleg, eru einnig háðar trúnaðar- og þagnarskyldu og tekur verndin samkvæmt áralangri framkvæmd Fjármálaeftirlitsins til allra þeirra upplýsinga um viðskiptavini sem fengnar eru í starfi, nema upplýsingarnar séu þegar aðgengilegar almenningi.¹⁵

¹⁴ Bent hefur verið á að ákvæðið hafi orðið fyrir áhrifum frá ákvæðum laga um hlutafélög og eru verndarhagsmunir því ekki eingöngu viðskiptasamband banka og einstaklinga og þagnarvernd einstaklinga, heldur einnig viðskiptastarfsemin sjálf.

¹⁵Andreas Tamasauskas, 36.

Ákvæðið tiltekur þá sem bundnir eru þagnarskyldu og tekur ákvæðið, auk stjórnenda og starfsmanna fjármálafyrirtækja, m.a. til endurskoðenda, matsmanna, forstjóra og annarra, auk þess sem þeir sem fara með stjórn váttryggingafélags eftir að yfirvöld hafa gripið inn í starfsemi þess (d. administratorer) falla undir ákvæðið. Af ákvæðinu er ljóst að það tekur til allra þeirra sem tengdir eru fjármálafyrirtækinu og starfsemi þess á einhvern hátt.

Í 2. mgr. 117. gr. er ákvæði sambærilegt við ákvæði 58. gr. laga nr. 161/2002, þar sem gert er ráð fyrir því að þagnarskylda fylgi upplýsingum sem eru láttnar af hendi. Í athugasemdum með því ákvæði kemur fram að það taki fyrst og fremst til þess er upplýsingar eru gefnar til stofnana eða fyrirtækja sem ekki eru þegar bundnar þagnarskyldu samkvæmt lögum. Þetta geta verið þjónustuaðilar, hvort sem er innlendir eða erlendir, m.a. í því tilviki að verktakasamningur sé gerður um meðferð eða vinnslu tiltekinna upplýsinga. Ljóst er að fyrst og fremst er miðað við að samningssamband sé milli þess sem gefur upplýsingar sem háðar eru trúnaðarskyldu og þess sem tekur við upplýsingunum, enda er sú skylda lögð á þann sem veitir upplýsingarnar að sjá til þess að sá sem tekur við upplýsingnum gæti þagnarskyldu.¹⁶ Undantekningar frá þessari þagnarskyldu leiðir hins vegar af eðli máls, s.s. þegar upplýsingar eru gefnar við málsmeðferð fyrir dómi, en þá er augljóslega ekki um það að ræða að sá sem þannig fær upplýsingar sé bundinn þagnarskyldu.¹⁷

Efnislega tekur ákvæðið til þeirra upplýsinga m.a. að einstaklingur sé í viðskiptasambandi við bankann, umfang viðskiptanna o.s.frv. Ræðst inntak verndarinnar frekar af orðalaginu „maa ikke uberettiget videregive ...fortrolige oplysninger“ og byggist ákvörðun á því á mati á því hvaða upplýsingar er réttmætt að gefa. Í framkvæmd er talið réttmætt að veita ýmsar upplýsingar til annarra einkaaðila, eins og nánar kemur fram í lögum og framkvæmd (3.3.1), auk annarra undantekninga. Af samanburði ákvæðisins við ákvæði íslenskra laga er ljóst að ákvæði dönsku laganna er matskenndara, þar sem það veltur á mati á því hvaða upplýsingar sé eðlilegt að fara leynt með, sem og því að undantekningar miðast við það sem telst réttmætt, fremur en að þess sé krafist að undantekningar frá trúnaðar- og þagnarskyldu séu „lögum samkvæmt“.

¹⁶ Ekki virðist oft hafa reynt á þessi ákvæði í dönskum rétti, en sem dæmi um tilvik sem getur fallið undir 2. mgr. 117. gr. laganna má nefna að réttmætt getur verið að upplýsingar um tjonþola og atvik máls fari milli váttryggingafélaga þegar krafa varðar bæði félögin. Í því tilviki er það váttryggingafélag sem fær upplýsingar frá öðru félagi bundið af þagnarskyldu með sama hætti og fyrra félagið (sjá sem dæmi úrlausn danska fjámálaeftirlitssins í máli frá 25. ágúst 2008 (www.ftnet.dk/sw37595.asp)).

¹⁷ Karnov 2006: 6027-8.

3.3 Undantekningar frá trúnaðar- og þagnarskyldu

3.3.1 Einkaréttarlegar undantekningar

Einkaréttarlegar undantekningar frá þagnarskyldu hafa verið viðurkenndar frá upphafi, þ.á.m. upplýsingar um greiðslustöðu viðskiptavina og er slíkt enn talið heimilt, að fullnægðum reglum um þá upplýsingagjöf¹⁸ og sbr. einnig 118. gr. laganna. Þá getur samþykki viðkomandi leyst fjármálafyrirtæki undan þagnarskyldu, sbr. 123. gr. laganna og 119. gr. um einkamálefni.¹⁹ Í ákvæðum laganna er jafnframt að finna ítarlegar reglur um upplýsingagjöf milli fjármálafyrirtækja í samsteypu, sbr. 120. gr. og 120. gr. a, og eru þessar reglur sambærilegar við 58. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki. Tekið er fram í 121. gr. að ekki megi gefa upplýsingar í þeim tilgangi að þær megi nota til að beina markaðssetningu eða ráðgjöf til einstaklinga, nema viðskiptavinir hafi samþykkt slíkt.

3.3.2 Fjármálaeftirlit

Fjármálaeftirlitið (Finanstilsynet) hefur heimild til að fylgjast með starfsemi fjármálafyrirtækja og krefjast upplýsinga eins og nánar er kveðið á um í [347. gr.](#) sömu laga (*lov om finansiel virksomhed*), sem leggur upplýsingaskyldu á fjármálafyrirtæki sem svarar til heimilda Fjármálaeftirlitsins. Upplýsingaskyldan miðast við heimildir Fjármálaeftirlitsins samkvæmt lögnum og má m.a. krefjast upplýsinga um starfshætti fjármálafyrirtækja. Í 2. mgr. 347. gr. er mælt fyrir um frekari heimildir Fjármálaeftirlitsins til að leggja hald á gögn og fá aðgang að starfstöð til að rannsaka þætti sem nauðsyn ber til. Er talið í dönskum rétti að þessar heimildir (sem fela í sér frekara inngríp en upplýsingaskylda) falli undir undanþágur sem taldar eru í 72. gr. stjórnarskrárinnar (um friðhelgi heimilis) og þarf Fjármálaeftirlitið ekki dómsúrskurð til að fá aðgang að starfstöð fjármálafyrirtækis samkvæmt lögnum.²⁰

Starfsmenn Fjármálaeftirlitsins eru bundnir þagnarskyldu um meðferð upplýsinga sem þeir fá í starfi sínu, að viðlagðri refsiaþbyrgð, sbr. 354. gr. sömu laga. Samþykki þess einstaklings sem

¹⁸ Andreas Tamasauskas, 38; Sjá bkg. Nr. 531, 15. juni 2000 om penteinstitutters videregivelse af kreditoplysninger og bkg. Nr. 381, 19. april 2007 om sædvanlige kundeoplysninger i finansielle virksomheder (sjá www.ftnet.dk). Eins og sjá má af reglunum er réttmætt að gefa persónuupplýsingar um viðskiptavinum sem og upplýsingar um umfang viðskipta við tiltekið fjármálafyrirtæki, tryggingar, áhersluatriði í fjármálaumsýslu o.s.frv.

¹⁹ Karnov (2006) : 6026 o.áfr.

²⁰ Karnov (2006):6068.

Ákvæðunum er ætlað er vernda leysir yfirvöld ekki undan þagnarskyldu. Varðar brot á þagnarskyldu refsingu skv. 152. gr. – 152. gr. e. refsilaga (*straffeloven*).

Hins vegar eru viðamiklar undantekningar frá þagnarskyldu yfirvalda, eins og nánar er kveðið á um í 6. mgr. [354. gr.](#) Á meðal þeirra sem geta fengið upplýsingar frá fjármálaeftirliti má nefna lögreglu, dómstóla, ráðherra sem fer með málefni fjármálafyrirtækja, stjórnvöld, nefndir þingsins, rannsóknarnefndir sem skipaðar eru með lögum, fastanefndir þingsins; ríkisendurskoðun, Seðlabankann og erlenda seðlabanka, sem og erlendar eftirlitsstofnanir í samræmi við rétt ESB og við lönd utan ESB auk toll- og skattafirvalda.

3.3.3 Skatteftirlit

Heimildir skattafirvalda er að finna í [Skattekontrolløven](#) (nr. 1126 24.11.2005) og eru ákvæði í lögnum sem leggja upplýsingaskyldu á yfirvöld banka og önnur fjármálafyrirtæki (8 F-Q). Hér er um að ræða víðtækar skyldur til að gefa almennar upplýsingar í lok hvers árs, án þess að sérstaklega sé óskað eftir upplýsingum. Í ákvæðunum er gert ráð fyrir að frekari reglur séu settar með stjórnvaldsfyrirmælum. Um upplýsingaskyldu í tilteknum tilvikum, eftir kröfu skattafirvalda, hefur verið talið að heimildir séu þrengri og er gerð krafa um að upplýsingar séu nauðsynlegar við rannsókn tiltekins máls og að gætt sé meðalhófs.²¹

Hefur það löngum verið óumdeild afstaða í dönskum rétti að svo víðtækar takmarkanir leiði af lögbundinni upplýsingaskyldu banka vegna skatta- og tollamála að vart sé hægt að tala um að bankaleynd eða þagnarskylda gildi á því sviði.²²

3.3.4 Réttarvarsla

Þagnarskylda víkur almennt fyrir vitnaskyldu í einkamálum og sakamálum. Ákvæði 168. – 192. gr. réttarfarslaga (*Retsplejeloven* (Lovbekendtgørelse 2008-11-06 nr. 1069) gilda um vitnaleiðslur (bæði í einka- og sakamálum) og hvílir vitnaskylda á öllum, nema undantekningar séu gerðar. Í 169.gr. er mælt fyrir um undantekningu þeirra sem þagnarskylda hvílir á samkvæmt reglum um þagnarskyldu opinberra starfsmanna²³ og fer um vitnaskyldu þeirra eftir ákvæðum laganna og mati dómara.

²¹ Karnov (2006):1793-4. Sjá greinar 8 D og 8 G í *Skattekontrolløven*.

²² George Wenning: Eksisterer bankhemmeligheden? UfR 1996 B, 53, og Andreas Tamasuskas.

²³ Sbr. lög um opinbera starfsmenn (*forvaltningsloven*, 27. gr.) og *tjenestemandsløven* (10:2 gr). Þetta tekur eingöngu til opinberra starfsmanna.

Í 170 gr. er fjallað um vitnaskyldu þeirra sem sérstök þagnarskylda hvílir á, s.s. læknum, prestum, lögmönnum o.s.frv. Ef á reynir og upplýsingar eru mikilvægar fyrir niðurstöðu máls veltur vitnaskylda á úrskurði dómara (m.a. varðandi aðra en þá sem sérstaklega eru undanþegnir. Ekki kemur fram í athugasemdum með lögunum að bankar og bankastarfsmenn geti borið fyrir sig vitnaskyldu en það myndi velta á skýringu á 170 (3).²⁴ Eins og fram kom í kafla um íslenskan rétt er ólíklegt að ákvæðið yrði túlkað rúmt þannig að tæki til bankastarfsmanna, þar sem greinin tekur ekki ótvírætt til þeirra. Almenn er afstaðan í dönskum rétti sú að niðurstaða hvers máls velti á atvikum þess og mati á öllum aðstæðum.

Frekari undanþágur sem miða að því vernda hagsmuni ættingja og réttinn til að sakfella ekki sjálfan sig eru sambærilegar við það sem gildir hér á landi og í Noregi.

3.4 Samantekt og samanburður

- Í dönskum rétti eru reglur um trúnaðar- og þagnarskyldu lögfestar en byggja á venjuhelgaðri meginreglu samningaréttar um trúnað og sjónarmiðum um vernd viðskiptahagsmuna. Ákvæði laga um fjármálastarfsemi mæla fyrir um ítarlegri reglur um einkaréttarlegar undantekningar frá þagnarskyldu, og verður að lesa ákvæði 117. gr. 2. mgr. um að þagnarskylda fylgi upplýsingum í því ljósi. Refsing (sektir eða fangelsi) liggur við brotum á þagnarskyldu.
- Trúnaðar- og þagnarskylda víkur fyrir upplýsingaskyldu sem byggist á almannahagsmunum. Almenn er talið að upplýsingaskylda sem byggist á almannahagsmunum sé rík í dönskum rétti.
 - Fjármálaeftirlit hefur víðtækar heimildir til að afla upplýsinga og að miðla þeim upplýsingum til annarra eftirlitsaðila. Mun rýmri heimildir eru í dönskum lögum en íslenskum fyrir eftirlitsstofnanir að miðla upplýsingum áfram til tilgreindra aðila sem auk lögreglu og dómstóla eru m.a. ráðherra og önnur stjórnvöld, nefndir þingsins, rannsóknarnefndir, seðlabankinn, erlendir seðlabankar og erlendar eftirlitsstofnanir.
 - Skattýfirvöld hafa ríkar heimildir til að krefjast upplýsinga, auk þess sem almenn upplýsingaskylda hvílir á fjármálafyrirtækjum um upplýsingar í lok hvers árs. Gert er ráð fyrir að setja megi reglur um upplýsingagjöf með stjórnsýslufyrirmælum.

²⁴ „Retten kan bestemme, at forklaring ikke skal afgives om forhold, med hensyn til hvilke vidnet i medfor af lovgivningen har tavshedspligt, og hvis hemmeligholdelse har væsentlig betydning.“ Í UfR 1995:652 var starfsmanni kauphallar gert skylt að gefa upplýsingar í sakamáli og voru reglur um vitnaskyldu skýrðar svo að þagnarskylda viki fyrir henni, eins og málum var háttað.

- Þagnarskylda vÍkur fyrir refsivörslusljónarmiðum og almennt í vitnaleiðslum í einkamálum og opinberum málum og er undanþága tiltekinna starfstétta ekki talin ná til starfsmanna fjármálafyrirtækja. Niðurstaða fer þó eftir atvikum máls og úrskurði dómara.
- Engar vÍsbendingar eru um að trúnaðar- og þagnarskylda njóti stjórnskipulegrar verndar.
- Þagnarskylda hvÍlir á eftirlitsstofnunum og opinberum starfsmönnum, sbr. þó það sem áður sagði.

Í samanburði við íslensk ákvæði um þagnarskyldu eru dönsku ákvæðin ítarlegri. Meginmunur ákvæðanna er þó sá að ákvæði danskra laga eru matskenndari og miðast þagnarskylda við að ekki megi með *óréttmættum* hætti veita öðrum upplýsingar um málefni viðskiptavina *sem leynt eiga að fara*. Við skýringu ákvæðanna er tekið mið af tilgangi þeirra og sögulegu samhengi.

Undantekningar frá þagnarskyldu vegna almannahagsmuna eru rÍkar og eru í meginatriðum sambærilegar við íslensk ákvæði. Þagnarskylda eftirlitsaðila er einnig sambærileg, en þó mega eftirlitsstofnanir, s.s. Fjármálaeftirlitið, veita fleiri aðilum upplýsingar heldur en mælt er fyrir um í íslenskum lögum.

4 Noregur

4.1 Almennt²⁵

Bankaleynd byggist á meginreglu norsks réttar og á rætur að rekja til þess tíma er fyrsti sjálfstæði bankinn var stofnaður í Noregi árið 1824. Lög um banka, sparisjóði og önnur fjármálafyrirtæki mæla fyrir um þagnarskyldu og svipar núverandi ákvæði laganna til ákvæða íslenskra laga. Þar er þagnarskylda lögð á stjórnendur, starfsmenn og endurskoðendur fjármálafyrirtækja auk annarra sem taka að sér verkefni fyrir þau. Ákvæðin taka til viðskiptalegra og persónulegra upplýsinga og varðar refsingu að brjóta gegn þagnarskyldunni.

Eins og fram kemur í ákvæðum um þagnarskyldu fjármálafyrirtækja vÍkur þagnarskyldan fyrir upplýsingaskyldu samkvæmt lögum. Erú undantekningar víða í norskum lögum og eru þær svipaðar og við á í Danmörku og hÉrlendis.

²⁵ International Bank Secrecy; Finn Arnesen, 537-544.

4.2 Þagnarskylda

4.2.1 Lög um fjármálfyrirtæki

Ákvæði um bankaleynd eru nú í *Lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner* (Lov 1988-06-10-40) með síðari breytingum. Eru ákvæði í 3. gr. laganna, [3–14](#) sem bannar stjórnendum og starfsmönnum fjármálfyrirtækja að veita upplýsingar um viðskiptamálefni eða persónuleg málefni annarra sem þeir fá vitneskju um í starfi sínu, nema upplýsingaskylda sé lögákveðin. Sama gildir um aðra þá sem taka að sér verkefni fyrir stofnunina. Almennt refsíákvæði er í [5. gr.](#) og varðar sektum eða fangelsi að brjóta gegn ákvæðum laganna nema strangari refsíákvæði eigi við samkvæmt sérlögum.

Sambærileg ákvæði eru í 21. gr. *Lov om sparebanker* og 18. gr. *Lov om forretningsbanker* og eru refsíheimildir í 59. gr. fyrrnefndu laganna og í 43. gr. síðarnefndu laganna.

Þrátt fyrir orðalag ákvæðisins, sem er þrengra en sambærilegt danskt ákvæði, er ljóst af skýringum með greininni að ákvæðið byggist á viðurkenndri meginreglu²⁶ og er ætla að vernda viðskiptahagsmuni banka og viðskiptavina þeirra, auk þess sem ákvæðið byggir á sjónarmiðum um persónuvernd. Tekur ákvæðið til upplýsinga um málefni viðskiptavina sem ekki eru þegar kunn. Þagnarvernd víkur fyrir lögmaeltri upplýsingaskyldu, en þar sem gerð er krafa um það í ákvæðinu að skylt sé að veita upplýsingar „samkvæmt lögum“ er talið í norskum rétti að upplýsingaskylda þurfi að koma fram í lagaákvæðum, eða að það leiði ótvírætt af lögskýringargögnum, að víkja eigi frá þagnarskyldu. Hins vegar er ekki talið að þagnarskyldan njóti verndar stjórnarskrárinnar um friðhelgi einkalífs.

4.3 Undantekningar frá þagnarskyldu

4.3.1 Einkaréttarlegar undantekningar

Einkaréttarlegar undantekningar frá þagnarskyldu hafa verið túlkaðar þröngt í norskum rétti. Í grein [3-14](#) koma fram undantekningar að því er varðar upplýsingar sem gefnar eru öðrum fjármálastofnunum (s.s. bönkum og tryggingafélögum) af stjórn f.h.fjármálfyrirtækis. Þessar undantekningar hafa verið túlkaðar þröngt, einnig að því er lýtur að upplýsingagjöf milli fyrirtækja í samstæðu, en í umburðarbréfi (rundskriv) Fjármálaeftirlitsins frá árinu 2000 eru almennar upplýsingar leyfðar (þ.m.t. upplýsingar um eðli viðskipta einstaklings við banka), án

²⁶ Talað er um „alminnelig internationalt prinsipp“ í skýringum með greininni í Norsk lovkommentar á www.rechtsdata.no.

samþykkis viðskiptavinarins. Ekki er heimilt að gefa upplýsingar um stöðu viðskiptanna, þ.m.t. umfang og fjármagn. Viðskiptavinur getur gefið samþykki sitt og er þess ekki lengur krafist að samþykki sé skriflegt.

Undantekning í grein 3-14 varðandi greiðslustöðu viðskiptavina er ekki lengur talin raunhæf eftir að lög um vernd persónuupplýsinga gengu í gildi og verður í öllu falli að taka mið af þeim lögum ef upplýsingar um viðskiptavini eru skráðar kerfisbundið.²⁷

4.3.2 Fjármálaeftirlit

Heimildir fjármálaeftirlits til eftirlits og upplýsinga eru í 3. gr. laga um fjármálaeftirlit (*Lov om tilsynet for kredittinstitusjoner, forsikingselskaper og verdipapirhandel m.v. (kredittilsynsloven)* L67.12.1956 nr. 1, með síðari breytingum). Samkvæmt 2. mgr. 3. gr. og [3. mgr. 4. gr.](#) laganna getur fjármálaeftirlit kallað eftir öllum þeim upplýsingum og gögnum sem það þarf til að framfylgja eftirlitsskyldu sinni frá þeim stofnunum sem það hefur eftirlit með. Ef upplýsingar fást ekki frá stofnuninni má kalla eftir upplýsingum frá einstökum starfsmönnum hennar. Samkvæmt 3. gr. a hvílir tilkynningaskylda á endurskoðendum ársreikninga um atvik sem þeir komast að og brjóta gegn lögum eða geta skaðað starfsemi stofnunarinnar og fullnægir þetta ákvæði kröfum í tilskipun 95/26/EB. Frekari reglur eru um endurskoðendur og þagnarskyldu þeirra í lögum um endurskoðendur.

Í [1. mgr. 7. gr.](#) eru ákvæði um þagnarskyldu fjármálaeftirlitsins og starfsmanna þess, og varðar refsingu ef brotið er gegn henni skv. 10. gr. laganna og 121. gr. refsilaga. Undantekningar eru frá þagnarskyldu og kemur hún ekki í veg fyrir að upplýsingar séu veittar ákærvaldi, samkvæmt 6. gr. sömu laga og samkvæmt 13. gr. b nr. 6 í stjórnarsýslulögum (*forvaltningsloven*). Þá nær undantekning til seðlabanka Noregs (Norges bank), seðlabanka EES-ríkja og eftirlitsstofnana þeirra ríkja, samkvæmt reglum sem um það gilda²⁸ og verðbréfaþings.

Þessar undantekningar eru þrengri en í gildandi dönskum lögum og yrðu öðrum yfirvöldum líklega ekki veittar upplýsingar sem þagnarskyldan tekur til, nema að heimildir væru til þess í öðrum lögum. Hins vegar má útfæra undantekningar þessar með stjórnarsýslufyrirmælum. Heimildin nær, eðli málsins samkvæmt, aðeins til þeirra upplýsinga sem nauðsynlegar eru til að hafa eftirlit með stofnunum, í samræmi við ákvæði laganna, og tekur því ekki sjálfkrafa til einkamálefna viðskiptavina, þó að það sé ekki útilokað.

²⁷ Lov 14 april 2000 nr. 31 (*Personopplysningsloven*).

²⁸ Um skipti á upplýsingum við eftirlitsstofnanir EES-ríkja fer samkvæmt ákvæðum stjórnvaldsfyrirmæla sem innleiða tilskipun 2004/39/EB. (Fin 1998-11-30- 1102: Forskrift om utveksling a opplysninger med tilsynsmyndigheter fra land i og utanfor EØS området).

Þagnarskylda vÍkur fyrir réttarvörslusjónarmiðum, þ.e. skyldu til að gefa vitni í dómsmáli sbr. 4.3.4.

4.3.3 Skatteftirlit

Í lögum um skatteftirlit eru einnig lögbundnar undantekningar frá þagnarskyldu fjármálafyrirtækja. Þar koma helst til skoðunar ákvæði [Ligningsloven](#) (Lov om ligningsforvaltning 1980-06-13-24)²⁹ sem leggja upplýsingaskyldu á þriðju aðila, þ.á m. fjármálafyrirtæki, bæði að því er varðar upplýsingar að eigin frumkvæði (árlegar upplýsingar vegna skattframtala) og upplýsingar eftir kröfu skattyfirvalda.

Í [grein 6-4](#) er lögð skylda á fjármálafyrirtæki, verðbréfafyrirtæki og lífeyrissjóði að veita upplýsingar að eigin frumkvæði um reikninga einstaklinga, félaga o.fl. auk upplýsinga um vexti o.fl. Samkvæmt 3. mgr. sömu greinar skulu sambærilegar upplýsingar veittar, að kröfu skattyfirvalda, um nafngreinda einstaklinga, fyrirtæki o.fl.; ennig má krefjast upplýsinga þó að ekki sé um nafngreinda aðila að ræða. Þvingunarrúrræði fylgja þessari skyldu sem og refsiviðurlög skv. 12. gr. laganna.

Þegar skattyfirvöld krefjast upplýsinga um nafngreinda einstaklinga eða lögaðila, skv. 3. gr., er þess krafist að upplýsinganna sé óskað í þeim tilgangi að rannsaka skattskil þess einstaklings eða lögaðila. Veita skal upplýsingar um öll viðskipti þess sem nafngreindur er en ákvæðið veitir ekki heimild til að rannsaka viðskipti þriðja aðila sem tengist þeim sem rannsóknin beinist að. Í [grein 6-5](#) er lögð upplýsingaskylda á kauphallir og skulu upplýsingar taka til eignastöðu einstaklinga.

4.3.4 Réttarvarsla

Þagnarskyldan vÍkur fyrir skyldu til að veita upplýsingar til lögreglu vegna rannsókna, samkvæmt dómsúrskurði og fyrir dómi. Eru norskar reglur svipaðar þeim sem gilda hér á landi, enda var höfð hliðsjón af norskum lögum við gerð nýrra laga um sakamálaréttarfar. Ákvæði um vitnaskyldu og undanþágu frá henni eru nú í 119.-124. gr. laga um refsiréttarfar (*Straffeprosessloven*, 1981-05-22-25, með síðari breytingum).

Starfsmenn fjármálafyrirtækja eru ekki undanþegnir vitnaskyldu í einkamálum en samkvæmt grein 22-3 í réttarfarslögum (17.06.2005 nr. 90 *Tvisteloven*) geta sérstakar starfssstéttir borið

²⁹ Ekki verður fjallað um sérlög, s.s. um erfðafjárskatt, virðisaukaskatt o.sfrv. en svipuð sjónarmið gilda.

fyrir sig þagnarskyldu vegna einkamálefna annarra. Þar er einkum um að ræða starfsstéttir eins og presta, félagsráðgjafa, lögmenn o.s.frv. og miðast ákvæðið við að vernda þagnarskyldu eins og hún kemur fram í 13. gr. stjórnslulaga (*forvaltningslov*). Samkvæmt skýringum með ákvæðinu eru þeir tæmandi taldir sem geta borið fyrir sig þagnarskyldu og eru starfsmenn fjármálafyrirtækja ekki tilteknir. Almenn vitnaskylda hvílir því á þeim og víkur þagnarskylda fyrir henni.

4.3.5 Annað

Í sérlægum um sérstök fjármálafyrirtæki, s.s. sparisjóði, er tilgreind undantekning frá þagnarskyldu sem felst í því að gefa má yfirvöldum félagsmála upplýsingar um viðskiptavinum í samræmi við ákvæði almannatryggjalaga, sjá grein 21 í [Lov om sparebanker](#) og grein 18 í [Lov om foretningsbanker](#).

4.4 Samantekt og samanburður

- Ákvæði um þagnarskyldu er lögbundið í Noregi og svipar til ákvæða íslenskra laga um fjármálafyrirtæki, að öðru leyti en því að ekki er mælt fyrir um að þriðji aðili, sem fær upplýsingar, beri einnig þagnarskyldu. Þá eru einkaréttarlegar takmarkanir lögfestar (þ.e. að fjármálafyrirtæki megi miðla upplýsingum til annarra fjármálafyrirtækja). Eingöngu er almenn refsheimild í lögum, en ekki sértæk refsheimild vegna brota á þagnarskyldu eins og er í íslenskum og dönskum rétti.
- Þagnarskylda víkur fyrir lögbundinni upplýsingaskyldu.
 - Fjármálaeftirlit hefur víðtækar heimildir til að afla upplýsinga og er tekið fram að krefja megi einstaka stjórnendur eða starfsmenn um upplýsingar ef þær fást ekki með öðrum hætti. Skylda má endurskoðendur til að gefa tilteknar upplýsingar. Starfsmenn fjármálaeftirlits bera þagnarskyldu, með tilgreindum undantekningum sem eru þengri en í dönskum lögum og taka einkum til annarra eftirlitsstofnana og seðlabanka, þ.m.t. erlendra eftirlitsaðila.
 - Skattyfirvöld hafa víðtækar heimildir til að afla upplýsinga og er bæði almenn og sértæk upplýsingaskylda lögð á fjármálafyrirtæki. Við rannsókn einstakra mála er gerð krafa um að upplýsingar sem óskað er eftir varði þá rannsókn sérstaklega.
 - Þagnarskylda víkur fyrir skyldu til að veita upplýsingar til lögreglu vegna rannsóknar samkvæmt úrskurði dómstóla og fyrir vitnaskyldu fyrir dómi.

- Engar vísbendingar eru um að trúnaðar- og þagnarskylda njóti stjórnskipulegrar verndar í norskum rétti.

Ef norsk ákvæði um trúnaðar- og þagnarskylda eru borin saman við íslensk ákvæði má sjá að ákvæði íslensku laganna taka mið af orðalagi norsku ákvæðanna. Eftir orðalagi sínu leggja ákvæðin ríka þagnarskylda á víðan hóp stjórnenda, starfsmanna, sérfræðinga og annarra þeirra sem taka að sér verk fyrir fjármálafyrirtækið og bendir orðalagið einnig til þess að undantekningar verði að skýra þröngt. Hins vegar eru þær undantekningar sem viðurkenndar eru, bæði einkaréttarlegar undantekningar og þær sem byggjast á almannahagsmunum, svipaðar og við á í dönskum rétti og hér á landi og verður ekki talið að framkvæmd sé merkjanlega frábrugðin í norskum rétti samanborið við danskan og íslenskan rétt.

5 Þýskaland

5.1 Almennt³⁰

Í þýskum rétti er trúnaðar- og þagnarskylda byggð á meginreglum samningaréttar um trúnaðarsamband banka og viðskiptavina og leiðir af skyldum bankans í samningssambandi aðila en ekki af lögfestum reglum um þagnarskylda. Í þagnarskyldunni felst bann við því að veita upplýsingar um þau málefni viðskiptavina sem þeir óska eftir að fari leynt. Meginreglan um bankaleynd nær til allra banka og fjármálafyrirtækja í Þýskalandi, hvort sem þeir eru einkareknir eða reknir af hinu opinbera. Til viðbótar getur þagnarskylda opinberra starfsmanna komið til álita þegar um ríkisrekna banka er að ræða og getur það í þeim tilvikum varðað refsingu að láta uppi upplýsingar, í stað þess sem almennt er, að brot á trúnaðar- og þagnarskylda verði bótaskylda vegna sammingsrofs.

Nokkur umræða hefur verið um það í þýskum rétti hvort bankaleynd eigi rætur að rekja til stjórnarskrárbundinnar meginreglu um vernd einkalífs³¹ eða til meginreglna samningaréttar. Í vernd einkalífs felst þagnarskylda um einkamálefni og hafa sumir talið að réttur til að halda

³⁰ International Bank Secrecy, Harald Jung, 213-231; Ross Cranston (ed.), European Banking Law: The Banker-Customer Relationship, LLP, London 1999, 73-74.

³¹ Sjá 2. gr. þýsku stjórnarskrárinnar sem verndar einkalíf og er þagnarvernd talin hluti af vernd einkalífs .

upplýsingum um fjárhagsleg mál leyndum felist í ákvæðinu. Þessi sjónarmið eru þó í minnihluta og þeir eru fleiri sem ganga út frá því að bankaleynd byggist á meginreglum samningaréttar.³²

5.2 Þagnarskylda

Inntak þagnarskyldu í þýskum rétti ræðst af samningssambandi aðila og er vilji viðskiptavinarins meginatriði sem líta þarf til. Í stöðluðum samningsskilmálum fyrir fjármálafyrirtæki er mælt fyrir um skyldu banka og fjármálafyrirtækja að veita ekki þriðja aðila upplýsingar um viðskiptasamband aðila. Viðskiptavinir geta þó samþykkt að upplýsingar séu veittar.

Þó að ekki sé um lögbundna þagnarskyldu að ræða er þagnarskylda styrkt með tilteknum lagaákvæðum. Þar á meðal eru ákvæði reglna um einkamálaréttafar (383. gr.(1) 6. Liður og 384. gr. 3. liður (*Zivilprozessordnung*)³³, en þar eru mælt fyrir um rétt til að neita að bera vitni um atriði sem vitni fékk vitneskju um í starfi sínu og sem leynt á að fara. Þessi ákvæði eru áþekk lögum í Danmörku, Noregi og hérlendis, en það hefur verið staðfest í þýskri dómaframkvæmd að starfsmenn banka og fjármálastofnana geti borið fyrir sig ákvæðið og að það taki til bankaleyndar.³⁴ Ákvæðið tekur einnig til þeirra sem vinna fyrir banka sem eru ríkisreknir, þar sem þeir eru bundnir þagnarskyldu, og ef þagnarskylda er rofin um atriði sem neita má að bera vitni um er um refsivert brot að ræða skv. 203. gr. 2. mgr. refsilaga (*Strafgesetzbuch*).³⁵

Hins vegar geta starfsmenn banka ekki borið fyrir sig ákvæði um þagnarskyldu til að komast hjá því að gefa upplýsingar við rannsókn sakamála, samkvæmt 161.gr. a laga um opinbert réttarfar (*Strafprozeßordnung*), eða við meðferð sakamála (sbr. 53.-54. gr.). Þetta á við með fyrirvara um reglur sem gilda um þagnarskyldu opinberra starfsmanna og með fyrirvara um heimild til að neita að gefa upplýsingar sem geta sakfellt einstakling. (55. gr. *Strafprozeßordnung*).

³² Sjá International Bank Secrecy, 213 og European Banking Law, 73.

³³ Texti: German Commercial Code & Code of Civil Procedure in English (Translated by Charles E. Stewart) Oceana Publications, Inc. , New York, 2001.

³⁴ Internatonal Bank Secrecy, bls. 217. Aðrir geta borið fyrir sig ákvæðið, s.s. starfsmenn, lögmennt, skiptastjórar o.s.frv.

³⁵ Texti: The German Penal Code (as amended as of December 19, 2001) Translated by Stephen Thaman. William S. Hein & Co, Inc, New York 2002.

5.3 Undantekningar frá trúnaðar- og þagnarskyldu

5.3.1 Einkaréttarlegar undantekningar

Nokkuð er um undantekningar frá trúnaðar- og þagnarskyldu sem teljast til einkaréttarlegra undantekninga og sem nánar leiðir af samningssambandi aðila. Undantekningar frá trúnaðar- og þagnarskyldu geta byggst á samþykki aðila; þá eru viðurkenndar venjubundnar heimildir banka til að gefa öðrum bönkum eða einkaaðilum upplýsingar um málefni viðskiptavina og greiðslustöðu. Þ.á m. heimilar gr. 840 reglna um einkamálaréttarfar (*Zivilprozessordnung*) kröfuhafa sem leitar fullnustu dóms að fá upplýsingar frá þriðja aðila sem skuldar dómþola (en þar getur verið um banka að ræða).

5.3.2 Fjármálaeftirlit

Eftirlitsaðilar sem fara með fjármálaeftirlit hafa heimildir sem takmarka trúnaðar- og þagnarskyldu. Þær heimildir sem leiðir af reglum Basel I og II, sem hafa verið teknar upp í þýskan rétt, sem og ESB, veita rétt til að krefjast upplýsinga (sjá [kafla 8.2](#)). Í þýskum rétti hafa reglur Basel-nefndarinnar verið teknar upp í landsrétt, en rétt er að minna á að aðildarríki geta gert frekari kröfur en leiðir af reglum tilskipunarinnar. Þýsk löggjöf um banka (*Kreditwesengesetz*) hefur lengi lagt tilkynningaskyldu á banka og fjármálasfyrirtæki í nánar tilteknum tilvikum, einkum ef háar fjárhæðir eru greiddar einstökum viðskiptavinum eða ef skuldastaða viðskiptavinar nær ákveðinni fjárhæð (sjá [13. og 14. gr.](#) laganna).³⁶ Hafa þessar reglur, reglur um upplýsingaskyldu fjármálasfyrirtækja um lán sem veitt eru stjórnendum og starfsmönnum bankans, og aðrar reglur um aukna áhættu verið uppfærðar í lögum og stjórnvaldsfyrirmælum.

Eftirlit með fjármálasfyrirtækjum er í höndum Seðlabanka Þýskalands (Deutsche Bundesbank) og fjármálaeftirlits (Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht) og hafa stofnanirnar víðtækar heimildir til að kalla eftir upplýsingum frá bönkum og fjármálasfyrirtækjum um hvaðeina sem varðar viðskipti þeirra, kalla eftir gögnum og endurskoða reikninga ([44. gr.](#)). Þess er ekki krafist að fjármálaeftirlitið gefi ástæður fyrir aðgerðum sínum en heimildirnar eru bundnar við það sem nauðsynlegt er fyrir fjármálaeftirlitið til að sinna hlutverki sínu. Viðurkennt

³⁶ Vísað var til hins fyrrgreinda sem reglunnar um „stór lán“; í síðari tilvikinu er vísað til „milljónalána“.

er að hér er um viðamiklar heimildir að ræða en þeim hefur verið beitt hóflega. Trúnaðar- og þagnarskylda vikur því fyrir upplýsingaskyldu.

Þagnarskylda hvílir á starfsmönnum fjármálaeftirlitsins eins og annars staðar og er það í samræmi við reglur annars staðar og í reglum ESB. Í [9. gr. Kreditwesengesetz](#), leggur þagnarskylda á alla aðila sem vinna að eftirliti samkvæmt lögnum. Mega starfsmenn hvorki skýra frá né notfæra sér upplýsingar sem þeir komast að í störfum sínum. Þagnarskylda nær einnig til þeirra sem komast að upplýsingum sem þagnarskylda nær til í gegnum upplýsingar frá stjórnvöldum. Hins vegar eru undantekningar frá þagnarskyldunni, sem taka til ákærvalds, stjórnsýsluhafa og dómstóla sem fara með refsímál- og sektarmál; aðrar eftirlitsstofnanir, stofnanir sem fara með gjaldþrotaskipti, endurskoðendur, tryggingarsjóðir, verðbréfaþing o.s.fr.v geta líka fengið upplýsingar að svo miklu leyti sem er nauðsynlegt og eins og nánar kemur fram í 9. gr.

5.3.3 Skatteftirlit

Nákvæmar reglur gilda um skatteftirlit og meðferð skattamála sem takmarka trúnaðar- og þagnarskyldu. Ef um er að ræða sakamál eða stjórnsýslumál vegna brota á skattalöggjöf gilda þær reglur sem áður komu fram og vikur trúnaðar- og þagnarskylda fyrir upplýsingaskyldu.

Þegar um skatranssókn er að ræða er gerð sú krafa að allar fyrirspurnir frá skattyfirvöldum séu nákvæmar og sértækar og getur trúnaðar- og þagnarskylda þá ekki komið í veg fyrir að fjármálafyrirtæki veiti upplýsingar um staðreyndir. Vald skattyfirvalda var til skamms tíma takmarkað þannig að ekki var heimilt að fara fram á upplýsingar frá fjármálafyrirtækjum í þeim tilgangi að hafa almennt eftirlit með tilteknum reikningum eða til að ganga úr skugga um rétt skattskil (30. gr. *Abgabenordnung*). Nýrri lög rýmka þessar heimildir og veita skattyfirvöldum heimildir til að fá allar nauðsynlegar upplýsingar um bankareikninga sem kallað er eftir og er ekki gerð krafa um að sýnt sé fram á að líkur séu á broti (*Gesetz zur Förderung der Steuerehrlichkeit*). Nægilegt er að spurningar vakni og er fjármálafyrirtækjum þá skylt að svara fyrirspurnum og veita upplýsingar.³⁷

5.3.4 Réttarvarsla

Um sjónarmið í þýskum rétti varðandi rannsókn mála og málsmeðferð fyrir dómi vísast til 5.2.

³⁷ Samkvæmt niðurstöðu æðsta skattalagadómstóls (Federal Fiscal Court) (AZ VII R 47/07). Þessar reglur hafa sætt gagnrýni, en áður settu takmarkanir á heimildum skattyfirvalda gagnrýni og var því m.a. haldið fram að takmarkaðar heimildir til skatteftirlits brytu gegn jafnræðisreglu þýsku stjórnarskrárinnar.

5.3.5 Annað

Í þýskum rétti er, eins og í norskum rétti, að finna heimildir félagsmálayfirvalda til að fá upplýsingar frá fjármálafyrirtækjum í málum þar sem einstaklingar sækja um greiðslu tiltekinna bóta (*Sozialhilfe; Sozialleistungen*).

5.4 Samantekt og samanburður

- Í þýskum rétti er trúnaðar- og þagnarskylda byggð á meginreglum samningaréttar um trúnaðarsamband banka og viðskiptavina og leiðir af skyldum bankans í samningssambandi aðila en ekki af lögfestum reglum um þagnarskyldu. Af þessu leiðir að brot gegn þagnarskyldu sæta einkaréttarlegum viðurlögum (s.s. skaðabótaskyldu) en ekki refsingu, nema þegar um er að ræða starfsmenn ríkisrekkinna banka sem brjóta gegn lagaákvæðum um þagnarskyldu opinberra starfsmanna. Af þessu leiðir einnig að þagnarskylda yrði ekki lögð á þá sem standa utan samningssambandsins, nema aðrar heimildir væru fyrir slíkri skyldu.
- Einkaréttarlegar undantekningar eru viðurkenndar.
- Trúnaðar- og þagnarskylda vikur fyrir upplýsingaskyldu á ákveðnum sviðum.
 - Fjármálaeftirlit. Fjármálaeftirlit er í höndum þýska seðlabankans og fjármálaeftirlitsins og hafa eftirlitsstofnanir víðtækar heimildir til að kalla eftir öllum þeim upplýsingum sem þær telja nauðsynlegar til að sinna hlutverki sínu.
 - Ítarlegar reglur gilda um skatteftirlit og fer upplýsingaskylda eftir málsmeðferð. Almenn er gerð krafa um að fyrirsurnir frá yfirvöldum séu nákvæmar og sértækar og getur trúnaðar- og þagnarskylda þá ekki komið í veg fyrir að upplýsingar séu gefnar. Ef um refsímál eða stjórnslumál vegna ætlaðra brota er að ræða gilda almennar reglur. Heimildir skattyfirvalda í þeim tilgangi að hafa almennt eftirlit með útreikningi skatta hafa nýlega verið rýmkaðar og hefur trúnaðar- og þagnarskylda um tilteknar tegundir reikninga þrengst að sama skapi.
 - Trúnaðar- og þagnarskylda vikur fyrir refsivörslusjónarmiðum og vitnaskyldu í sakamálum (fyrir starfsmenn ríkisbanka þó því aðeins að yfirmenn gefi heimild). Starfsmenn fjármálafyrirtækja geta hins vegar borið fyrir sig þagnarskyldu í einkamálum og eru reglur um undantekningar frá vitnaskyldu sem taka til tiltekinna starfsstétta taldar taka til þeirra.

- Nokkur umræða hefur verið um það í þýskum rétti hvort trúnaðar- og þagnarskylda eigi rætur að rekja til stjórnarskrárbundinnar meginreglu um vernd einkalífs. Þó er almennt talið að svo sé ekki.

Í samanburði við íslenskan rétt má segja að þýsk ákvæði um trúnaðar- og þagnarskyldu séu annars eðlis, þar sem þau eru ólögbundin og byggjast á samningssambandi aðila. Af því leiðir að munur er á beitingu reglnanna, einkum að þær eru matskenndari í þýskum rétti og svipar að því leyti til réttarstöðunnar í dönskum rétti. Viðurlög við brotum eru einkaréttarleg, þ.e. skaðabætur fremur en refsing.

Þegar trúnaðar- og þagnarskyldunni er lýst með hliðsjón af viðurkenndum undantekningum frá henni, bæði einkaréttareglum undantekningum og undantekningum sem byggjast á almannahagsmunum, er þó ljóst að ekki er um eðlismun að ræða og að inntak trúnaðar- og þagnarskyldunnar er svipað og í dönskum, norskum og íslenskum rétti.

6 Bretland³⁸

6.1 Almennt

Í breskum rétti byggist meginreglan um trúnaðar- og þagnarskyldu á sjónarmiðum samningaréttar þess efnis að trúnaður milli banka og viðskiptavina felist í samningssambandi þeirra. Þessi regla var staðfest í dómi frá 1924,³⁹ sem er enn gilt fordæmi um bankaleyndi í Bretlandi, og slær því föstu að trúnaðar- og þagnarskylda sé undirsskilin í samningssambandi aðila. Er reglan sambærileg við reglu um trúnaðar- og þagnarskyldu í þýskum rétti og fer inntak hennar eftir frekari túlkun á samningssambandi aðila, en tekur til allra upplýsinga um viðskipti við bankann (reikninga, stöðu þeirra, færslna og hreyfinga á reikningum, veða o.sfrv.) auk þess sem önnur einkamálefni falla undir þagnarskyldu. Gerður er sá greinarmunur að upplýsingar sem viðskiptavinur sjálfur veitir má ekki láta af hendi, jafnvel þó að viðskiptum við bankann sé lokið. Upplýsingar um viðskiptavin sem koma frá öðrum má bankinn hins vegar láta af hendi eftir að samningssambandi aðila er lokið.

Trúnaðar- og þagnarskyldan er ekki óundanþæg, eins og kom fram í áðurgreindu fordæmi. Er þar um að ræða einkaréttarlegar undantekningar sem leiðir af hagsmunum bankans annars vegar

³⁸ International Bank Secrecy, Wendy Fowler, 243-269.

³⁹ *Tournier v National Provincial and Union Bank of England* [1924] 1 K.B. 461. Í málinu braut bankastarfsmaður þagnarskyldu þegar hann hringdi í vinnuveitanda stefnanda og upplýsti hann um yfirdrátt hans og skuld við bankann.

og samþykki viðskiptavinarins hins vegar (6.3.1) og undantekningar sem byggjast á almannahagsmunum. Þar er nánar um það að ræða að upplýsinga sé krafist í lögum eða að skylt sé að veita upplýsingar í tívikum þar sem almannahagsmunir vega þyngra en einkahagsmunir (6.3.2. og 6.3.3).

6.2 Þagnarskylda

Um inntak trúnaðar- og þagnarskyldu í breskum rétti sjá 6.1.

6.3 Undantekningar frá trúnaðar- og þagnarskyldu

6.3.1 Einkaréttarlegar undantekningar

Upplýsingar um einka- og viðskiptahagsmuni viðskiptavinar má gefa með samþykki hans, en þess er krafist að samþykki sé gefið berum orðum. Þetta kemur fram í reglum um starfsemi sem bankar hafa sett sér [*The Banking Code*], 112. gr. sem fjallar um upplýsingar um greiðslustöðu og kemur fram að slíkar upplýsingar verði ekki veittar öðrum nema með samþykki viðskiptavinar.⁴⁰ Hafa undantekningar frá þagnarskyldu fjármálafyrirtækja því þrengst í breskum rétti eins og annars staðar, en áður voru þær byggðar á venju og talið nægilegt að samþykki væri undirskilið í samningi aðila. Þá verður að gæta að löggjöf um vernd persónuupplýsinga eins og annars staðar.

Undantekningar frá þagnarskyldu sem gera verður í þágu bankans eru einnig þröngar og miðast t.d. við vörn banka í dómsmáli þar sem ágreiningur varðar viðskiptasamband aðila,⁴¹ eða tilkynningaskyldu um starfsemi bankans, þar sem nauðsynlegt er að veita upplýsingar [*The Banking Act*]

6.3.2 Lögbundnar undantekningar

Í breskum rétti er fjöldi lögbundinna undantekninga frá trúnaðar- og þagnarskyldu og víkur þagnarskyldan fyrir upplýsingaskyldu samkvæmt lögum. Er almennt miðað við að allar upplýsingar skuli gefnar við rannsókn mála og við úrlausn ágreiningsmála fyrir dómi, eftir nánari ákvörðun dómara. Grundvallarregluna má rekja til gamallar löggjafar [*the Bankers' Books Evidence Act*, frá 1879] þar sem tekið var fram að þagnarskyldan viki fyrir skyldu banka til að

⁴⁰ Sjá einnig *Turner v Royal Bank of Scotland plc* [2001] All ER (D) 139, CA).

⁴¹ Sjá m.a. *Sunderland v Barclays Bank Ltd* 5 LDAB 163.

upplýsa alla þætti máls sem óskað væri eftir og getur upplýsingaskylda byggst á lögum og öðrum heimildum réttarins (s.s. fordæmi).

Í ákvæðum um rannsókn sakamála (*Police and Criminal Evidence Act 1984*) er kveðið á um aðgang að gögnum sem nauðsynleg eru til rannsóknar sakamáls (9. gr.) og eru þar sérstaklega talin gögn sem lúta að viðskiptum og gögn sem háð eru trúnaðarskyldu (14. gr.). Geta bankar ekki borið fyrir sig trúnaðar- og þagnarskyldu í þessum tilvikum og það leiðir ekki af trúnaðarskyldu þeirra við viðskiptavini að þeir beri fyrir sig bankaleynd eða tilkynni viðskiptavini um rannsóknina.⁴²

Ákvæði tilskipunar 2005/60/EB um peningaþvætti binda Bretland (sjá kafla 9) og auk þess er fjöldi ákvæða í innlendri löggjöf sem skylda banka og fjármálafyrirtækja til að láta af hendi upplýsingar sem varða alvarleg brot.⁴³

6.3.3 Skattrannsóknir

Ákvæði skattalaga mæla fyrir um upplýsingaskyldu og eru heimildir taldar í *Taxes Management Act, 1970* og í *Income and Corporation Taxes Act, 1988*. Er bönkum skylt að veita upplýsingar um verðbréf/hlutabréf viðskiptavina ef um það er beðið samkvæmt 13. gr. TMA; og tekjur af þeim (24. gr.)⁴⁴ og gefa upplýsingar um vexti sem greiddir hafa verið (17. gr.); almenn heimild er í 20. gr. um að svara öllum fyrirspurnum frá eftirlitsaðila. Þá er almenn heimild í *Income and Corporation Taxes Act, 745. gr.* til að afla nauðsynlegra gagna.

Heimildir eru einnig í lögum um félög,⁴⁵ þar sem rannsóknarheimildir heimildir til að leggja hald á gögn eru viðurkenndar og í gjaldþrotalögum⁴⁶ þar sem vitnaskylda er lögð á hvern þann sem getur gefið upplýsingar sem máli skipta og getur sú skylda tekið til banka og fjármálafyrirtækja.

6.3.4 Fjármálaeftirlit

⁴² Sjá *Barclays Bank plc (t/a Barclaycard) v Taylor* [1989] 3 All ER 563).

⁴³ Serious Fraud - Criminal Justice Act 1987 (CJA 1987), 2. gr.; Drug Trafficking Act 1994 (DTA 1994), 51. gr.; Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act 1989 (s12); Proceeds of Crime Act 2002 (PCA 2002).

⁴⁴ Þó ekki þegar viðkomandi er ekki búsettur í Bretlandi, skv. 24. gr. 3. mgr.

⁴⁵ Companies Act 1985, Part XIV (ss 431-453) and Companies Act 2006 s1035.

⁴⁶ Insolvency Act 1986, s236.

Fjármálaeftirlit í Bretlandi er í höndum einkaaðila sem fer með eftirlitsvald fyrir hönd ríkisins. FSA, *Financial Services Authority*, starfar samkvæmt heimildum laga þar um (*Financial Services and Markets Act 2000*), og eru hlutverk stofnunarinnar þar talin, þ. á m. að hafa eftirlit með starfsemi fjármálamarkaða og að koma í veg fyrir refsiverð brot. Reglur um heimildir til að afla upplýsinga koma fram í lögnum. Tekið er mið af reglum ESB í lögum um heimildir stofnunarinnar. Upplýsingar sem krefjast má miðast þær við lögbundið hlutverk FSA (sjá einkum [175 gr.](#)) og eru heimildir í lögnum til að skipa sérstaka aðila til að fara með rannsókn mála og þær heimildir sem þeim eru veittar (sbr. 15. og 16. gr. laganna). Heimildir til að óska eftir upplýsingum eru í [165. gr.](#) og 175. gr. laganna og tekur 5. mgr. 175. gr. sérstaklega til upplýsingaskyldu fjármálafyrirtækja. Verður fjármálafyrirtækjum sem eru bundin þagnarskyldu, ekki gert skylt að veita upplýsingar nema í ákveðnum tilvikum, s.s. þegar rannsókn beinist sérstaklega að þeim sem nýtur verndar þagnarskyldu, eða hann hefur veitt samþykki sitt, en að öðrum kosti að undangenginni ákvörðun stofnunarinnar um að upplýsingar skuli veittar.

Þagnarskylda hvílir á starfsmönnum FSA og öðrum sem vinna að rannsókn mála samkvæmt [348. gr.](#), en 349. gr. laganna heimilar undantekningar frá þeirri þagnarskyldu. Þessar undantekningar eru rúmt afmarkaðar og miðast við framkvæmd opinberrar skyldu, sem er nánar skilgreint í 349. gr. Þá má gera frekari undantekningar með reglum sem Fjármálaráðuneytið setur.

Fjármálaeftirlitið er ábyrgt gagnvart starfsmönnum fjármálaráðuneytis og gagnvart þinginu og gefur fjármálaráðuneytinu árlega skýrslu, auk þess sem kalla má starfsmenn þess fyrir fjármálanefnd þingsins (*Treasury Select Committee*) en sú þingnefnd hefur heimild til að taka skýrslur af vitnum vegna starfa sinna.

6.3.5 Annað

Sú meginregla er dregin af *Tournier* að trúnaðar- og þagnarskylda víki fyrir upplýsingaskyldu sem byggist á almannahagsmunum. Hins vegar hafa sumir haldið því fram að eftir því sem takmarkanir á trúnaðar- og þagnarskyldu verða viðameiri, með löggjöf á ýmsum sviðum, verði inntak þessarar meginreglu minna. Dómstólar hafa þó áfram stuðst við þessa reglu þegar sértækari reglum er ekki fyrir að fara og byggist niðurstaða þá á mati dómara á almannahagsmunum, sem oft væru tengdir almannaöryggi og réttarvörslusjónarmiðum.⁴⁷

6.4 Samantekt og samanburður

⁴⁷ Sjá m.a. *Libyan Arab Foreign Bank v Bankers Trust Co LAFB* [1989] 3 All ER 252, þar sem almannahagsmunir voru taldir vega þyngra en einkahagsmunir og *Femis-Bank (Anguilla) Ltd v Lazar* [1991] Ch 391, þar sem um ólöglega starfsemi var að ræða og var talið að það væri í þágu almennings að upplýsa um þá starfsemi.

- Í breskum rétti byggist meginreglan um trúnaðar- og þagnarskyldu á sjónarmiðum samningaréttar þess efnis að trúnaður milli banka og viðskiptavina felist í samningssambandi þeirra. Þessi regla var staðfest í dómi frá 1924⁴⁸, sem er enn gilt fordæmi í Bretlandi og er inntak meginreglunnar svipað þeirri reglu sem gildir í þýskum rétti.
- Viðurkenndar undantekningar eru frá trúnaðar- og þagnarskyldu sem eru annars vegar einkaréttarlegar (samþykki, samningar og hagsmunir fjármálafyrirtækis af því að birta upplýsingar) og hins vegar lögbundnar undantekningar eða undantekningar í almannabágu.
- Lögákveðnar undantekningar eru á ýmsum sviðum, s.s.
 - Skattalögum, þar sem skylda hvílir á fjármálafyrirtækjum að upplýsa yfirvöld um tiltekin atriði, bæði að eigin frumkvæði og til að svara fyrirspurnum.
 - Lögum um fjármálaeftirlit þar sem upplýsingaskylda þriðja aðila í einstökum málum er miðuð við að grunur beinist að þeim sem þagnarskyldan verndar en upplýsingaskylda fer annars eftir heimildum stofnunarinnar. Undantekningar frá þagnarskyldu starfsmanna fjármálaeftirlits eru rúmar og miðast við opinbera hagsmuni; þ. á m. má kalla starfsmenn fyrir fjármálanefnd þingsins.
 - Reglur um lögreglurannsókn og meðferð sakamála heimila aðgang að upplýsingum og reglur um meðferð dómsmála heimila aðgang að upplýsingum eftir úrskurði dómara.
- Því til viðbótar er það sjónarmið byggt á *Tournier* að ef almannahagsmunir veða þyngra en einkahagsmunir í tilteknu máli geti þeir gengið framur einkahagsmunum, eftir mati dómstóla.
- Engar vísbendingar eru um að trúnaðar- og þagnarskylda njóti stjórnskipulegrar verndar í breskum rétti.

Samanburður við rétt þeirra Evrópuríkja sem fjallað er um í skýrslunni sýnir að reglur um trúnaðar- og þagnarskyldu eru svipaðar í breskum rétti og þýskum og eru, eins og reglur í þýskum rétti og dönskum, matskenndari en reglur í íslenskum og norskum rétti. Þegar tekið er mið af lögbundnum undantekningum og viðurkenndum einkaréttarlegum undantekningum er þó ljóst að reglurnar eru svipaðar og gegna svipuðu hlutverki. Rýmri heimildir eru í breskum rétti til að veita upplýsingum áfram til stjórnvalda og annarra aðila, en í íslenskum rétti og norskum. Þá geta einkaréttarlegir hagsmunir sem ákvæðin vernda alltaf vikið fyrir almannahagsmunum, eftir eðli máls og ákvörðun dómara.

⁴⁸ *Tournier v National Provincial and Union Bank of England* [1924] 1 K.B. 461.

7 Samanburður við Lúxemborg, Sviss og Liechtenstein⁴⁹

Lúxemborg, Sviss og Liechtenstein eru þekkt fyrir bankaleynd, í þeim skilningi að yfirvöld í öðrum ríkjum eiga erfitt með að fá upplýsingar um málefni einstakra viðskiptavina. Um þau sjónarmið sem eiga við þegar yfirvöld í öðrum ríkjum óska eftir upplýsingum frá bönkum í þessum ríkjum er fjallað í [kafla 9](#). Hér verða grundvallaratriði um trúnaðar- og þagnarskyldu borin saman við gildandi rétt í fyrrgreindum ríkjum. Ekki er um nákvæman samanburð að ræða.

7.1 Lúxemborg

Í Lúxemborg eru reglur um trúnaðar- og þagnarskyldu byggðar á grundvallarreglum um persónuvernd, sem taka m.a. til þess að einstaklingar eigi rétt á því að upplýsingar um einkamál hans, þ.m.t. fjármál séu háð þagnarskyldu. Hafa ákvæði laga um undanþágu frá vitnaskyldu í refsimálum (sem á við um sérstakar starfsstéttir) verið túlkuð svo að þau feli í sér grundvallarreglu og að þeim verði beitt um trúnaðar- og þagnarskyldu fjármálafyrirtækja. Þessi túlkun hefur síðan verið lögfest.

Undantekningar eru í gildi í Lúxemborg varðandi skyldu til að veita fjármálaeftirliti og skattyfirvöldum þar í landi upplýsingar, en Lúxemborg hefur löngum túlkað þessar heimildir þröngt og hefur ekki gengist undir þjóðréttarlegar skuldbindingar um skipti á upplýsingum eða alþjóðlega samvinnu á sviði skattaréttar. Er það einkum vegna þessarar framkvæmdar sem Lúxemborg telst til skattaskjólis og er dæmi um ríki þar sem bankaleynd ríkir.

7.2 Sviss

Persónuvernd er ekki varin í stjórnarskrá Sviss, en persónuvernd og vernd einkalífs er talin varin í svissnesku borgaralögbókinni. Þagnarskylda um einkamálefni er leidd af ákvæðum um þagnarskyldu sérstakra starfsstétta, svipað og á við í Lúxemborg, og leiðir brot á þagnarskyldu til skaðabóta (innan eða utan samninga). Þagnarskylda nýtur því meiri verndar í Sviss en t.d. í Þýskalandi og Englandi þó að þagnarskyldan sé í Sviss einnig talin byggjast á

⁴⁹ International Bank Secrecy, (Lúxemborg: Guy Harles 471-480); (Sviss: Hans Bollmann 663-699); (Liechtenstein: Andreas Batliner 429-467).

samningssambandi aðila. Er oft vísað til sögu Sviss sem hlutlauss ríkis til að skýra ríka bankaleynd þar.

Það sker sig einnig úr í rétti Sviss að brot gegn trúnaðar- og þagnarskyldu er refsivert brot samkvæmt bankalöggjöf og samkvæmt refsilögum, sem skilgreina slíkt brot með vísan til þess að upplýsingar um málefni ríkisins geti skaðað efnahagslega hagsmuni þess. Þá fara dómstólar með frumkvæði að saksókn brota gegn refsilögum á þessu sviði en það styrkir vernd ákvæðisins.

7.3 Liechtenstein

Liechtenstein er ungt ríki og tengt Sviss, sögulega, efnahagslega og lagalega. Liechtenstein er, eins og Lúxemborg og Sviss, þekkt fyrir ríka bankaleynd og byggist þagnar- og trúnaðarskylda á flestum þeim heimildum sem gilda í öðrum Evrópuríkjum. Þagnarskylda er lömælt í bankalöggjöf, í refsilöggjöf, ef um opinberar stofnanir er að ræða, auk laga um lögmenn. Þá eru ákvæði um persónuvernd og vernd einkalífs talin leiða til þagnarskyldu um einkamálefni, svipað og í svissneskum rétti. Trúnaðar- og þagnarskylda víkur ekki fyrir skattalöggjöf, þ.e. fjármálafyrirtækjum og sérfræðingum er ekki skylt að veita upplýsingar um skattamálefni, hvorki skatta fjármálafyrirtækjanna sjálfra né viðskiptavina þeirra, með þröngum undantekningum.

8 Evrópusambandið og EES

8.1 Samræming löggjafar – innri markaðurinn, fjármálastarfsemi og eftirlit

Reglur hafa verið settar innan ESB um starfsemi banka og annarra lánastofnana, fjárfestingaþjónustu o.fl. Reglurnar eru settar með heimild í reglum samningsins um innri markaðinn (einkum 47. gr. Rómarsamningsins (Rs.) um staðfesturétt) og miða að því að auðvelda þessa starfsemi innan innri markaðarins. Lagasamræmingin byggist á hugmyndinni um samkeppni reglukerfa og gagnkvæma viðurkenningu fyrirtækja sem fullnægja kröfum í heimaríki. Með lágmarkssamræmingu á reglum sem gilda um starfsemina og eftirliti í heimaríki stofnunarinnar er talið að markmiðið um hindrunalaus þjónustu og virkan staðfesturétt náist auk þess sem eftirlit sé tryggt innan þess ramma sem reglurnar setja. Samræmdar reglur varða þó fyrst og fremst efniskröfur sem lúta að skilyrðum stofnsetningar, kröfum um eigin fé, eignarhald fyrirtækja o.sfrv., en samevrópskar reglur um eftirlit með fjármálastarfsemi og fjármálaþjónustu er ekki fyrir hendi, nema að takmörkuðu leyti enn sem komið er. Innan þess ramma sem reglur ESB setja, eru það því eftirlitsstofnanir hvers ríkis fyrir sig sem fara með eftirlit með starfsemi fjármálafyrirtækja.

Þá er mikilvægt fyrir efni þessarar skýrslu að taka fram að reglur einkaréttar, þ.m.t. samningaréttar, hafa ekki verið samræmdar innan ESB og er enn ágreiningur um það hvort stefna eigi að slíkri samræmingu. Reglur um trúnaðar- og þagnarskyldu fjármálafyrirtækja, eins og þær koma fram í rétti ýmissa Evrópuríkja, verða því ekki nema að takmörkuðu leyti fyrir áhrifum af samræmdri löggjöf og stefnumótun ESB.

Í kjölfar þeirra erfiðleika sem nú eru á banka- og fjármálamarkaði hafa kostir þess enn verið ítrekaðir að sameiginlegt eftirlit komi reglum innri markaðarins til fyllingar. Í skýrslu Larosière nefndarinnar frá 25. febrúar 2009, sem var til umræðu á fundi G20 ríkja í London í byrjun apríl, er eftirlit með fjármálastarfsemi enn tekið til umræðu og er þar mælt með aðgerðum sem ætlað er að einhverju marki að samræma eftirlit aðildarríkjanna og auka við það eftirlit miðstýrðu eftirliti ESB á tilteknum sviðum. Í skýrslunni er ekki mælt með að eitt eftirlitskerfi taki til ESB en kostir þess ítrekaðir að samræmi sé í eftirliti. Það er þó ljóst að langt er í land að samræmd reglusetning og eftirlit verði að veruleika.

Eftirfarandi er yfirlit yfir helstu reglur tilskipana ESB sem geta haft áhrif á reglur um trúnaðar- og þagnarskyldu í aðildarríkjunum. Þessar reglur hafa einnig verið teknar upp í EES-samninginn og binda því Ísland, Noreg og Liechtenstein, auk þess sem sérsamningar við Sviss hafa það að markmiði að samræma reglur þar við reglur innan EES. Hafa verður í huga að tilskipanirnar varða fyrst og fremst skilyrði fyrir starfsemi fjármálafyrirtækja á innri markaðinum, auk þess

sem nokkur ákvæði varða eftirlit með stofnun þeirra og starfsemi. Gildandi tilskipun um stofnun og rekstur lánastofnana er tilskipun 2006/48/EB (þriðja bankatilskipunin uppfærð), sem og tilskipun 2006/49/EB (Capital Requirement Directive). Þessar reglur byggja á vinnu Basel-nefndarinnar (Basel I og II) sem miðar að auknum stöðugleika í fjármálakerfinu m.a. með reglum um eigin fé og ráðstöfunarfé fjármálafyrirtækja, frekara eftirliti og skyldu fjármálafyrirtækja til að gefa upplýsingar.

Sambærilegar reglur hafa verið teknar upp í EES með þriðju bankatilskipuninni, tilskipun 2001/12/EB um stofnun og rekstur lánastofnana, með síðari breytingum, sjá viðauka IX með EES-samningnum um fjármálaþjónustu (sjá [hér](#)). Ekki er að sjá að tilskipun 2006/48/EB með síðari breytingum, og tilskipun 2006/49/EB hafi verið tekin upp í viðaukann, enn sem komið er.

- Með tilskipun 83/350/EBE voru settar reglur um eftirlit með lánastofnunum á samstæðu grundvelli (sem síðan hafa orðið hluti uppfærðrar löggjafar) og mæla fyrir um eftirlit með fyrirtækjasamstæðum.
- Með tilskipun 92/121/EBE um eftirlit með stórum áhættum lánastofnana voru reglur samræmdar að því er varðar hámark áhættu að því er lýtur að einstökum viðskiptavinum eða tengdum viðskiptavinum. Þessi tilskipun hefur einnig verið tekin upp í uppfærða tilskipun 2000/12/EB með síðari breytingum.
- Með tilskipun 95/26/EB var reglum breytt í kjölfar bankahruns í Evrópu (BCCI) og mælir sú tilskipun m.a. fyrir um þá eftirlitsaðila sem mega skiptast á upplýsingum, auk þess sem tekið var upp ákvæði um að endurskoðendur skuli upplýsa lögbær yfirvöld um staðreyndir sem geta haft alvarlegar afleiðingar fyrir fjárhagsstöu og reikningshald lánastofnunar. Þessar reglur eru nú einnig í tilskipun 2000/12/EB með síðari breytingum.
- Með tilskipun 2002/87/EB um viðbótareftirlit með lánastofnunum, váttryggingafélögum og verðbréfafyrirtækjum sem eru hluti af fjármálasamsteypu er mælt fyrir um upplýsingaskipti milli eftirlitsaðila sem fara með heimildir til að hafa eftirlit með fjármálasamsteypum.
- Með tilskipun 2006/48/EB var þriðja bankatilskipunin endurbirt og hefur tilskipun 93/6/EBE um eiginfjárkröfur fjárfestingarfyrirtækja og lánastofnana verið tekin upp í tilskipunina ásamt breytingum með tilskipun 2006/49/EB um eiginfjárkröfur fjárfestingarfyrirtækja og lánastofnana. Þessar reglur, endurskoðaðar, eru byggðar á Basel II reglum (frá júní 2004. Þessar reglur, sem varða upplýsingar um fjárhagsstöðu fyrirtækja fremur en upplýsingar um einstaka viðskiptavini, geta gengið nær reglum um bankaleynd en áður var. (Vísað er í þessar reglur sem Lamfalussy-ferlið og tengjast þær umræðunni um frekari samræmingu á eftirliti með fjármálafyrirtækjum, sjá hér að framan).

Eftirfarandi er stutt lýsing á helstu ákvæðum sem hafa áhrif á reglur um trúnaðar- og þagnarskyldu. Miðað er við texta í tilskipun 2000/12/EB, en breytt númer ákvæðanna í tilskipun 2006/48/EB koma fram í töflu.

Tilskipun 2000/12/EB	Tilskipun 2006/48/EB
26. gr. Varúðareftirlit með lánastofnunum sem starfa á innri markaðinum skal í meginatriðum vera í heimaríki (þ.m.t. eftirlit með samstæðum, sjá frekar 3. kafla tilskipunarinnar)	40. gr.
27. gr. Gistiríki ber ábyrgð á eftirliti með lausfjárstöðu útibúa lánastofnana og ráðstöfunum til að framkvæma peningamálastefnu; einnig getur gistiríki krafist þess að útibú lánastofnana í öðrum aðildarríkjum veiti sömu upplýsingar og krafist er af innlendum stofnunum; Þá geta gistiríki krafist upplýsinga frá öllum lánastofnunum vegna hagskýrslugerðar	41. gr.
28. gr. Náíð samstarf um eftirlit: yfirvöld í aðildarríkjum skulu skiptast á upplýsingum um stjórnun og eigendur lánastofnana, allar upplýsingar sem auðvelda eftirlit, s.s. varðandi lausafjárstöðu, gjaldhæfi, ábyrgðir á innlánnum, takmarkanir á stórum áhættum o.fl.; 48. gr. leggur upplýsingaskyldu á lánastofnanir um allar stórar áhættur, en það er áhætta lánastofnunar vegna eins eða fleiri innbyrðis tengdra viðskiptamanna sem nemur 10% eða meira af eigin fé.	42. gr.
30. gr. 1. mgr. Þagnarskylda skal lögð á þá sem vinna eða hafa unnið fyrir lögbær yfirvöld, sem og endurskoðendur og sérfræðinga; ekki má skýra einstaklingum eða yfirvöldum frá trúnaðarmálum sem þeir komast að, nema almennar upplýsingar (ópersónugreinanlegar) og með fyrirvara um ákvæði hegningarlaga 30. gr. 2. mgr. Undantekning gildir þegar lánastofnun hefur verið lýst gjaldþrota eða félagi hefur verið slitið, nema að því leyti sem upplýsingar snerta þriðja aðila sem reynir að bjarga lánastofnun 30. gr. 3. mgr. Kemur ekki í veg fyrir upplýsingaskipti milli lögbærra yfirvalda aðildarríkja ef þagnarskylda samkvæmt 1. mgr. er virt í viðtökuríki 30. gr. 5. mgr. Kemur ekki í veg fyrir upplýsingaskipti innan sama aðildarríkis milli lögbærra yfirvalda á öðrum sviðum (þ.e. eftirlitsaðilar með váttryggingastarfsemi, fjármálamörkuðum, gjaldþrotum o.s.frv.)	44. gr.

<p>31. gr. Upplýsingaskylda þeirra sem bera ábyrgð á lögbundnu eftirliti með ársreikningum og samstæðureikningum um atriði sem leiða í ljós 1) að gengið sé gegn lögum um skilyrði fyrir leyfisveitingu eða um starfsemi lánastofnana; 2) að atriði geti haft áhrif á áframhaldandi rekstur stofnunarinnar; 3) getur leitt til þess að ekki sé skrifað upp á reikninga. Í greininni eru þessar upplýsingar undanþegnar þagnarskyldu, hvort sem er lögbundin, sanningsbundin eða samkvæmt stjórnsluákvæðum.</p>	<p>53. gr.</p>
--	----------------

8.2 Reglur um peningaþvætti og innherjaviðskipti

Reglur um peningaþvætti hafa verið settar innan ESB og eru settar á grundvelli 47. gr. og 95. gr. Rs. Fyrsta tilskipun ráðsins, tilskipun 91/308/EBE miðaði að því að koma í veg fyrir peningaþvætti innan innri markaðarins með því að leggja skyldur á fjármálafyrirtæki að bera kennsl á viðskiptamenn og tilkynna vísbendingar um peningaþvætti til lögbærra yfirvalda.⁵⁰ Með peningaþvætti er átt við yfirfærslu eigna eða fjármuna sem eiga uppruna í refsiverðum brotum yfir í löglegt fjárstreymi, sbr. nákvæma skilgreiningu í 1. gr. tilskipunar 2005/60/EB.

Með annarri tilskipun um peningaþvætti (tilskipun 2001/97/EB) var efnissvið fyrstu tilskipunarinnar víkkað og lagði tilskipunin m.a. samsvarandi skyldu á starfsstettir s.s. endurskoðendur, skattaráðgjafa, fasteignasala, lögbókendur og lögmenn og lögfræðinga. Þriðja tilskipunin, tilskipun 2005/60/EB uppfærir fyrri tilskipanir og tekur auk þess til fjármögnunar hryðjuverka. Allar þessar tilskipanir hafa verið teknar upp í EES-samninginn, sbr. viðauka IX við EES-samninginn (fjármálaþjónusta), liðir 23-23.b.

Samræmdar reglur um eftirlit með viðskiptavinum og um tilkynningaskyldu lána- og fjármálafyrirtækja og annarra þeirra sem reglurnar taka til um fyrirhugað peningaþvætti eða peningaþvætti og/eða fjármögnun hryðjuverka fela augljóslega í sér undantekningar frá trúnaðar- og þagnarskyldu (sbr. einnig 22. gr. tilskipunarinnar). Auk þess er aðildarríkjum gert að setja á stofn eftirlitsstofnanir og skulu eftirlitsstofnanir skiptast á upplýsingum. Þessar reglur gilda í öllum ríkjum ESB og EES. Eftirlit fer eftir frekari reglum í hverju ríki um sig, en ríkjunum ber skylda til þess, skv. 37. gr. að sjá til þess að virkt eftirlit sé haft með starfseminni og að yfirvöld hafi nægilegar valdheimildir til að krefjast allra upplýsinga sem nauðsynlegar eru. Þagnarskylda hvílir á yfirvöldum, um það sem þau komast að, eftir venjulegum reglum og skv. 28. gr. tilskipunarinnar.

⁵⁰ Í reglunum er tekið er mið af alþjóðlegum reglum sem áður voru til staðar (Vienna convention on Drug Abuse and Illicit Trafficking 1988).

Reglur um innherjaviðskipti eru settar í tilskipun 2003/6/EB, sem tekin hefur verið upp í EES-samninginn, í viðauka IX, lið 29.a. Nauðsynlegt eftirlit og rannsókn vegna ætlaðra innherjaviðskipta getur takmarkað reglur um trúnaðar- og þagnarskyldu.

8.3 Reglur um skatta og skatteftirlit

Skattalöggjöf og skatteftirlit eru svið sem eru á valdsviði aðildarríkja ESB og koma heimildir ESB til lagasamræmingar og stefnumótunar eingöngu til á sviði innri markaðarins, þ.e. með það að markmiði að koma í veg fyrir hindranir á frjálsri för og stuðla að því að markmið innri markaðarins náist. Stefna ESB í skattamálum er fyrst og fremst á sviði óbeinna skatta, s.s. virðisaukaskatts. Að því er varðar beina skatta hafa samræmdar reglur ESB aðeins tekið til samvinnu yfirvalda, í tilskipun 77/799/EBE, og reglur hafa verið settar um skattlagningu á sparnað í tilskipun 2003/48/EB.

Tilskipun 77/799/EBE með síðari breytingum mælir fyrir um samvinnu yfirvalda í ESB ríkjum og upplýsingaskipti varðandi álagningu tekju- og fjármagnstekjuskatts. 8. gr. tilskipunarinnar takmarkar þó virkni hennar, þar sem upplýsingaskylda er takmörkuð að teknu tilliti til stefnumótunar og framkvæmdar í hverju ríki fyrir sig.

Tilskipun 2003/48/EB hefur það að markmiði að samræma reglur um skattlagningu. Tilskipunin er sett með heimild í 94. gr. Rs. og gerðir hafa verið hliðstæðir samningar við Sviss, Liechtenstein og aðrar Evrópuþjóðir utan ESB sem teljast til skattaskjóla. Tilgangur tilskipunarinnar er að samræma reglur um skattlagningu fjármagnstekna, þannig að fjármagnstekjur séu skattlagðir í búseturíki einstaklings. Tímabundnar undanþágur voru veittar fyrir Lúxemborg, Austurríki og Belgíu.

9 Þjóðréttarreglur og lagaskilareglur

Lagaumgjörð um alþjóðlegar reglur varðandi fjármálastarfsemi og bankaeftirlit er sett af Basel nefndinni sem stofnuð var árið 1974.⁵¹ Að því er Ísland varðar hefur sú samvinna sem þar fer fram áhrif í gegnum löggjöf ESB sem tekin er upp í EES (sjá fyrr), en einnig var haft mið af reglum við setningu laga nr. 161/2002. Nú síðast hafa reglur Basel nefndarinnar haft áhrif að því er varðar kröfur um eigið fé fjármálafyrirtækja og hafa þessar reglur einnig hafa verið teknar inn í löggjöf ESB.

Að öðru leyti fer alþjóðleg samvinna fram innan OECD⁵² og er það innan OECD sem unnið hefur verið að því að rýmka reglur um gagnkvæmar upplýsingar milli fjármálafyrirtækja. Hafa Sviss, Andorra, Liechtenstein, Austurríki og Lúxemborg nýlega samþykkt að fylgja reglum OECD, en í því felst að ríkin geta ekki borið fyrir sig innlendar réttarreglur um bankaleynd til þess að komast hjá því að veita upplýsingar sem önnur ríki óska eftir og varða meint skattundanskot. Það fer þó eftir framkvæmd í hverju ríki hvernig þessu verður háttað og hefur Sviss t.a.m. lýst því yfir að það muni eingöngu svara fyrirspurnum sem eru skýrt afmarkaðar og réttmætar. Tvíhliða eða marghliða samningar um upplýsingaskipti eru mikilvægir⁵³ sem og marghliða samningar um aðstoð í dómsmálum.⁵⁴

Lagaskilareglur geta einnig haft áhrif á framkvæmd trúnaðar- og þagnarskyldu. Er meginregla lagaskilaréttar sú að þau lög ráði þar sem hagsmunir eru fyrir hendi; varðandi samskipti banka og viðskiptavina væri það oft löggjöf þess lands þar sem reikningurinn er, en niðurstaða í einstökum málum ræðst af samningum milli aðila, heimildum móðurfélaga eða hluta í fyrirtækjasamstæðu til að veita upplýsingar um starfsemi dótturfélaga (sbr. löggjöf ESB og EES) o.s.frv, sem ekki verður fjallað frekar um hér.

⁵¹ Basel Committee on Banking Supervision (sjá [hér](#)).

⁵² Organisation for Economic Cooperation and Development (sjá [hér](#)).

⁵³ Sjá sem dæmi nýjan samning milli Cayman eyja og Norðurlanda (sjá [hér](#)).

⁵⁴ T.d. samningar Evrópuráðsins um gagnkvæma aðstoð í sakamálum (sjá [hér](#)).

10 Niðurstöður

10.1 Niðurstöður almennt

Í skýrslunni hafa ákvæði íslenskra laga um trúnaðar- og þagnarskyldu fjármálafyrirtækja og eftirlitsstofnana verið bornar saman við sambærilegar reglur í Danmörku, Noregi, Þýskalandi og Bretlandi.

Af samanburðinum má draga þær ályktanir að reglur í þessum ríkjum séu í aðalatriðum sambærilegar og vísast um þetta til samantektar og samanburðar í hverjum kafla fyrir sig. Þar má nefna sérstaklega að

- Ekki virðist skipta máli um skilning á inntaki reglnanna hvort trúnaðar- og þagnarskylda byggist á samningssambandi aðila eða á lögum og eru lögbundnar reglur oft byggðar á áður viðurkenndri meginreglu. Réttarúrræði eru þó ólík, þar sem refsiaþbyrgð fylgir brotum á lögbundinni þagnarskyldu í íslenskum, dönskum og norskum rétti, en einkaréttarleg úrræði, einkum skaðabótaskylda, fylgja broti á þagnarskyldu í þýskum og breskum rétti. Einkaréttarlegt inntak reglnanna er svipað, þar sem lögð er áhersla á að samþykki viðskiptavinar þurfi til að upplýsingar séu gefnar öðrum einkaaðilum, nema réttmætt teljist að gera undantekningar frá því. Ræðst inntak reglnanna að þessu leyti meira af framkvæmd og ákvörðunum stjórnvalda (s.s. fjármálaeftirlits) en lagaheimildum og úrskurðum dómstóla.
- Minni áhersla hefur verið lögð á það í skýrslunni að skoða einkaréttarlegar undantekningar frá trúnaðar- og þagnarskyldu en undantekningar sem byggjast á almannahagsmunum. Einkaréttarlegar undantekningar eru þó viðurkenndar í öllum ríkjunum og byggjast á samningssambandi aðila og heimildum í lögum. Þó er greinilegt að einkaréttarlegar undantekningar, sem voru áður rúmar, hafa yfirleitt þrengst og koma þar m.a. til áhrif frá öðrum reglum, s.s. reglum um vernd persónuupplýsinga. Greina má sambærilega þróun í öllum samanburðarríkjum án teljandi fráviks.
- Ótvírætt er í rétti allra ríkjanna að trúnaðar- og þagnarskylda víkur fyrir upplýsingaskyldu sem byggist á lögum og almannahagsmunum s.s. vegna fjármálaeftirlits, skatteftirlits og réttarvörslusjónarmiða (einkum við rannsókn og rekstur sakamála). Í samanburði við ríki sem eru þekkt fyrir bankaleynd, s.s. Sviss, Lúxemborg og Liechtenstein, er það túlkun á þessum undantekningum á trúnaðar- og þagnarskyldu sem einna helst greinir á milli réttarstöðunnar í þeim ríkjum og öðrum. Í þeim ríkjum sem eru þekkt fyrir ríka bankaleynd hafa yfirvöld og dómstólar ekki fallist á að þagnarskylda víki fyrir upplýsingaskyldu í sama mæli og í þeim ríkjum sem eru til skoðunar hér.

- Ekki er hægt að segja að marktækur munur sé á framkvæmd á þeim sviðum þar sem trúnaðar- og þagnarskylda víkur fyrir upplýsingaskyldu, s.s. á sviði skatteftirlits, fjármálaeftirlits og réttarvörslu. Í öllum tilvikum virðist mega ganga út frá því að reglur um trúnaðar- og þagnarskyldu og undantekningar frá þeim séu skýrðar til samræmis við aðrar reglur réttarins. Þannig er upplýsingaskylda til þeirra sem fara með fjármálaeftirlit miðuð við heimildir þeirra og málefnalega meðferð valds; heimildir skattyfirvalda miðast við lögbundnar heimildir til að fá upplýsingar og gögn (enda telst skattlagning til íþyngjandi stjórnvaldsákvarðana). Þá víkur trúnaðar- og þagnarskylda fyrir réttarvörslusjónarmiðum að mestu leyti, bæði í einkamálum og refsimálum, en slíkt fer eftir atvikum málsins og mati dómara. Ef litið er til Noregs og Íslands annars vegar og hinna samanburðarríkjanna hins vegar, verður ekki sagt að framkvæmd á Ísland og Noregi bendi til ríkari þagnarskyldu gagnvart yfirvöldum heldur en gerist í rétti samanburðarríkjanna. Hefur Hæstiréttur Íslands m.a. játað skattyfirvöldum ríkar heimildir til mats á nauðsyn upplýsinga, hvort sem er um tilgreinda aðila að ræða eða almennt. Í Danmörku, Þýskalandi og Bretlandi er þess krafist að upplýsingar í tilgreindum málum séu skýrt afmarkaðar og rökstuddar, en rúmar heimildir eru til að afla almennra upplýsinga.
- Þagnarskylda er lögð á opinbera starfsmenn sem í eftirlitshlutverki fá upplýsingar um einkamálefni og fjárhagsleg málefni sem leynt eiga að fara. Eru þessar reglur alls staðar svipaðar og taka mið af almennum reglum um þagnarskyldu opinberra starfsmanna. Varðar brot á þagnarskyldu viðurlögum, yfirleitt ábyrgð samkvæmt hegningarlögum.
- Hins vegar eru rýmri heimildir í dönskum, þýskum og breskum rétti en í norskum og íslenskum rétti til þess að miðla upplýsingunum áfram til annarra yfirvalda og stofnana, eftir því sem þurfa þykir. Ræðst heimild til þessa af lagaákvæðum og mati á almannahagsmunum. Þessi niðurstaða er þó með fyrirvara um nýjar heimildir í íslenskum rétti varðandi hlutverk sérstaks saksóknara og rannsóknarnefndar um fall íslensku bankanna og mögulega heimildir á öðrum sviðum réttarins.
- Þagnarskylda sem lögð er á þriðja aðila (sem tekur við upplýsingum sem háðar eru þagnarskyldu) og sem ekki fellur undir ákvæði laga um þagnarskyldu opinberra starfsmanna er aðeins í íslenskum og dönskum ákvæðum. Ljóst er af skýringargögnum með dönsku ákvæðunum að sú þagnarskylda byggist á samningssambandi viðskiptavinar og fjármálastofnunar sem lætur upplýsingar af hendi til þriðja aðila, sem einnig er í samningssambandi við fjármálastofnunina (s.s. þjónustufyrirtæki, váttryggingarfyrirtæki o.s.frv.). Verður að skýra reglurnar með hliðsjón af tilgangi þeirra og samhengi við önnur ákvæði laganna.
- Merkja má áherslumun í rétti Noregs annars vegar og Danmerkur hins vegar þar sem meiri áhersla er lögð á skýrar lagaheimildir til að takmarka trúnaðar- og þagnarskyldu í norskum rétti en í dönskum rétti og getur það komið til af mismunandi orðalagi

ákvæðanna eða því að ákvæði dönsku laganna er rýmra. Hér er þó fremur um áherslumun að ræða en eðlismun og ekki er eðlismunur á beitingu þeirra heimilda sem takmarka trúnaðar- og þagnarskyldu.

10.2 Ákvæði laga nr. 161/2002 um þagnarskyldu

Tilgangurinn með skýrslunni var að meta hvort reglur um trúnaðar- og þagnarskyldu fjármálafyrirtækja hér á landi væru frábrugðnar reglum valinna Evrópuríkja og þá einkum hvort lagareglur og/eða framkvæmd hér á landi leiddi til ríkari verndar trúnaðar- og þagnarskyldu hér á landi en gerist í samanburðarríkjunum.

Þegar tekið er mið af þeim niðurstöðum sem raktar eru hér að framan verður ekki talið að íslenskar reglur um trúnaðar- og þagnarskyldu fjármálafyrirtækja séu verulega frábrugðnar reglum samanburðarríkjanna. Lagaákvæði hérlendis eru sambærileg við ákvæði í Noregi og Danmörku og að því er varðar inntak þagnarskyldu og viðurkenndar undantekningar frá henni eru reglur svipaðar í öllum ríkjunum. Á tilteknum sviðum eru reglur sem hafa áhrif á þagnarskyldu samræmdar í gegnum EES-samninginn og kemur það líklega til að aukast í framtíðinni, sérstaklega vegna aukinnar áherslu á sameiginlegt eftirlit í kjölfar núverandi vanda fjármálakerfisins.

Sérstaklega verður það ekki ráðið af lagareglum og þeirri framkvæmd sem fyrir hendi er að heimildir yfirvalda til að fá upplýsingar séu þrengri hér á landi en gerist í samanburðarríkjunum. Það verður þó að taka fram að ekki er mikið um heimildir um íslenska framkvæmd og eru dómsúrlausnir og aðgengilegar úrlausnir stjórnvalda ekki margar, auk þess sem ekki hefur verið fjallað mikið um trúnaðar- og þagnarskyldu í íslenskum rétti.

Hins vegar er það niðurstaða skýrslunnar að orðalag ákvæðis núgildandi laga um fjármálafyrirtæki sé áberandi þrengra en ákvæði eldri laga (sjá kafla 2.2.1.1) og gefur ákvæðið lítið svigrúm til túlkunar. Ákvæðið mælir eftir orðum sínum fyrir um ríka þagnarskyldu þeirra sem starfa við eða fyrir fjármálafyrirtæki um *allt það sem þeir fá vitneskju um við framkvæmd starfa síns og varðar viðskipta- eða einkamálefni viðskiptamanna þess, nema skylt sé að veita upplýsingar samkvæmt lögum*. Ákvæðið er svipað og ákvæði norskra laga, án þess að sérstaklega sé til þess vísað í frumvarpi að stuðst hafi verið við ákvæði norskra laga. Þá er tekið fram í greinargerð að í vafatilvikum beri að túlka ákvæðið þröngt, þannig að það verndi þagnarskyldu. Þá hefur ákvæði danskra laga um að trúnaðarskylda fylgi upplýsingum til þriðja aðila verið tekið upp í ákvæði íslenskra laga, án þess að frekari skýringar séu á því hvers vegna það var gert, eða hvað felist í ákvæðinu. *Leiðir þetta til þess að eftir orðalagi sínu veitir 58. gr. laga nr. 161/2002 ríkari vernd gegn því að upplýsingar séu láttnar af hendi til annarra einkaaðila, en áður var og til nokkuð ríkari verndar en í samanburðarlöndunum.*

Eins og kemur fram í skýrslunni eru eldri ákvæði íslenskra laga um þagnarskyldu starfsmanna fjármálafyrirtækja líkari ákvæðum danskra laga, en í dönskum lögum er bannað veita eða nota upplýsingar um viðskiptavini sem *leynt eiga að fara*, nema *réttmætt* sé að veita upplýsingarnar. Að mörgu leyti má segja að slíkt ákvæði, sem er matskenndara, sé í betra samræmi við markmið ákvæða um þagnarskyldu. Samkvæmt þeim meginreglum sem ákvæðin eru talin byggjast á, vernda þau fyrst og fremst einkaréttarlega hagsmuni sem tengjast viðskiptasambandi einstaklings og fjármálafyrirtækis og varðar brot á því trausti annað hvort bótaskyldu eða sektum eða refsingu, ef sakir eru miklar.

Það verður að telja ólíklegt að ákvæði íslenskra laga yrðu túlkuð þrengra en í rétti samanburðarríkjanna ef á reynir. Styðst sú niðurstaða við athugasemdir í greinargerð með frumvarpi til laganna, þar sem kemur fram að ekki hafi verið ætlunin að gera efnislegar breytingar á ákvæðinu, og þá dómaframkvæmd sem til er, aðallega á sviði skatteftirlits. Hafa dómstólar viðurkennt skattyfirvöldum rúmar heimildir til að meta nauðsyn þeirra upplýsinga sem krafist er. Þá er dómafordæmi fyrir því í íslenskum rétti að sú vernd sem reglur um þagnarskyldu miðar að sé ekki leidd af ákvæðum 71. gr. stjórnarskrárinnar, um réttinn til friðhelgi einkalífs, en heimildir til að takmarka stjórnarskrárbundin réttindi eru, eðli málsins samkvæmt, þrengri en annars er.

Við þetta má bæta að heimildir frá stofnunum sem túlka ákvæði sem geta haft áhrif á túlkun íslensku stjórnarskrárinnar og laga benda ekki til þess að upplýsingar um fjárhagsleg og viðskiptaleg málefni njóti verndar ákvæða um friðhelgi einkalífs. Hefur Mannréttindadómstóll Evrópu aldrei komist að þeirri niðurstöðu að hagsmunir einstaklinga af því að halda leyndum upplýsingum um fjármál sín njóti verndar 8. gr. MSE⁵⁵ en mál um beitingu þeirrar greinar snúast yfirleitt um atriði sem snerta persónuleg atriði.⁵⁶

Málskot til dómstóla er hins vegar seinfarin leið til að fá skorið úr um inntak lagaákvæða og getur óvissa um túlkun greinarinnar leitt til réttaróvissu sem betra væri að komast hjá. Má nefna tvö dæmi í því sambandi. Annars vegar má leiða líkur að því að þröngt orðalag greinarinnar gæti leitt til þess að ríkar kröfur yrðu gerðar til þess að takmarkanir á þagnarskyldu byggist á ótvíræðri lagaheimild. Ber nokkuð á því að sértækar lagaheimildir taka það sérstaklega fram að þagnarskylda víki fyrir upplýsingaskyldu samkvæmt lögum (s.s. ákvæði laga um heimildir Fjármálaeftirlits). Í frumvarpi til breytinga á skattalögum sem nú liggur fyrir Alþingi var lagt til að tekið væri fram með ótvíræðum hætti að þagnarskylda fjármálafyrirtækja víki fyrir upplýsingaskyldu og í nýlegum breytingum á lögum um sérstakan saksóknara var aukið við

⁵⁵ Í máli J.B. Gegen Sviss (Application 31827/96) frá 13. maí 2001 fjallaði dómstóllinn um réttinn til að fella ekki sök á sjálfan sig í máli þar sem upplýsinga var krafist um fjárhagsleg málefni. Dómstóllinn tók fram að ekki væri fjallað um réttinn til að neita að gefa upplýsingar um persónuleg málefni.

⁵⁶ Einnig má benda á að dómstóll ESB hefur tekið afstöðu til ákvæða í tilskipun um peningþvætti, þar sem lögmenn eru skyldaðir til að gefa upplýsingar um atriði sem geta bent til brota. Dómstóllinn féllst ekki á að í þessu fælist brot gegn réttinum til réttlátrar málsmeðferðar, sbr. mál C-205/05.

rannsóknarheimildir og heimildir til að fá upplýsingar frá tilteknum aðilum þótt ákvæði laga nr. 135/2008, um embætti sérstaks saksóknara mæli fyrir um rannsóknarheimildir og vísi til annarra laga þar sem slíkar heimildir er að finna. Þá gilda sérlög um eftirlitsstofnanir, s.s. FME, sem leggja upplýsingaskyldu á þær stofnanir. Ekki er ástæða til að fjalla frekar um þetta efni hér, en benda má að að í skýrslu Kaarlo Jännäri um reglur og eftirlit með bankastarfsemi á undanförunum árum, er vísað til þess að áberandi sé í íslensku lagaumhverfi að leggja áherslu á skýrar lagaheimildir, á kostnað matskenndra sjónarmiða. Hins vegar má nefna þá umfjöllun sem komið hefur upp um mögulega þagnarskyldu blaðamanna, samkvæmt ákvæðum 58. gr. laga nr. 161/2008 og þá óvissu sem virðist vera um skýringu greinarinnar. Eins og niðurstöður skýrslunnar um danskan rétt bera með sér er ólíklegt að ákvæði danskra laga taki til annarra en þeirra sem hafa tengsl við starfsemi fjármálafyrirtækja, samkvæmt samningi við þær um tiltekin verk, eða til fjármálafyrirtækja innbyrðis sem skiptast á upplýsingum sem háðar eru trúnaði. Án þess að hægt sé að taka almennt afstöðu til skýringar ákvæðisins í íslenskum rétti er líklegt að svipuðum skýringarsjónarmiðum yrði beitt hér á landi.

Eftir stendur að óvissa um inntak reglunnar er bagaleg og mætti íhuga, þegar frekari breytingar verða gerðar á lögum um fjármálafyrirtæki, eða á lögum um eftirlit með fjármálastarfsemi, að færa ákvæði íslenskra laga um trúnaðar- og þagnarskyldu til upprunalegs horfs og/eða skýra ákvæðið í greinargerð, til að koma í veg fyrir óvissu um túlkun þess.

06.04.2009

Dóra Guðmundsdóttir

Viðauki

Danmörk

Lov om finansiel virksomhed

Kapitel 9

Videregivelse af fortrolige oplysninger

117.

§ 117. Bestyrelsesmedlemmer, medlemmer af lokale bestyrelser og lignende, medlemmer af repræsentantskabet i en finansiel virksomhed, der ikke er en sparekasse, revisorer og granskningsmænd samt deres suppleanter, stiftere, vurderingsmænd, likvidatorer, direktører, ansvarshavende aktuarer, generalagenter og administratorer i et forsikringsselskab samt øvrige ansatte må ikke uberettiget videregive eller udnytte fortrolige oplysninger, som de under udøvelsen af deres hverv er blevet bekendt med. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse for finansielle holdingvirksomheder.

Stk. 2. Den, som modtager oplysninger efter stk. 1, er omfattet af den i stk. 1 nævnte tavshedspligt.

§ 118. Sædvanlige oplysninger om kundeforhold kan videregives til brug for varetagelse af administrative opgaver.

Stk. 2. Til brug for varetagelse af administrative opgaver kan oplysninger videregives til et aktieselskab, som Arbejdsmarkedets Tillægspension ejer fuldt ud, og til Arbejdsmarkedets Tillægspension, jf. lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension § 26 b, stk. 3, og § 23, stk. 4, samt til det administrerende selskab i et forsikringsadministrationsfællesskab.

Stk. 3. Den, som modtager oplysninger efter stk. 1 og 2, er omfattet af den i § 117, stk. 1, nævnte tavshedspligt.

Stk. 4. Finanstilsynet fastsætter nærmere regler om, hvilke oplysninger der er sædvanlige kundeoplysninger i henhold til stk. 1.

§ 119. Oplysninger om rent private forhold må ikke videregives uden kundens samtykke, medmindre videregivelsen er berettiget efter § 117, stk. 1, eller § 118, stk. 2.

§ 120. Oplysninger kan videregives til den finansielle virksomheds modervirksomhed til brug for risikostyring af virksomheder i koncernen, såfremt modervirksomheden er en finansiel

virksomhed eller en finansiel holdingvirksomhed. Dette gælder dog ikke oplysninger om rent private forhold.

Stk. 2. Oplysninger om privatkunder kan ikke videregives til brug for risikostyring, jf. stk.1, bortset fra de særlige tilfælde, hvor oplysningerne om en privatkunde vedrører forpligtelser, der har eller vil kunne få en betydelig størrelse.

§ 120 a. Oplysninger om erhvervskunder kan udveksles mellem pengeinstitutter og realkreditinstitutter, som er koncernforbundne, til brug for risikostyring, herunder kreditvurdering og kreditadministration. Tilsvarende gælder udveksling af oplysninger med disse virksomheders finansielle holdingvirksomheder samt datterselskaber. Udveksling af oplysninger kan kun ske med datterselskaber, der yder udlån eller driver leasingvirksomhed.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk.1 finder tillige anvendelse ved udveksling af oplysninger mellem fællesejede penge- og realkreditinstitutter og indehavere af kapitalandele i det pågældende penge- eller realkreditinstitut, når de nævnte indehavere er penge- eller realkreditinstitutter og de i fællesskab besidder mere end 4/5 af kapitalandelene. Tilsvarende gælder udveksling af oplysninger med de fællesejede virksomheders datterselskaber, der yder udlån eller driver leasingvirksomhed.

Stk. 3. Videregivelse i henhold til stk.1 og 2 omfatter ikke oplysninger som nævnt i § 119.

Stk. 4. Den, som modtager oplysninger efter stk. 1 og 2, er omfattet af den i § 117, stk. 1, nævnte tavshedspligt.

§ 120 b. Et långivende pengeinstitut eller realkreditinstitut kan videregive oplysninger om en låntager til det udstedende pengeinstitut eller realkreditinstitut, hvis der er indgået en låneaftale, hvoraf det fremgår, at lånet kan finansieres ved et andet pengeinstituts eller realkreditinstituts udstedelse af særligt dækkede obligationer eller særligt dækkede realkreditobligationer. Udveksling af oplysninger mellem det långivende pengeinstitut eller realkreditinstitut og det pengeinstitut eller realkreditinstitut, der udsteder de særligt dækkede obligationer eller særligt dækkede realkreditobligationer, hvormed lånet finansieres, kan ske, i det omfang det er nødvendigt af hensyn til risikostyring og administration af porteføljen i registeret eller porteføljen i en serie eller gruppe af serier med seriereservefond.

§ 121. Oplysninger om en privatkunde må ikke videregives til brug for markedsføring eller rådgivning, medmindre kunden har givet samtykke hertil.

Stk. 2. Til koncernvirksomheder, der er underlagt tavshedspligt som nævnt i § 117, stk. 1, samt virksomheder, hvor flere finansielle virksomheder eller investeringsforeninger, specialforeninger, godkendte fåmandsforeninger eller hedgeforeninger i forening ejer en virksomhed, der udøver virksomhed, som den finansielle virksomhed må drive gennem en dattervirksomhed, eller en virksomhed, der er accessorisk til den finansielle virksomhed, der er underlagt en tavshedspligt som nævnt i § 117, stk. 1, kan videregivelse efter stk. 1 ske uden samtykke, hvis der er tale om generelle kundeoplysninger, der danner grundlag for inddeling i kundekategorier, og hvis videregivelsen er nødvendig for, at den virksomhed, som oplysninger videregives til, kan forfølge en berettiget interesse, og hensynet til privatkunden ikke overstiger denne interesse.

Stk. 3. Sædvanlige oplysninger om erhvervskundeforhold kan videregives til brug for markedsføring og rådgivning til en finansiel virksomhed, der er underlagt tavshedspligt som nævnt i § 117, stk. 1.

§ 122. Den finansielle virksomhed skal udarbejde retningslinjer for, i hvilket omfang oplysninger videregives fra virksomheden. Retningslinjerne skal være offentligt tilgængelige.

§ 123. Samtykke til videregivelse af oplysninger skal afgives i skriftlig form.

Stk. 2. Når en forsikringsaftale indgås på baggrund af telefonisk henvendelse, kan samtykke til videregivelse af oplysninger til brug herfor dog afgives mundtligt. I så fald skal forsikringsselskabet senest 14 dage efter forsikringsaftalens indgåelse skriftligt oplyse kunden om, hvilke typer af oplysninger der videregives med kundens mundtlige samtykke, til hvilke formål videregivelsen sker, samt hvem der modtager oplysninger på baggrund af kundens mundtlige samtykke.

Stk. 3. På kundens anmodning skal den finansielle virksomhed oplyse kunden om, hvilke typer af oplysninger der kan videregives med kundens samtykke, til hvilke formål videregivelsen kan ske, og hvem der kan modtage oplysninger på baggrund af kundens samtykke.

Stk. 4. Den finansielle virksomhed skal ved indhentelse af skriftligt samtykke oplyse kunderne om muligheden for efter stk. 3 at få oplysninger om samtykkets rækkevidde.

Straffebestemmelser

373.

§ 373. Overtrædelse af § 7, stk. 1-6, § 8, stk. 1 og 3-6, § 9, stk. 1-3 og 5-7, § 10, stk. 1-4, § 11, stk. 1-4, § 16 a, stk. 2, § 16 b, stk. 2, § 24, stk. 1, 2. pkt., § 25, 2. pkt., §§ 27 og 28, § 31, stk. 7, 8 og 10, § 33, stk. 1, §§ 36 og 38, § 39, stk. 1, 3, 4 og 6, §§ 40 og 44-46, § 49, stk. 1 og 2, §§ 52 og 53, § 61, stk. 1 og 6-8, § 63, stk. 1, 2 og 4, § 64, stk. 3, jf. stk. 2, nr. 1 og 2, §§ 65-67, § 74, stk. 1 og 3, §§ 75, 76 og 78, § 92, § 101, stk. 1, 2 og 4, § 102, stk. 2 og 3, §§ 103-106 og 117, § 118, stk. 3, § 119, § 120, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2, § 124, stk. 1-4, 7 og 8, § 125, stk. 1-3, 5 og 7, § 126, stk. 1, 2 og 8, § 129, stk. 4, § 134, nr. 7, § 138, nr. 8, § 145, stk. 1-3 og stk. 4, 1. pkt., § 146, stk. 1, § 147, stk. 1, § 149, stk. 1 og 3, §§ 150-152, § 153, stk. 1, §§ 154 og 170-175, § 182, stk. 1 og 2, § 194, § 195, stk. 1-3, §§ 200-203, § 204, stk. 1, § 217, § 218, stk. 1, 1. og 2. pkt., § 226, stk. 1, 2 og 5, § 227, § 308, stk. 1, 2 og 7, §§ 309 og 310, § 317, stk. 1 og stk. 3, 1. pkt., § 320, stk. 1, § 321, § 322, stk. 2, §§ 329, 331 og 334, § 343 a, stk. 1, § 343 f, stk. 3, § 343 j, §§ 377, 379 og 381 og § 404, stk. 1, 2, 4 og 5, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder, medmindre højere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning.

Stk. 2. Overtrædelse af § 16 c, § 16 d, stk. 1, § 16 f, stk. 1-3, § 50, stk. 1, § 54, stk. 2, § 57, stk. 1, § 57 a, stk. 1, § 70, § 71, stk. 1, § 72, stk. 1 og 2 og stk. 3, 3. pkt., § 73, stk. 1, 1. pkt., og stk. 2, § 77, § 80, stk. 1, stk. 2, 1. pkt., og stk. 3, 7 og 8, § 108, stk. 1-6, § 121, stk. 1, §§ 122 og 123, § 152 a, stk. 1, 1. pkt., § 152 c, stk. 2, § 152 e, stk. 1, § 152 g, stk. 1, 1. og 3. pkt., og stk. 2 og 4, §§ 158, 159 og 167, § 183, stk. 1, 1. pkt., § 183, stk. 5, § 184, stk. 1, § 185, stk. 1 og 2 og stk. 3, 1. pkt., §§ 186 og 187, § 188, stk. 1, stk. 2, 1. pkt., og stk. 3, 2. pkt., §§ 189-191, § 192, 1. pkt., § 193, 1. pkt., § 198, stk. 1, og § 199, stk. 2 og 5, samt artikel 4 i Rådets forordning om anvendelse af internationale regnskabsstandarder straffes med bøde. På samme måde straffes overtrædelse af meddelelsespligten i § 152 a, stk. 2, 1. pkt.

Stk. 3. Med bøde straffes en finansiell virksomhed eller en finansiell holdingvirksomhed, der ikke efterkommer et påbud, der er givet i medfør af § 348, stk. 2, 1. pkt., eller § 350, stk. 1, og overtrædelser af aktieselskabslovens § 52, stk. 1. Med bøde straffes endvidere den, som ikke efterkommer et påbud, der er givet i medfør af § 351, stk. 2 og stk. 3, 3. pkt.

Stk. 4. I regler udstedt i medfør af loven kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i reglerne.

Kapitel 21

Tilsyn m.v.

347.

§ 347. De finansielle virksomheder og finansielle holdingvirksomheder skal give Finanstilsynet de oplysninger, der er nødvendige for tilsynets virksomhed. I overensstemmelse med bestemmelser fastsat i direktiver gælder dette tilsvarende for udenlandske kreditinstitutter, administrationselskaber og investeringsselskaber, der udøver virksomhed her i landet gennem etablering af filial eller udbud af finansielle tjenesteydelser.

Stk. 2. Finanstilsynet kan til enhver tid mod behørig legitimation uden retskendelse få adgang til en finansiell virksomhed og dens filialer eller en finansiell holdingvirksomhed med henblik på indhentelse af oplysninger, herunder ved inspektioner.

Stk. 3. I det omfang det er nødvendigt for bedømmelse af en finansiell virksomheds eller en finansiell holdingvirksomheds økonomiske stilling, kan Finanstilsynet indhente oplysninger og til enhver tid mod behørig legitimation uden retskendelse få adgang til de virksomheder, med hvilke den finansielle virksomhed eller den finansielle holdingvirksomhed har særlig direkte eller indirekte forbindelse.

Stk. 4. Finanstilsynet kan kræve alle oplysninger, herunder regnskaber og regnskabsmateriale, udskrift af bøger, andre forretningspapirer og elektronisk lagrede data, som skønnes nødvendige for Finanstilsynets virksomhed eller til afgørelse af, om en fysisk eller juridisk person er omfattet af bestemmelserne i denne lov.

Stk. 5. Finanstilsynet kan indhente oplysninger efter stk. 1-4 til brug for de i § 354, stk. 6, nr. 14 og 15, nævnte myndigheder.

...

354.

354. Finanstilsynets ansatte er under ansvar efter straffelovens §§ 152-152 e forpligtet til at hemmeligholde fortrolige oplysninger, som de får kendskab til gennem tilsynsvirksomheden. Det samme gælder personer, der udfører serviceopgaver som led i Finanstilsynets drift, og eksperter, der handler på tilsynets vegne. Dette gælder også efter ansættelses- eller kontraktforholdets ophør.

Stk. 2. Samtykke fra den, som tavshedspligten tilsigter at beskytte, berettiger ikke Finanstilsynets ansatte eller eksperter, der handler eller har handlet på tilsynets vegne, til at videregive fortrolige oplysninger.

Stk. 3. Stk. 1 finder dog ikke anvendelse på oplysninger i sager om

- 1) god skik og prisoplysning, jf. § 43 og bekendtgørelser udstedt i medfør af denne bestemmelse,
- 2) hybrid kernekapital eller ansvarlig lånekapital i form af massegældsbreve, jf. § 45,
- 3) tegning af kapitalindskud, jf. § 46,
- 4) forbrugerbeskyttelse, jf. bekendtgørelser om puljepension og anbringelse af midler i værdipapirer udstedt i medfør af § 50, stk. 2,
- 5) dækning af Garantifonden for Indskydere og Investorer, jf. § 51,
- 6) depotselskabers uafhængighed, jf. § 52,
- 7) nedbringelse af realkreditlån ydet i strid med lov om realkreditlån og realkreditobligationer, jf. § 53, stk. 1,
- 8) aftale om placering af kunders porteføljemidler, jf. § 54, stk. 2,
- 9) forbud mod indgåelse af visse livsforsikringsaftaler, jf. § 55, stk. 1,
- 10) information ved indgåelse af forsikringsaftaler og under det løbende kundeforhold, jf. bekendtgørelser udstedt i medfør af § 56,
- 11) opsigelsesvarsel for forbrugerforsikringer, jf. § 57, stk. 1,
- 12) pligten til at overtage en bygningsforsikring, jf. § 59, stk. 1, og
- 13) forbud mod at bringe en bygningsbrandforsikring til ophør, jf. § 60, stk. 1.

Stk. 4. Bestemmelsen i stk. 1 er ikke til hinder for, at Finanstilsynet af egen drift videregiver fortrolige oplysninger i summarisk eller sammenfattende form, når hverken den enkelte virksomhed eller dens kunder kan identificeres.

Stk. 5. Fortrolige oplysninger kan videregives under en civil retssag, når en finansiel virksomhed er erklæret konkurs, og såfremt oplysningerne ikke vedrører kundeforhold eller tredjemand, der er eller har været involveret i forsøg på at redde virksomheden.

Stk. 6. Bestemmelsen i stk. 1 er ikke til hinder for, at fortrolige oplysninger videregives til:

- 1) Fondsrådet og Det Finansielle Virksomhedsråd.
- 2) Andre offentlige myndigheder, herunder anklagemyndigheden og politiet, i forbindelse med efterforskning og retsforfølgning af strafbare forhold omfattet af straffeloven eller tilsynslovgivningen.
- 3) Vedkommende minister som led i dennes overordnede tilsyn.
- 4) Administrative myndigheder og domstole, som behandler afgørelser, der er truffet af Finanstilsynet.
- 5) Folketingets Ombudsmand.
- 6) En parlamentarisk kommission nedsat af Folketinget.
- 7) Undersøgelseskommissioner nedsat ved lov eller i henhold til lov om undersøgelseskommissioner.
- 8) Folketingets stående udvalg vedrørende en finansiel virksomheds generelle økonomiske forhold som led i den parlamentariske kontrol med forvaltningen, for så vidt angår finansielle virksomheder i betalingsstandsning eller under konkurs, når staten yder garanti eller stiller midler til rådighed for afvikling af virksomheden.
- 9) Statsrevisorerne og Rigsrevisionen.
- 10) Skifteretten og andre myndigheder, der medvirker ved den finansielle virksomheds likvidation, konkursbehandling eller lignende procedurer, samt personer, der er ansvarlige for den lovpligtige revision af en finansiel virksomheds regnskaber, under forudsætning af, at modtagerne af oplysninger har behov herfor til varetagelse af deres opgaver.

11) Institutioner, der forvalter indskyderordninger, investorordninger eller forsikringsgarantiordninger, under forudsætning af, at oplysningerne er nødvendige for, at de kan udføre deres arbejde.

12) Danmarks Nationalbank og udenlandske centralbanker, Det Europæiske Centralbanksystem samt Den Europæiske Centralbank, under forudsætning af at oplysningerne er nødvendige for dem i deres egenskab af pengepolitisk myndighed eller i deres overvågning af betalingssystemer.

13) En institution, der forestår clearing af værdipapirer eller penge, såfremt det er nødvendigt for at sikre, at institutionen reagerer behørigt på misligholdelser eller potentielle misligholdelser på det marked, hvor institutionen er ansvarlig for clearing.

14) Finansielle tilsynsmyndigheder i andre lande inden for Den Europæiske Union eller i lande, som Fællesskabet har indgået aftale med på det finansielle område, der har ansvaret for tilsyn med finansielle virksomheder, finansieringsinstitutter, investeringsinstitutter eller kapitalmarkederne, og organer, der medvirker ved finansielle virksomheders likvidation, konkursbehandling eller lignende procedurer, samt personer, der er ansvarlige for den lovpligtige revision af den finansielle virksomheds regnskaber, under forudsætning af, at modtagerne af oplysninger har behov herfor til varetagelsen af deres opgaver.

15) Finansielle tilsynsmyndigheder i lande uden for Den Europæiske Union, som Fællesskabet ikke har indgået aftale med på det finansielle område, der har ansvaret for tilsyn med finansielle virksomheder, finansieringsinstitutter, investeringsinstitutter eller kapitalmarkederne, og organer, der medvirker ved finansielle virksomheders likvidation, konkursbehandling eller lignende procedurer, samt personer, der er ansvarlige for den lovpligtige revision af den finansielle virksomheds regnskaber, jf. dog stk. 10 og 11.

16) De statslige told- og skatteforvaltninger i sager omfattet af skattekontrolloven § 6 D, stk. 2.

17) Revisortilsynet og Disciplinærnævnet for Statsautoriserede og Registrerede Revisorer til varetagelsen af deres opgaver.

18) Den færøske landsstyremand for finansanliggender som led i ansvaret for den økonomiske stabilitet på Færøerne og til brug for krisehåndtering af finansielle virksomheder på Færøerne.

19) Det grønlandske landsstyremedlem for Erhverv, Landbrug og Arbejdsmarked som led i ansvaret for den økonomiske stabilitet i Grønland og til brug for krisehåndtering af finansielle virksomheder i Grønland.

20) Færøernes Lagtings stående udvalg vedrørende en færøsk finansiell virksomheds generelle økonomiske forhold som led i den parlamentariske kontrol med den færøske forvaltning, for så vidt angår færøske finansielle virksomheder i betalingsstandsning eller under konkurs, når Færøernes landsstyre yder garanti eller stiller midler til rådighed for afvikling af virksomheden.

21) Grønlands Landstings stående udvalg vedrørende en grønlandsk finansiell virksomheds generelle økonomiske forhold som led i den parlamentariske kontrol med den grønlandske forvaltning, for så vidt angår grønlandske finansielle virksomheder i betalingsstandsning eller under konkurs, når Grønlands landsstyre yder garanti eller stiller midler til rådighed for afvikling af virksomheden.

Stk. 7. Alle, der i henhold til stk. 5 og 6 modtager fortrolige oplysninger fra Finanstilsynet, er med hensyn til disse oplysninger undergivet den i stk. 1 omhandlede tavshedspligt.

Stk. 8. Fortrolige oplysninger, som Finanstilsynet modtager, må kun anvendes i forbindelse med tilsynshvervet, til pålæggelse af sanktioner, eller hvis tilsynets afgørelse påklages til højere administrativ myndighed eller indbringes for domstolene.

Stk. 9. Adgangen til udlevering af fortrolige oplysninger til Folketingets stående udvalg i henhold til stk. 6, nr. 8, er begrænset til dokumenter i sager, der er oprettet i Finanstilsynet efter den 16. september 1995. For realkreditinstitutter gælder begrænsningen dokumenter i sager, der er oprettet i Finanstilsynet efter den 1. juni 1995. Adgangen til udlevering af fortrolige oplysninger til Færøernes Lagtings stående udvalg i henhold til stk. 6, nr. 20, og til Grønlands Landstings stående udvalg i henhold til stk. 6, nr. 21, er begrænset til dokumenter i sager, der er oprettet i Finanstilsynet efter den 1. januar 2006.

Stk. 10. Videregivelse efter stk. 6, nr. 15, kan alene ske

- 1) på baggrund af en international samarbejdsaftale og
- 2) under forudsætning af, at modtagerne mindst er underlagt en lovbestemt tavshedspligt, der svarer til tavshedspligten i medfør af stk. 1, og har behov for oplysningerne til varetagelse af deres opgaver.

Stk. 11. Videregivelse efter stk. 6, nr. 15, af fortrolige oplysninger, der hidrører fra lande inden for Den Europæiske Union eller lande, som Fællesskabet har indgået aftale med på det finansielle område, kan endvidere alene ske, såfremt de myndigheder, som har afgivet oplysningerne, har givet deres udtrykkelige tilladelse, og må udelukkende benyttes til det formål, som tilladelsen vedrører.

Stk. 12. Har en skyldner, kautionist eller investor betydelige forpligtelser over for flere finansielle virksomheder, kan Finanstilsynet give de pågældende virksomheder underretning herom.

Skatteskudloven

§ 8 F. ⁵⁾ Banker og sparekasser m.v., der forvalter pensionsordninger, som omfattes af afsnit I i lov om beskattningen af pensionsordninger m.v., skal efter nærmere regler, der fastsættes af skatteministeren, hvert år uden opfordring give told- og skatteforvaltningen oplysninger til identifikation af ejeren af pensionsordningen samt oplysning om

- 1) ordningernes nærmere indhold og om eventuelle ændringer heri,
- 2) indbetalte bidrag og indskud én gang for alle,
- 3) udlodninger som nævnt i nævnte lovs § 30, stk. 2-4,
- 4) udbetalinger hidrørende fra ordninger som nævnt i nævnte lovs §§ 11 A og 15 B, herunder om påbegyndelse af og ændringer i sådanne udbetalinger,
- 5) udbetalinger i henhold til indekstrakater, der er oprettet i medfør af lov om pristalsreguleret aldersforsikring og aldersopsparing,
- 6) udbetalinger af beløb, der omfattes af § 29 i nævnte lov, og
- 7) udbetalinger af beløb, der omfattes af nævnte lovs §§ 25-28, og om dispositioner af den i lovens §§ 30-31 nævnte karakter, for så vidt dispositionen er pengeinstituttet bekendt.

Stk. 2. Den, der opretter en opsparingsordning, der er omfattet af afsnit I i lov om beskattningen af pensionsordninger m.v., skal til de oplysningspligtige give sådanne oplysninger til identifikation af ordningens ejer (kontohaver), herunder CPR-nr. (personnummer), som er nødvendige til opfyldelse af indberetningspligten, samt godtgøre rigtigheden af de afgivne oplysninger. Skatteministeren fastsætter nærmere regler herom.

Stk. 3. En opsparingsordning som nævnt i stk. 2 kan kun oprettes, hvis der meddeles de i stk. 2 nævnte oplysninger. Hvis der sker ændringer i de i stk. 2 nævnte forhold, skal der gives meddelelse til den oplysningspligtige om ændringerne.

8 H. Banker, sparekasser, andelskasser, bankierer, vekselerere, advokater og andre, der modtager indskud til forrentning, skal til brug ved skatteligningen hvert år uden opfordring give told- og skatteforvaltningen oplysning om størrelsen af ydede eller godskrevne renter eller andet afkast til de enkelte kontohavere i det foregående år, dato for rentetilskrivningen m.v. samt størrelsen af det indestående beløb ved udløbet af det foregående år. Skatteministeren kan bestemme, at tilsvarende oplysninger skal afgives af andre, der som led i deres virksomhed forrenter midler tilhørende en anden person.

Stk. 2. Indberetning efter stk. 1 skal indeholde oplysning om kontobetegnelse, herunder kontoens art, kontohaverens navn, adresse, personnummer (CPR-nr.), virksomhedsnummer (CVR-nr.) eller stamnummer for erhvervsvirksomhed (SE-nr.). Skatteministeren kan give nærmere regler vedrørende kontohavere, der hverken har personnummer eller arbejdsgivernummer.

Stk. 3. Oplysningspligten efter stk. 1 og 2 omfatter også konti m.v., der ophæves i løbet af året. For sådanne konti indberettes indestående ved ophævelsen.

Stk. 4. Skatteministeren kan fastsætte nærmere regler om afgivelsen af oplysninger efter stk. 1-3. Når praktiske forhold taler derfor, og oplysningen har mindre betydning for skattekontrollen, kan skatteministeren fritage for eller lempe oplysningspligten efter stk. 1-3 for enkelte eller grupper af oplysningspligtige eller for visse kontoarter, ligesom han kan fastsætte en mindstegrænse for de beløb, der skal indberettes.

*Stk. 5.*⁵⁾ For konti som nævnt i stk. 1 tilhørende personer, der er bosat eller opholder sig i udlandet, fastsætter skatteministeren nærmere regler.

§ 8 J. Den, der opretter konto som nævnt i § 8 H, stk. 1, skal oplyse kontohavers personnummer eller arbejdsgivernummer samt efter skatteministerens nærmere bestemmelse give andre oplysninger, der er nødvendige til identifikation af kontohaver. Hvis kontohaveren hverken har personnummer eller arbejdsgivernummer, kan skatteministeren fastsætte nærmere regler om, hvilke oplysninger der skal gives.

Stk. 2. Efter regler, der fastsættes af skatteministeren, skal den, der opretter konto som nævnt i stk. 1, godtgøre rigtigheden af de givne oplysninger.

Stk. 3. En konto, som nævnt i § 8 H, stk. 1, kan ikke oprettes, før den, der ønsker at oprette kontoen, har meddelt de i stk. 1 og 2 nævnte oplysninger og bevisligheder.

Stk. 4. Ændres de i stk. 1 nævnte oplysninger, der er nødvendige til identifikation af kontohaver, skal denne efter nærmere af skatteministeren fastsatte regler underrette den oplysningspligtige efter § 8 H om ændringen.

*Stk. 5.*¹²⁾ Told- og skatteforvaltningen kan bestemme, at der i 6 måneder efter et af denne fastsat tidspunkt ikke må foretages dispositioner over konti, om hvis indehavers identitet kontoføreren ikke har sikker viden, før indehaveren har identificeret sig over for told- og skatteforvaltningen. Konti, hvis indehaver ikke har kunnet identificeres efter 1. pkt., kan efter told- og skatteforvaltningens nærmere bestemmelse spærres i et antal år og derefter efter forudgående offentlig varsling i Statstidende med 12 måneders frist inddrages til fordel for statskassen, såfremt ingen berettiget indsigelse er fremkommet derimod inden fristens udløb. Told- og skatteforvaltningen kan dog under særlige omstændigheder undlade sådan inddragelse eller yde godtgørelse af allerede inddragne beløb.

§ 8 K. Told- og skatteforvaltningen kan meddele den oplysningspligtige de oplysninger, der er nødvendige til opfyldelse af indberetningspligten efter §§ 7 E, 8 B, 8 F, 8 H, 8 P, 8 Q, 8 S, 8 T og 8 U.

Stk. 2. Skatteministeren kan fastsætte gebyrer for meddelelse af oplysninger efter stk. 1. Tilsvarende gælder for meddelelse af oplysninger efter § 7, stk. 4, og § 7 B, stk. 4.

§ 8 L.¹²⁾ Told- og skatteforvaltningen fører register over indberetningspligtige som nævnt i §§ 7 A, 7 E, 8 H, 8 P, 8 Q, 8 S, 8 T og 8 U.

Stk. 2. Tilmeldelse til registret kan fremtvinges ved pålæg af daglige bøder, der fastsættes af told- og skatteforvaltningen.

§ 8 M. (Ophævet)

§ 8 N. Konti tilhørende personer som nævnt i kildeskattelovens § 3, stk. 1, er undtaget fra reglerne i §§ 8 H-8 K og §§ 8 P-8 R.

Stk. 2. Efter regler, der fastsættes af skatteministeren, undtages konti tilhørende udenlandske repræsentationer og udenlandske statsborgere, der omfattes af kildeskattelovens § 3, stk. 2 og 3, fra reglerne i §§ 8 H-8 K og §§ 8 P-8 R.

§ 8 P. ⁵⁾ Den, der som led i sin virksomhed yder eller formidler lån mod forrentning, skal til brug for skatteligningen foretage årlige indberetninger til told- og skatteforvaltningen herom. Det samme gælder renter ved for sen betaling, der er fastsat efter § 2 i lov nr. 939 af 27. december 1991 om gebyrer og morarenter vedrørende visse ydelser, der opkræves eller inddrives af amtskommuner eller kommuner.

Stk. 2. Indberetningen skal indeholde oplysninger til identifikation af låntager og oplysninger om konto- og låneforholdet. For det enkelte låneforhold skal oplyses

- 1) lånetype,
 - 2) tilskrevne eller forfaldne renter,
 - 3) markering af renter i låneforhold, hvor der er ubetalte forfaldne renter vedrørende det kalenderår, der går forud for det kalenderår, hvorom der i øvrigt foretages indberetning,
 - 4) markering af renter i låneforhold, hvor eftergivelse af gæld som nævnt i § 5, stk. 8 i ligningsloven er sket i det år, hvorom indberetning i øvrigt foretages, eller i tidligere år,
 - 5) løbende provisioner m.v., jf. ligningslovens § 8, stk. 3, litra a) og b),
 - 6)¹²⁾ reservefonds- og administrationsbidrag som nævnt i ligningslovens § 15 J,
 - 7) størrelsen af skattepligtige udlodninger fra realkreditinstitutters reservefonde, for så vidt udlodningen skal indtægtsføres af modtageren i udbetalingsåret,
 - 8) dato for rentetilskrivning,
 - 9) gæld pr. 31. december,
 - 10) kursværdien af gælden pr. 31. december, når lånet er ydet på grundlag af børsnoterede obligationer, eller hvor det fastsættes af ministeren efter stk. 4,
 - 11) vedrørende kontantlån, om der er foretaget skattepligtig ekstraordinær indfrielse som nævnt i § 22, stk. 3, 1. pkt., i kursgevinstloven, uanset om debitor er en fysisk eller juridisk person,
 - 12) fradragsberettigede beløb efter § 6 i ligningsloven, som hidrører fra kurstab ved indfrielse af et kontantlån optaget inden den 19. maj 1993. Det realkreditinstitut, hvor et lån, der giver ret til kurstabsfradrag som nævnt i § 6 i ligningsloven, er indfriet, skal give det realkreditinstitut, som yder det nye lån, alle de oplysninger om det indfrieede lån, der er nødvendige til opfyldelse af indberetningspligten,
- og
- 13) identifikation ved ejendommens nummer i Boligministeriets Bygnings- og Boligregister (BBR-nr.) af den faste ejendom, hvori lån ydet eller formidlet af et realkreditinstitut har pant.

Stk. 3. Skatteministeren kan fastsætte særlige regler for indberetningen af renter på studielån, herunder særligt de renter, der er påløbet, indtil afdragsordningen påbegyndes.

Stk. 4. Skatteministeren fastsætter nærmere regler om de oplysninger, der skal indberettes, og om fremgangsmåde m.v. for indberetningen. Når praktiske forhold taler derfor, og oplysningen har mindre betydning for skattekontrollen, kan skatteministeren fritage for eller lempe oplysningspligten. Endvidere kan skatteministeren fastsætte særlige regler om indberetning for lån til låntagere, der er bosat eller opholder sig i udlandet.

Stk. 5. Hvis betalingerne vedrørende udlån forvaltes af en oplysningspligtig efter § 8 Q, gælder indberetningspligten efter stk. 1 ikke.

§ 8 Q. ⁵⁾ Banker, sparekasser, andelskasser, finansieringsselskaber, vekselerere, bankierer, advokater og andre, der som led i deres erhverv modtager pantebrevne med pant i fast ejendom i depot til forvaltning, skal til brug ved skatteligningen hvert år uden opfordring indberette de i stk. 2 nævnte oplysninger til told- og skatteforvaltningen.

Stk. 2. Indberetningen skal indeholde oplysninger til identifikation af såvel låntager og deponthaver som depotet samt oplysninger om låneforholdet. For den enkelte låntager og deponthaver skal oplyses

- 1) tilskrevne eller forfaldne renter,
- 2) markering af renter i låneforhold, hvor eftergivelse af gæld som nævnt i § 5, stk. 8 i ligningsloven er sket i det år, hvorom indberetning i øvrigt foretages, eller i tidligere år,
 - 3) restgæld pr. 31. december og
 - 4) kursværdien af restgæld pr. 31. december, hvor det fastsættes af ministeren efter stk. 3.

Stk. 3. Skatteministeren fastsætter nærmere regler om de oplysninger, der skal indberettes, og om fremgangsmåde m.v. for indberetningen. Når praktiske forhold taler derfor og oplysningen har mindre betydning for skattekontrollen, kan skatteministeren fritage for eller lempe oplysningspligten. Endvidere kan skatteministeren fastsætte særlige regler om indberetning for låntagere og deponthavere, der er bosat eller opholder sig i udlandet.

Noregur

www.lovdata.no

Lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (finansieringsvirksomhetsloven) 10 juni Nr. 40 1988.

§ 1-2. Finansieringsvirksomhet

Som finansieringsvirksomhet regnes å yte, formidle eller stille garanti for kreditt eller på annen måte medvirke ved finansiering av annet enn egen virksomhet, unntatt

1. plassering av midler i finansinstitusjon, men ikke formidling av slike plasseringer eller annet mottak av andres midler for videreplassering i finansinstitusjon
2. erverv av aksjer eller andre eierinteresser
3. kreditt fra den som selger en vare eller tjeneste
4. utleie av fast eiendom eller løsøre som ikke er finansiell leasing
5. lån eller garanti for lån til egne ansatte
6. finansiering som bare forekommer som enkeltstående tilfeller.
7. virksomhet i foretak regulert i lov om e-pengeforetak.

Kongen avgjør i tvilstilfelle om en virksomhet omfattes av loven.

Endret ved lov 13 des 2002 nr. 74 (i kraft 15 april 2003 iflg. vedtak 14 april 2003 nr. 463).

§ 3-14. Taushetsplikt

Tillits- og tjenestemenn har taushetsplikt om det de i stillingens medfør får kjennskap til om andres forretningsmessige eller private forhold hvis de ikke etter lov har plikt til å gi

opplysninger. Tilsvarende gjelder for takstmenn, kommisjonærer og andre som utfører oppdrag for foretaket. Taushetsplikten gjelder ikke meddelelser som styret eller noen som har fullmakt fra styret gir til andre kredittinstitusjoner på vegne av foretaket.

Denne bestemmelse er likevel ikke til hinder for at foretaket driver kredittopplysningsvirksomhet i samsvar med lovgivningen for slik virksomhet.

§ 5-1. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lov eller bestemmelse eller pålegg gitt med hjemmel i loven eller medvirker til dette, straffes med bøter, eller under særlig skjerpene omstendigheter med fengsel i inntil 1 år, dersom forholdet ikke går inn under noen strengere straffebestemmelse.

Endret ved lover 20 juli 1991 nr. 66, 25 okt 1991 nr. 74, 4 des 1992 nr. 123 (i kraft 1 jan 1994), 20 juni 2003 nr. 41 (i kraft 1 jan 2004 iflg. vedtak 12 des 2003 nr. 1470).

Lov om sparebanker

§ 21. Tillits- og tjenestemenn og revisorer i en sparebank har taushetsplikt om det som de i stillings medfør får kjennskap til om bankens eller bankkundes eller en annen banks eller dens bankkundes forhold, hvis de ikke etter denne eller annen lov har plikt til å gi opplysninger. Taushetsplikten gjelder ikke meddelelser som styret eller noen som har fullmakt fra styret, gir på vegne av banken til annen bank. Taushetsplikten gjelder heller ikke opplysninger som gis til Arbeids- og velferdsetaten i medhold av folketrygdloven § 21-4 b første ledd.

Denne bestemmelse er likevel ikke til hinder for at banken driver kredittopplysningsvirksomhet i samsvar med lovgivningen for slik virksomhet.

Endret ved lover 9 juni 1978 nr. 48, 16 jan 2009 nr. 5 (se dens VIII, i kraft 1 jan 2009).

Lov om forretningsbanker

§ 18. Tillits- og tjenestemenn og revisorer i en forretningsbank har taushetsplikt om det som de i stillings medfør får kjennskap til om bankens eller bankkundes eller annen banks eller dens bankkundes forhold hvis de ikke etter denne eller annen lov har plikt til å gi opplysninger. Taushetsplikten gjelder ikke meddelelser som styret eller noen som har fullmakt fra styret, gir på vegne av banken til annen bank. Taushetsplikten gjelder heller ikke opplysninger som gis til Arbeids- og velferdsetaten i medhold av folketrygdloven § 21-4 b første ledd.

Denne bestemmelse er likevel ikke til hinder for at banken driver kredittopplysningsvirksomhet i samsvar med lovgivningen for slik virksomhet.

Endret ved lover 9 juni 1978 nr. 48, 16 jan 2009 nr. 5 (se dens VIII, i kraft 1 jan 2009).

Kredittilsynsloven

1.

Tilsyn etter denne lov føres med:

1. Forretningsbanker.
2. Sparebanker.
3. Skadeforsikringsselskaper, herunder utenlandske skadeforsikringsselskapers generalagent (hovedagent) i Norge, og gjenforsikringsselskaper.
4. Livsforsikringsselskaper, herunder utenlandske livsforsikringsselskapers generalagent (hovedagent) i Norge.
5. Filial av kredittinstitusjon som nevnt i § 1-4 første ledd nr. 4 og nr. 5 i lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner, for såvidt gjelder virksomhet som drives her i riket.
6. Finansieringsforetak, jf. lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner § 3-1.
7. Enhver som etter § 4-1 i lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner har plikt til å melde fra til Kredittilsynet om organisert eller ervervsmessig formidling av lån.
8. Foretak som går inn under § 1-3 første ledd nr. 1-6 i lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner eller som Kongen etter § 1-3 annet ledd unntar fra noen av lovens bestemmelser, når det bestemmes at Kredittilsynet skal føre tilsyn med virksomheten.
9. revisorer og revisjonsselskaper som er godkjent etter revisorloven.
10. Regulerte markeder
11. verdipapirregistre
12. Sjøtrygdslag, jf. lov av 3. juli 1953 nr. 2.
13. Utenlandske finansinstitusjoners representasjonskontorer i Norge.
14. Verdipapirforetak og andre foretak som driver virksomhet i forbindelse med verdipapirhandel, samt med overholdelsen av bestemmelser om verdipapirhandel gitt i eller i medhold av lov.
15. Private, kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser og pensjonsfond samt Norges Banks pensjonskasse.

16. innskuddspensjonsforetak,
17. Forsikringsformidlingsvirksomhet,
18. Autoriserte regnskapsførere og regnskapsførerselskaper.
19. Andre foretak så langt det bestemmes i eller i medhold av særskilt lov.

...

3. Tilsynet skal se til at de institusjoner det har tilsyn med, virker på hensiktsmessig og betryggende måte i samsvar med lov og bestemmelser gitt i medhold av lov samt med den hensikt som ligger til grunn for institusjonens opprettelse, dens formål og vedtekter.

Tilsynet skal granske regnskaper og andre oppgaver fra institusjonene og skal ellers gjøre de undersøkelser om deres stilling og virksomhet som tilsynet finner nødvendig. Institusjonen plikter når som helst å gi alle opplysninger som tilsynet måtte kreve og å la tilsynet få innsyn i og i tilfelle få utlevert til kontroll institusjonens protokoller, registrerte regnskapsopplysninger, regnskapsmateriale, bøker, dokumenter, datamaskiner eller annet teknisk hjelpemiddel og materiale som er tilgjengelig ved bruk av slikt hjelpemiddel samt beholdninger av enhver art.

Hvis opplysningsplikten som er pålagt institusjonen etter annet ledd ikke oppfylles, kan opplysningsplikten pålegges de enkelte tillits- og tjenestemenn i institusjonen. Institusjonen skal i slike tilfeller som hovedregel varsles. Revisor kan pålegges å gi opplysninger som fremgår av årsregnskapet, regnskapsskjemaet, følgeskriv A til lønns- og trekkoppgaver, revisjonsprotokoll og revisjonsberetning.

Endret ved lover 7 juni 1985 nr. 47, 17 juni 1988 nr. 58, 17 juli 1998 nr. 56 (i kraft 1 jan 1999), 17 nov 2000 nr. 80 (i kraft 28 feb 2001 iflg. forskrift 28 feb 2001 nr. 198).

§ 3a. Revisor som reviderer årsregnskapet i institusjoner som nevnt i § 1 første ledd plikter straks å rapportere til Kredittilsynet ethvert forhold vedrørende virksomheten som denne får kjennskap til under utøvelsen av sin revisjonsvirksomhet som kan

1. innebære en overtredelse av bestemmelser som regulerer institusjonens virksomhet, dersom overtredelsen kan medføre tilbakekall av institusjonens tillatelse til å drive virksomhet,
2. skade den fortsatte drift av institusjonen, eller
3. medføre at regnskapene ikke godkjennes eller at det tas forbehold.

Rapporteringsplikten etter første ledd gjelder tilsvarende for forhold som revisor får kjennskap til under utøvelse av sin revisjonsvirksomhet for foretak som institusjonen har nære forbindelser med. Med «nære forbindelser» menes en situasjon der to eller flere fysiske eller juridiske personer som er knyttet til hverandre ved

- a) kapitalinteresse, dvs. ved å ha eller kontrollere minst 20 pst. av et foretaks stemmeretter eller kapital, eller
- b) kontroll, dvs. ved en forbindelse mellom et hovedforetak og et underforetak eller ved en

tilsvarende forbindelse mellom enhver fysisk eller juridisk person og et foretak. Kontroll ansees som hovedregel å foreligge der personer eller foretak eier eller kontrollerer minst 20 pst. av aksjene eller stemmene i institusjonen, og der institusjonen eier eller kontrollerer minst 20 pst. av aksjene eller stemmene i et foretak, eller der foretak inngår i samme konsern som institusjonen. Ethvert underforetak av et underforetak anses også som datterforetak av hovedforetaket som står i spissen for foretakene. En situasjon der to eller flere fysiske eller juridiske personer er varig knyttet til en person ved kontroll, anses også som en nær forbindelse mellom slike personer. Departementet kan gi nærmere regler om hva som skal regnes som nære forbindelser.

Forhold som revisor rapporterer i aktsom god tro til Kredittilsynet skal ikke anses som brudd på taushetsplikten etter lov, forskrift eller avtale, og ikke medføre ansvar.

Tilføyd ved lov 20 des 1996 nr. 89 (i kraft straks og 1 april 1997), endret ved lov 15 jan 1999 nr. 2 (i kraft 1 aug 1999 iflg. forskrift 25 juni 1999 nr. 711).

§ 4.

Tilsynet kan pålegge de institusjoner som det har tilsyn med:

1. å innrette revisjon etter de regler som tilsynet fastsetter og å innrette årsregnskap og registrering av regnskapsopplysninger på bestemt måte.
2. å innrette sin internkontroll etter de bestemmelser tilsynet fastsetter,
3. å sende inn oppgaver og opplysninger på den måten Kredittilsynet bestemmer og som tilsynet mener det trenger for å kunne utføre sitt verv, herunder til statistiske formål, samt å sende slike oppgaver og opplysninger til myndigheter i andre stater som fører tilsyn med tilsvarende foretak som nevnt i § 1 første ledd,
4. å ha en høyere ansvarlig kapital enn de lovbestemte minstekrav,
5. å begrense samlet kreditt til en kunde til et lavere beløp enn den lovbestemte høyeste grense,
6. å endre sammensetningen av kontrollkomiteen.
7. å rette på forholdet dersom en institusjons organer ikke har overholdt sine plikter i henhold til bestemmelser gitt i eller i medhold av lov, eller handlet i strid med konsesjonsvilkår. Det samme gjelder dersom institusjonens organer ikke har overholdt vedtekter eller interne retningslinjer fastsatt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av lov.
8. å rette på misforhold i plasseringen av institusjonens midler, og å innrette sin virksomhet slik at den blir i samsvar med vedtak som i medhold av lov er gjort av Stortinget, Kongen, et departement eller Norges Bank.

Ved regler som nevnt i første ledd nr. 1 kan aksjelovens og allmennaksjelovens regler om revisjon fravikes.

....

§ 7.

Tilsynets styremedlemmer og tjenestemenn, herunder personer som nevnt i § 2 femte ledd, har taushetsplikt overfor uvedkommende om det som de får kjennskap til i sitt arbeid om en kundes forhold. De må heller ikke gjøre bruk av det i ervervsvirksomhet. Taushetsplikten etter denne bestemmelse og forvaltningslovens bestemmelser gjelder ikke overfor Norges Bank, andre EØS-staters sentralbanker eller tilsynsmyndigheter som fører tilsyn som nevnt i § 1 første ledd nr. 1-6, nr. 10 eller nr. 14, eller tilsyn med forvaltningsselskap for verdipapirfond. Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at Kredittilsynet gir opplysninger til børs med tillatelse etter lov 17. november 2000 nr. 80 om børsvirksomhet m.m. § 2-1, verdipapirregister med tillatelse etter lov 5. juli 2002 nr. 64 om registrering av finansielle instrumenter § 3-1 eller oppgjørssentral med tillatelse etter lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel § 6-1, om forhold som er nødvendig for utførelsen av disse institusjonenes lovbestemte oppgaver. Departementet kan gi regler om at taushetsplikten ikke skal gjelde overfor tilsynsmyndigheter fra annet enn EØS-land når disse fører tilsyn som nevnt i tredje punktum. Departementet kan gi nærmere regler om Kredittilsynets utveksling av opplysninger med de myndigheter og organer taushetsplikten ikke gjelder overfor.

Endret ved lover 4 juni 1976 nr. 59, 7 juni 1985 nr. 47, 10 juni 1988 nr. 40, 17 juli 1998 nr. 56 (i kraft 1 jan 1999), 17 nov 2000 nr. 80 (i kraft 28 feb 2001 iflg. forskrift 28 feb 2001 nr. 198), 10 juni 2005 nr. 43 (i kraft 1 jan 2006 iflg. res. 16 des 2005 nr. 1526).

...

Ligningsloven

§ 6-4. Om fordringer og gjeld m.v.

1. Enhver skyldner eller fordringshaver plikter etter krav fra ligningsmyndighetene å gi opplysninger om tilgodehavende og gjeld som navngitt person, bo, selskap eller innretning har, og om renter, provisjoner mv. som knytter seg til fordringen eller gjelden.

2. Plikt til å gi oppgave over innskuddskonti og lånekonti har:

- a. finansinstitusjoner (jf. lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet § 1-3), og andre som driver utlånsvirksomhet eller låneformidling som næring,
- b. verdipapirforetak (jf. lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel § 1-4) og andre som har penger til forvaltning og
- c. pensjonskasser.

Oppgavene skal gis ukrevet og skal vise den enkelte kundes innestående og utestående beløp for hver konto pr. 1. januar eller ved oppgjør av kontoen i løpet av foregående år. Oppgaven skal også vise renter påløpt siste år, jf. skatteloven § 14-2, jf. § 14-20. Departementet kan ved forskrift begrense oppgaveplikten og gi nærmere bestemmelser om oppgavenes innhold, hvordan de skal gis og innleveringsfrist.

3. Institusjoner som nevnt i nr. 2, plikter etter krav fra ligningsmyndighetene å gi opplysning om midler som de har til forvaltning for navngitt person, bo, selskap eller innretning og om avkastning av midlene. De plikter også å gi opplysning om innskudds- og gjeldskonti, deposita, formidling og andre mellomværender. Opplysningsplikten etter første og annet punktum

omfatter også opplysninger om underbilag og annen dokumentasjon til transaksjonene, herunder opplysninger om hvem som er parter i transaksjonene. Postoperatører plikter etter krav fra ligningsmyndighetene å gi opplysninger om pengeforsendelse ved verdibrev vedkommende navngitt person, bo, selskap eller innretning.

4. Skattedirektoratet eller den direktoratet gir fullmakt, kan kreve opplysninger som nevnt i nr. 2 og 3 om ikke navngitt person mv.

5. Oppgavepliktige som nevnt i nr. 2 og 3 plikter etter nærmere spesifikasjoner fra Skattedirektoratet ukrevet å gi opplysninger om kontonummer som er aktuelle for overføring av eventuelle tilgodebeløp etter skatteavregning.

6. Aksjeselskap, allmennaksjeselskap samt likestilte selskap og sammenslutninger som nevnt i skatteloven § 10-1 og deltakerlignet selskap, jf. skatteloven § 10-40, plikter å gi opplysninger om gjeld og rentebetalinger til personlig skattyter. Opplysningene spesifiseres slik at lånesaldo ved inngangen til hver kalendermåned fremgår. Bestemmelsen gjelder ikke for lån knyttet til mengdegjeldsbrev og innskudd i bank. Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av opplysningsplikten.

Endret ved lover 21 des 1990 nr. 64, 10 jan 1997 nr. 4 (f o m inntektsåret 1996), 27 mars 1998 nr. 15 (f o m inntektsåret 1998), 28 mai 2004 nr. 30, 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2006), 17 juni 2005 nr. 71 (f o m inntektsåret 2006).

§ 6-5. Om finansielle instrumenter m.v.

1. Verdipapirregistre skal ukrevet gi ligningsmyndighetene oppgave som viser den enkelte investors samlede beholdning av finansielle instrumenter pr 1. januar og 31. desember siste år, eller ved opprettelsen eller oppgjør av kontoen i løpet av året. Oppgaven skal også vise årlig avkastning på finansielle instrumenter.

2. Departementet kan ved forskrift bestemme at verdipapirregistre ukrevet eller etter ligningsmyndighetenes anmodning skal gi oppgave som viser registrerte transaksjoner på en eller flere av investors verdipapirkonti i en bestemt periode.

3. Verdipapirregistre skal ukrevet gi ligningsmyndighetene oppgave over forhold som kan få betydning for skattleggingen av den enkelte investor ved utdeling av utbytte fra, og realisasjon av, aksjer. Likt med aksje regnes grunnfondsbevis, medlemskap og andre andeler i selskap og sammenslutning som omfattes av skatteloven § 10-1. Det skal blant annet gis opplysninger om erverv og avganger i løpet av inntektsåret, om utdelt utbytte og om beholdning ved utgangen av inntektsåret. Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av denne bestemmelsen, herunder bestemme at det skal gis opplysninger om forhold som nevnt for tidligere år.

4. Den som leverer ihendehaverobligasjoner eller tilhørende kuponger til innløsning, plikter å oppgi sitt navn og sin adresse til den som formidler innløsningen. Er den som leverer obligasjonen eller kupongen til innløsning ikke eier, skal han også oppgi eierens navn og adresse. Den som foretar utbetalingen (innløsningen), skal påse at opplysningene blir gitt før utbetalingen og skal oppbevare de utfylte blanketter i inntil 5 år. Departementet bestemmer hvert år i hvilken utstrekning og på hvilken måte oppgavene skal avgis til ligningsmyndighetene.

Endret ved lover 9 jan 1987 nr. 2 som tilføyde nr. 1 og 2, 5 juli 2002 nr. 64 (i kraft 1 jan 2003 iflg. forskrift 20 des 2002 nr. 1627), 12 des 2003 nr. 105 (i kraft 1 jan 2004), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2006).

Pýskaland

www.iuscomp.org (með fyrirvara um uppfærslu) texti á frummáli www.gesetze-im-internet.de

Strafprozeßordnung

Section 53. [Right to Refuse Testimony on Professional Grounds]

(1) The following persons may also refuse to testify:

1. clergymen, concerning the information that was entrusted to them or became known to them in their capacity as spiritual advisers;

2. defense counsel of the accused, concerning the information that was entrusted to them or became known to them in this capacity;

3. attorneys-at-law, patent attorneys, notaries, auditors, sworn certified accountants, tax consultants and tax representatives, doctors, dentists, psychological psychotherapists, psychotherapists specializing in the treatment of children and juveniles, pharmacists and midwives, concerning information entrusted to them or which became known to them in their professional capacity;

3a. members or representatives of a recognized counseling agency pursuant to sections 3 and 8 of the Act on Pregnancies in Conflict Situations, concerning the information that was entrusted to them or became known to them in this capacity;

3b. drugs dependency counselors in a counseling agency recognized or set up by an authority, a body, institution or foundation under public law, concerning the information that was entrusted to them or became known to them in this capacity;

4. members of the Federal Parliament, of a *Land* Parliament or a second chamber, concerning persons who confided to them facts in their capacity as members of these bodies, or to whom they confided facts in this particular capacity, as well as the facts themselves;

5. individuals who are or were professionally involved in the preparation, production or dissemination of periodically printed matter or radio broadcasts concerning the author, contributor or informant providing contributions and documentation and concerning information received by them in their professional capacity insofar as this concerns contributions, documentation and information for the editorial element of their activity.

(2) The persons specified in subsection (1), numbers 2 to 3b, may not refuse to testify if they have been released from their obligation of secrecy.

Section 53a. [Right of Professional Assistants to Refuse Testimony]

(1) Assistants and persons being trained for their profession who participate in their respective professional activities shall be considered equivalent to the persons specified in Section 53 subsection (1), numbers 1 to 4. The persons specified in Section 53 subsection (1), numbers 1 to 4, shall decide whether these assistants should exercise their right to refuse to testify, except if such a decision cannot be obtained within a foreseeable period.

(2) Release from the obligation of secrecy (Section 53 subsection (2)) shall also apply to the assistants.

Section 54. [Authorization for Judges and Officials to Testify]

(1) The special provisions of the law concerning public officials shall apply to the examination of judges, officials, and other persons in the public service as witnesses concerning circumstances covered by their official obligation of secrecy, as well as to permission to testify.

(2) Members of the Federal Parliament, of the *Land* Parliaments, of the Federal Government or a *Land* Government and the employees of a Federal or *Land* parliamentary group shall be subject to the special provisions applicable to them.

(3) The Federal President may refuse to testify if his testimony would be disadvantageous to the welfare of the Federation or of a German *Land*.

(4) These provisions shall also apply if the persons referred to above are no longer members of the public service or employees of a parliamentary group or if their terms of office have expired insofar as matters are involved which occurred during their terms of service, employment or office or which became known to them during their terms of service, employment or office.

Section 55. [Refusal of Information]

(1) Any witness may refuse to answer any questions the reply to which would subject him, or one of the relatives specified in Section 52 subsection (1), to the risk of being prosecuted for a criminal offense or a regulatory offense.

(2) The witness shall be informed of his right to refuse to answer.

Section 161a. [Witnesses and Experts before the Public Prosecution Office]

(1) Witnesses and experts shall be obliged to appear before the public prosecution office upon being summoned and to make statements on the subject matter or to render their opinion. Unless

otherwise provided, the provisions of Chapters VI and VII of Part One concerning Witnesses and Experts shall apply *mutatis mutandis*. Examination under oath shall be reserved for the judge.

(2) If a witness or expert fails or refuses to appear without justification, the public prosecution office shall have the authority to take the measures provided in Sections 51, 70 and 77. However, the imposition of detention shall remain reserved for the judge; the Local Court, in the district of which the public prosecution office applying for imposition of detention is located, shall have jurisdiction.

(3) A decision by the court may be requested against the decision of the public prosecution office pursuant to subsection (2), first sentence. The Regional Court in the district of which the public prosecution office is located shall decide on the application unless otherwise provided for in section 120 subsection (3), first sentence, and section 135 subsection (2) of the Courts Constitution Act. Sections 297 to 300, 302, 306 to 309 and 311a as well as the provisions on the imposition of costs in complaint proceedings shall apply *mutatis mutandis*. The decision of the court shall not be contestable.

(4) If the public prosecution office requests another public prosecution office to examine a witness or expert, the powers pursuant to subsection (2), first sentence, shall also be vested in the requested public prosecution office.

Kreditwesengesetz (KWG) (sjá [hér](#))

13. Large exposures of non-trading book institutions

(1) An institution which is exempted from the provisions relating to trading book business pursuant to section 2 (11) (non-trading book institution) shall notify the Deutsche Bundesbank immediately if its exposures to a single borrower in the aggregate amount to or exceed ten per cent of its liable capital (large exposure). The regulation pursuant to section 24 (4) sentence 1 may provide for the possibility of regular summary reports instead of an immediate report stipulated in sentence 1. The Deutsche Bundesbank passes on these reports, together with its comments, to the Federal Banking Supervisory Office; the latter may waive its right to have certain reports forwarded to it.

(2) Without prejudice to the validity of the transactions, a non-trading book institution organised in the form of a legal person or partnership may incur a large exposure only by virtue of a unanimous decision by all its managers. The decision should be taken before the exposure is incurred. If in individual cases this is impossible because of the urgency of the transaction, the decision shall be taken immediately afterwards. The decision shall be placed on record. If the large exposure has been incurred without a prior unanimous decision by all the managers and if such decision has not been retrospectively made within one month after the exposure has been incurred, the non-trading book institution shall report this fact to the Federal Banking

Supervisory Office and the Deutsche Bundesbank. If an exposure already incurred becomes a large exposure owing to a reduction in the liable capital, this exposure may continue, without prejudice to the validity of the transaction, only by virtue of a unanimous decision to be taken immediately by all its managers. The decision shall be placed on record. If the decision has not been retrospectively taken within one month after the point in time at which the exposure became a large exposure, the non-trading book institution shall report this fact to the Federal Banking Supervisory Office and the Deutsche Bundesbank.

(3) Without prejudice to the validity of the transactions, a non-trading book institution may not incur exposures to a single borrower, without the approval of the Federal Banking Supervisory Office, which in the aggregate exceed twenty-five per cent of the liable capital of the non-trading book institution (individual large exposure limit). Irrespective of whether the Federal Banking Supervisory Office grants its approval, the non-trading book institution shall notify the Federal Banking Supervisory Office and the Deutsche Bundesbank immediately if the individual large exposure limit is exceeded and shall back the amount by which the large exposure exceeds the individual large exposure limit by liable capital. Exposures to an affiliated enterprise that neither belongs to a group within the meaning of section 13b (2) nor is consolidated by the appropriate authorities of another state of the European Economic Area as provided in Council Directive 92/121/EEC of December 21, 1992 on the monitoring and control of large exposures of credit institutions (Official Journal of the European Communities 1993 No. L 29, page 1) (Large Exposures Directive) may not exceed, without the approval of the Federal Banking Supervisory Office, twenty per cent of the non-trading book institution's liable capital. Sentence 2 applies as appropriate. The non-trading book institution shall ensure that all large exposures in the aggregate do not exceed, without the approval of the Federal Banking Supervisory Office, eight hundred per cent of its liable capital (overall large exposure limit). Irrespective of whether the Federal Banking Supervisory Office grants its approval, the non-trading book institution shall notify the Federal Banking Supervisory Office and the Deutsche Bundesbank immediately if the overall large exposure limit is exceeded and shall back the amount by which its large exposures in the aggregate exceed the overall large exposure limit by liable capital. A non-trading book institution which exceeds both the individual large exposure limit with respect to one or more borrowers and the overall large exposure limit shall back only the larger amount by which the respective limit is exceeded by liable capital. The Federal Banking Supervisory Office may grant approval in accordance with sentences 1, 3 and 5 at its own discretion. In exceptional circumstances the Federal Banking Supervisory Office may temporarily exempt a non-trading book institution from the requirement to back the excessive amount by liable capital in accordance with sentence 2, also read in conjunction with sentence 4, if the limit was exceeded due to the merging of borrowers or comparable occurrences and this could not have been anticipated by the non-trading book institution. (4) Subsections (1) and (2) also apply to general credit lines committed, provided that the reports required under subsection (1) are to be filed on the dates specified by a regulation in accordance with section 24 (4) sentence 1.

13a. Large exposures of trading book institutions

(1) An institution which is not exempted from the provisions relating to trading book business pursuant to section 2 (11) (trading book institution) shall report large exposures as defined in sentence 3 to the Deutsche Bundesbank. Section 13 (1) sentence 3 applies as appropriate. A

trading book institution has incurred a large exposure from overall business if the sum total of all its exposures to a single borrower (individual total position from overall business) amounts to or exceeds ten per cent of the institution's own funds; a trading book institution has incurred a large exposure from banking book business if the sum total of its exposures to a single borrower excluding the individual total position from trading book business (individual total position from banking book business) amounts to or exceeds ten per cent of the institution's liable capital. The individual total position from trading book business comprises all exposures to a single borrower that are assigned to the trading book.

(2) Section 13 (2) concerning the unanimous decision for large exposures incurred by non-trading book institutions applies as appropriate to trading book institutions.

(3) Without prejudice to the validity of the transactions, a trading book institution shall ensure that the individual total position from banking book business does not exceed, without the approval of the Federal Banking Supervisory Office, twenty-five per cent of its liable capital (individual large exposure limit for banking book business). Irrespective of whether the Federal Banking Supervisory Office grants its approval, the trading book institution shall notify the Federal Banking Supervisory Office and the Deutsche Bundesbank if the individual large exposure limit for banking book business is exceeded and shall back the amount by which the limit is exceeded by liable capital. The individual total position from banking book business vis-à-vis an affiliated enterprise within the meaning of section 13 (3) sentence 3 may not exceed, without the approval of the Federal Banking Supervisory Office, twenty per cent of the trading book institution's liable capital. Sentence 2 applies as appropriate. The trading book institution shall ensure that all large exposures from banking book business in the aggregate do not exceed, without the approval of the Federal Banking Supervisory Office, eight hundred per cent of its liable capital (aggregate large exposure limit for banking book business). Irrespective of whether the Federal Banking Supervisory Office grants its approval, the trading book institution shall notify the Federal Banking Supervisory Office and the Deutsche Bundesbank if the aggregate large exposure limit for banking book business is exceeded and shall back the amount by which the limit is exceeded by liable capital. Section 13 (3) sentence 7 applies as appropriate. The Federal Banking Supervisory Office may grant approval in accordance with sentences 1, 3 and 5 at its own discretion. Section 13 (3) sentence 9 applies as appropriate.

(4) The trading book institution shall ensure that the individual total position from overall business does not exceed, without the approval of the Federal Banking Supervisory Office, twenty-five per cent of its own funds (individual large exposure limit for overall business).

Irrespective of whether the Federal Banking Supervisory Office grants its approval, the trading book institution shall notify the Federal Banking Supervisory Office and the Deutsche Bundesbank if the individual large exposure limit for overall business is exceeded and shall back the amount by which the limit is exceeded by own funds as laid down in the regulation pursuant to section 22 sentence 1. The individual total position from overall business vis-à-vis an affiliated enterprise within the meaning of section 13 (3) sentence 3 may not exceed twenty per cent of the trading book institution's own funds. Sentence 2 applies as appropriate. The trading book institution shall ensure that all large exposures from overall business in the aggregate do

not exceed, without the approval of the Federal Banking Supervisory Office, eight hundred per cent of its own funds (aggregate large exposure limit for overall business). Irrespective of whether the Federal Banking Supervisory Office grants its approval, the trading book institution shall notify the Federal Banking Supervisory Office and the Deutsche Bundesbank if the aggregate large exposure limit for overall business is exceeded and shall back the amount by which the limit is exceeded by own funds as laid down in the regulation pursuant to section 22 sentence 1. Section 13 (3) sentence 7 applies as appropriate. The Federal Banking Supervisory Office may grant approval in accordance with sentences 1, 3 and 5 at its own discretion; approval as laid down in sentence 1 or 3 shall be deemed not to have been granted if the individual total position from banking book business exceeds the relevant limit as laid down in subsection (3) sentence 1 or 3.

(5) Even if the limit laid down in subsection (4) sentence 1 or 3 is exceeded with the approval of the Federal Banking Supervisory Office, the individual total position from trading book business of a trading book institution may not exceed five hundred per cent of that portion of the trading book institution's own funds that are not required for the purpose of backing risks arising from banking book business. If this limit is exceeded, the trading book institution shall report this immediately to the Federal Banking Supervisory Office and the Deutsche Bundesbank and shall back the amount by which the limit is exceeded by own funds as laid down in the regulation pursuant to section 22 sentence 1. All individual total positions from overall business which exceed the limit laid down in subsection (4) sentence 1 or 3 for more than ten days may not exceed in the aggregate, after deducting the amounts that do not exceed these limits (aggregate excess position), six hundred per cent of that portion of the trading book institution's own funds that are not required for the purpose of backing risks arising from banking book business. If this limit is exceeded, the trading book institution shall report this immediately to the Federal Banking Supervisory Office and the Deutsche Bundesbank and shall back the amount by which the limit is exceeded by own funds as laid down in the regulation pursuant to section 22 sentence 1.

(6) Subsections (1) and (2) also apply to general credit lines committed, provided that the reports required under subsection (1) are to be filed on the dates specified by a regulation in accordance with section 24 (4) sentence 1.

13b. Large exposures of groups of institutions and of financial holding groups

(1) Section 13 (1), (3) and (4) and section 13a (1) and (3) to (6) on large exposures incurred by individual institutions apply as appropriate to the exposures incurred in the aggregate by the enterprises belonging to a group of institutions or a financial holding group.

(2) For the definition of a group within the meaning of this provision, section 10a (2) to (5) applies as appropriate.

(3) Whether or not enterprises belonging to a group have in the aggregate incurred a large exposure and are complying with the limits specified in sections 13 and 13a shall be determined by virtue of a consolidation of their own funds, including the shares of other partners, and the exposures to a single borrower, if, vis-à-vis one of the enterprises belonging to the group, the

individual total position from overall business incurred by that enterprise amounts to or exceeds five per cent of its liable capital. Section 10a (6) sentences 2 to 15 and (7) applies as appropriate.

(4) The parent enterprise shall satisfy the reporting requirements in accordance with subsection (1), read in conjunction with sections 13 and 13a. It is responsible for ensuring that the enterprises belonging to the group, taken as a whole, comply with the limits specified in sections 13 and 13a. To fulfil its obligations in accordance with sentence 2, it may, however, exercise an influence over enterprises belonging to the group only insofar as this does not contravene current company law.

(5) Section 10a (9) and (10) applies as appropriate.

9 Secrecy

(1) Persons employed by the Federal Banking Supervisory Office and persons commissioned under section 8 (1), supervisors appointed under section 46 (1) sentence 2 number 4, the liquidators appointed under section 37 sentence 2 and section 38 (2) sentences 2 and 4 and persons employed by the Deutsche Bundesbank, insofar as they are acting to implement this Act, may not disclose or use without authorisation facts which have come to their notice in the course of their duties and which should be kept secret in the interests of the institution or a third party (especially business and trade secrets), not even after they have left such employment or their duties have ended. The same applies to other persons who learn of the facts specified in sentence 1 as a result of official reports. In particular, it is deemed not to be such disclosure or use without authorisation within the meaning of sentence 1 if facts are passed on

1. to public prosecutors' offices or courts having jurisdiction in criminal cases and administrative fine cases,

2. to agencies which, by virtue of an act of parliament or by official order, are entrusted with the supervision of institutions, collective investment companies, financial enterprises, insurance enterprises, the financial markets or the payments system, and to persons commissioned by such agencies,

3. to agencies dealing with an institution's liquidation or the initiation of insolvency proceedings over its assets,

4. to persons entrusted with the statutory auditing of the accounts of institutions or financial enterprises and to agencies which supervise such persons,

5. to a deposit guarantee scheme or an investor compensation scheme, or

6. stock markets or financial futures exchanges, insofar as these agencies require the information for the performance of their functions. Secrecy in accordance with sentence 1 applies as appropriate to persons employed by these agencies. If the agency is located in another state, the facts may be passed on only if that agency and the persons commissioned by it are subject to secrecy requirements corresponding to those specified in sentence 1. The foreign agency is to be informed that it may use information solely for the purpose for which it has been passed on to it. The agencies specified in sentence 3 numbers 3 to 6 which directly or indirectly obtain information from appropriate authorities in other states may forward such information only with the express permission of the agencies passing on the information.

(2) Sections 93, 97, 105 (1), section 111 (5), read in conjunction with section 105 (1), and section 116 (1) of the Tax Code do not apply to the persons specified in subsection (1) insofar as they are acting to implement this Act. This does not apply if the fiscal authorities require the information for instituting proceedings for tax evasion and the associated tax assessment proceedings in the prosecution of which there is a pressing public interest, or if the person required to provide information or the persons acting on his behalf have intentionally supplied incorrect information. Sentence 2 does not apply if the facts involved were communicated to the persons specified in subsection (1) sentence 1 or 2 by the appropriate supervisory agency of another state or by persons commissioned by that agency.

44. Information from and audits of institutions, ancillary banking services enterprises, financial holding companies and enterprises included in supervision on a consolidated basis

(1) An institution and the members of its governing bodies shall upon request provide information about all business activities and present documentation to the Federal Banking Supervisory Office, to the persons and agencies the Federal Banking Supervisory Office uses in performing its functions and to the Deutsche Bundesbank. The Federal Banking Supervisory Office may carry out audits at the institutions even if there is no special reason for them. The staff of the Federal Banking Supervisory Office and the persons it deploys to perform the audits may enter and inspect the institution's business premises for this purpose during customary office and business hours. The parties affected shall tolerate the measures taken under sentences 2 and 3.

(2) A subordinated enterprise within the meaning of section 10a (2) to (5), a financial holding company at the head of a financial holding group within the meaning of section 10a (3) and a member of a governing body of such an enterprise shall upon request provide information and present documentation to the Federal Banking Supervisory Office, to the persons and agencies the Federal Banking Supervisory Office uses in performing its functions and to the Deutsche Bundesbank to enable them to check the accuracy of the information or data supplied and which

are required for supervision on a consolidated basis or which are to be supplied in connection with a regulation pursuant to section 25 (3) sentence 1. The Federal Banking Supervisory Office may, likewise without requiring a specific reason, carry out audits at these enterprises. The staff of the Federal Banking Supervisory Office and the persons it deploys to perform the audits may enter and inspect the institution's business premises for this purpose during customary office and business hours. The parties affected shall tolerate the measures taken under sentences 2 and 3. Sentences 1 to 4 apply as appropriate to a subsidiary not included in the consolidation and to a mixed-activity holding company and its subsidiaries.

(3) Enterprises domiciled abroad which are included in the consolidation shall upon request allow the Federal Banking Supervisory Office to carry out the audits permitted under this Act, in particular checks of the accuracy of the data supplied for the consolidation pursuant to section 10a (6) and (7), section 13b (3) and section 25 (2) and (3), to the extent necessary to enable the Federal Banking Supervisory Office to perform its functions and to the extent permissible under the laws of the other state. This also applies to subsidiaries domiciled abroad which are not included in the consolidation.

(4) The Federal Banking Supervisory Office may send representatives to shareholders' meetings, general meetings or partners' meetings, as well as to meetings of the supervisory bodies of institutions organised in the form of a legal person. They may address these meetings. The parties affected shall tolerate the measures taken under sentences 1 and 2.

(5) Institutions organised in the form of a legal person shall, at the request of the Federal Banking Supervisory Office, convene the meetings specified in subsection (4) sentence 1, convene meetings of the administrative and supervisory bodies and announce subjects on which decisions are to be taken. The Federal Banking Supervisory Office may send representatives to a meeting convened in accordance with sentence 1. They may address the meeting. The parties affected shall tolerate the measures taken under sentences 2 and 3. This is without prejudice to subsection (4).

(6) The person required to provide information may refuse to answer questions the replies to which would expose him or one of the relatives specified in section 383 (1) 1 to 3 of the Code of Civil Procedure (Zivilprozessordnung) to the risk of criminal prosecution or of proceedings under the Act on Breaches of Administrative Regulations (Gesetz über Ordnungswidrigkeiten).

Bretland

Financial Services and Markets Act

165 Authority's power to require information

- (1) The Authority may, by notice in writing given to an authorised person, require him—
- (a) to provide specified information or information of a specified description; or
 - (b) to produce specified documents or documents of a specified description.
- (2) The information or documents must be provided or produced—
- (a) before the end of such reasonable period as may be specified; and
 - (b) at such place as may be specified.
- (3) An officer who has written authorisation from the Authority to do so may require an authorised person without delay—
- (a) to provide the officer with specified information or information of a specified description; or
 - (b) to produce to him specified documents or documents of a specified description.
- (4) This section applies only to information and documents reasonably required in connection with the exercise by the Authority of functions conferred on it by or under this Act.
- (5) The Authority may require any information provided under this section to be provided in such form as it may reasonably require.
- (6) The Authority may require—
- (a) any information provided, whether in a document or otherwise, to be verified in such manner, or
 - (b) any document produced to be authenticated in such manner,
- as it may reasonably require.
- (7) The powers conferred by subsections (1) and (3) may also be exercised to impose requirements on—
- (a) a person who is connected with an authorised person;
 - (b) an operator, trustee or depositary of a scheme recognised under section 270 or 272 who is not an authorised person;
 - (c) a recognised investment exchange or recognised clearing house.
- (8) “Authorised person” includes a person who was at any time an authorised person but who has ceased to be an authorised person.
- (9) “Officer” means an officer of the Authority and includes a member of the Authority’s staff or an agent of the Authority.
- (10) “Specified” means—
- (a) in subsections (1) and (2), specified in the notice; and
 - (b) in subsection (3), specified in the authorisation.
- (11) For the purposes of this section, a person is connected with an authorised person (“A”) if he is or has at any relevant time been—
- (a) a member of A’s group;
 - (b) a controller of A;
 - (c) any other member of a partnership of which A is a member; or

(d) in relation to A, a person mentioned in Part I of Schedule 15.

175 Information and documents: supplemental provisions

(1) If the Authority or an investigator has power under this Part to require a person to produce a document but it appears that the document is in the possession of a third person, that power may be exercised in relation to the third person.

(2) If a document is produced in response to a requirement imposed under this Part, the person to whom it is produced may—

(a) take copies or extracts from the document; or

(b) require the person producing the document, or any relevant person, to provide an explanation of the document.

(3) If a person who is required under this Part to produce a document fails to do so, the Authority or an investigator may require him to state, to the best of his knowledge and belief, where the document is.

(4) A lawyer may be required under this Part to furnish the name and address of his client.

(5) No person may be required under this Part to disclose information or produce a document in respect of which he owes an obligation of confidence by virtue of carrying on the business of banking unless—

(a) he is the person under investigation or a member of that person's group;

(b) the person to whom the obligation of confidence is owed is the person under investigation or a member of that person's group;

(c) the person to whom the obligation of confidence is owed consents to the disclosure or production; or

(d) the imposing on him of a requirement with respect to such information or document has been specifically authorised by the investigating authority.

(6) If a person claims a lien on a document, its production under this Part does not affect the lien.

(7) "Relevant person", in relation to a person who is required to produce a document, means a person who—

(a) has been or is or is proposed to be a director or controller of that person;

(b) has been or is an auditor of that person;

(c) has been or is an actuary, accountant or lawyer appointed or instructed by that person; or

(d) has been or is an employee of that person.

(8) "Investigator" means a person appointed under section 167 or 168(3) or (5).

348 Restrictions on disclosure of confidential information by Authority etc

(1) Confidential information must not be disclosed by a primary recipient, or by any person obtaining the information directly or indirectly from a primary recipient, without the consent of—

(a) the person from whom the primary recipient obtained the information; and

(b) if different, the person to whom it relates.

(2) In this Part "confidential information" means information which—

(a) relates to the business or other affairs of any person;

(b) was received by the primary recipient for the purposes of, or in the discharge of, any functions of the Authority, the competent authority for the purposes of Part VI or the Secretary of State under any provision made by or under this Act; and

(c) is not prevented from being confidential information by subsection (4).

(3) It is immaterial for the purposes of subsection (2) whether or not the information was received—

(a) by virtue of a requirement to provide it imposed by or under this Act;

(b) for other purposes as well as purposes mentioned in that subsection.

(4) Information is not confidential information if—

(a) it has been made available to the public by virtue of being disclosed in any circumstances in which, or for any purposes for which, disclosure is not precluded by this section; or

(b) it is in the form of a summary or collection of information so framed that it is not possible to ascertain from it information relating to any particular person.

(5) Each of the following is a primary recipient for the purposes of this Part—

(a) the Authority;

(b) any person exercising functions conferred by Part VI on the competent authority;

(c) the Secretary of State;

(d) a person appointed to make a report under section 166;

(e) any person who is or has been employed by a person mentioned in paragraphs (a) to (c);

(f) any auditor or expert instructed by a person mentioned in those paragraphs.

(6) In subsection (5)(f) “expert” includes—

(a) a competent person appointed by the competent authority under section 97;

(b) a competent person appointed by the Authority or the Secretary of State to conduct an investigation under Part XI;

(c) any body or person appointed under paragraph 6 of Schedule 1 to perform a function on behalf of the Authority.

349 Exceptions from section 348

(1) Section 348 does not prevent a disclosure of confidential information which is—

(a) made for the purpose of facilitating the carrying out of a public function; and

(b) permitted by regulations made by the Treasury under this section.

(2) The regulations may, in particular, make provision permitting the disclosure of confidential information or of confidential information of a prescribed kind—

(a) by prescribed recipients, or recipients of a prescribed description, to any person for the purpose of enabling or assisting the recipient to discharge prescribed public functions;

(b) by prescribed recipients, or recipients of a prescribed description, to prescribed persons, or persons of prescribed descriptions, for the purpose of enabling or assisting those persons to discharge prescribed public functions;

(c) by the Authority to the Treasury or the Secretary of State for any purpose;

(d) by any recipient if the disclosure is with a view to or in connection with prescribed proceedings.

(3) The regulations may also include provision—

(a) making any permission to disclose confidential information subject to conditions (which may relate to the obtaining of consents or any other matter);

(b) restricting the uses to which confidential information disclosed under the regulations may be put.

(4) In relation to confidential information, each of the following is a “recipient”—

(a) a primary recipient;

(b) a person obtaining the information directly or indirectly from a primary recipient.

(5) “Public functions” includes—

(a) functions conferred by or in accordance with any provision contained in any enactment or subordinate legislation;

(b) functions conferred by or in accordance with any provision contained in the Community Treaties or any Community instrument;

(c) similar functions conferred on persons by or under provisions having effect as part of the law of a country or territory outside the United Kingdom;

(d) functions exercisable in relation to prescribed disciplinary proceedings.

(6) “Enactment” includes—

(a) an Act of the Scottish Parliament;

(b) Northern Ireland legislation.

(7) “Subordinate legislation” has the meaning given in the [1978 c. 30.] Interpretation Act 1978 and also includes an instrument made under an Act of the Scottish Parliament or under Northern Ireland legislation.

